

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HAYAT BOYU ÖĞRENME VE YETİŞKİN EĞİTİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

60 YAŞ ve ÜSTÜ KADINLARIN DİJİTAL
OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ VE YAŞAM
KALİTELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESEN NUR GÜNERHAN

ANKARA
HAZİRAN, 2024

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HAYAT BOYU ÖĞRENME VE YETİŞKİN EĞİTİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

60 YAŞ ve ÜSTÜ KADINLARIN DİJİTAL
OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ VE YAŞAM
KALİTELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESEN NUR GÜNERHAN

DANIŞMAN: PROF DR. HAYAT BOZ

ANKARA
HAZİRAN, 2024

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Esen Nur Günerhan adlı öğrencinin hazırladığı ‘60 Yaş ve Üstü Kadınların Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişki’ başlıklı bu çalışma Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı / Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan Prof. Dr. Hayat BOZ

Üye Prof. Dr. Rıfat MİSER

Üye Prof. Dr. Sibel Arslan

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından 04/06/2024. tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise .../.../20... tarihinde kabul edilmiştir.

.....

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapıtlara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

ESEN NUR GÜNERHAN

ÖZET

60 YAŞ ve ÜSTÜ KADINLARIN DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ VE YAŞAM KALİTELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

GÜNERHAN, Esen Nur

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hayat BOZ

Haziran, 2024, xiv + 119 Sayfa

Bu çalışmanın amacı; 60 yaş ve üstü kadınların dijital okuryazarlık düzeyleri ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Çalışmaya Ankara Çankaya ve Sincan ilçelerinde yaşamakta olup, Halk Eğitimi Merkezleri bünyesinde açılan programlardan herhangi birine katılmış olan 60 yaş ve üstü 200 kadın katılmıştır. Dijital okuryazarlık düzeyi ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi demografik değişkenler ile ilişkilendirmek için nicel veriye dayalı korelasyon tipi ilişkiyel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları, dijital okuryazarlık düzeylerinin Çankaya'da yaşayan kadınlar arasında yüksek olduğunu göstermektedir. Demografik özellikler göz önünde bulundurulduğunda, yaş, yaşanılan ilçe, eğitim, medeni durum, çalışma ve gelir durumu ile dijital okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yaşam kalitesi düzeyleri değerlendirildiğinde ise yaş, yaşanılan ilçe, medeni durum ve gelir durumu ile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır; ancak eğitim düzeyi ile yaşam kalitesi arasında pozitif yönde ancak oldukça zayıf düzeyde anlamlı ilişki gözlemlenmiştir. Çalışma durumu ile yaşam kalitesi arasında da yine anlamlı bir ilişki bulunmuş. Sonuç olarak dijital okuryazarlık ile yaşam kalitesi arasında negatif yönde ve zayıf bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yaşlılık, Dijital okuryazarlık, Yetişkin Eğitimi, Hayat Boyu öğrenme, Yaşam kalitesi

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE DIGITAL LITERACY AND LIFE QUALITY LEVELS OF WOMEN WITH AND OVER THE AGE OF 60 YEARS

Esen Nur Günerhan

Master Degree Thesis, Department of Educational Sciences

Supervisor: Prof. Dr. Hayat BOZ

June , 2024, xiv + 119 pages

The aim of this study is to determine the relationship between digital literacy levels and quality of life of women aged 60 and over and the factors affecting this. 200 women aged 60 and over who live in Ankara Çankaya and Sincan districts and participated in any of the programs opened within the Public Education Centers participated in the study. A correlation type relational screening method based on quantitative data was used to correlate the relationship between digital literacy level and quality of life with demographic variables. The findings of the study show that digital literacy levels are high among women living in Çankaya. Considering the demographic characteristics, a significant relationship was found between age, district of residence, education, marital status, employment and income status and digital literacy level. When quality of life levels were evaluated, no significant relationship was found between age, district of residence, marital status and income level and quality of life; however, a positive but very weak significant relationship was observed between education level and quality of life. A significant relationship was also found between employment status and quality of life. As a result, a negative and weak relationship emerged between digital literacy and quality of life.

Key Words: Old Age, Digital Literacy, Adult Education , Lifelong Learning, Quality of Life

ÖNSÖZ

Bu çalışmayı hazırlamamda bana yol gösteren ve kıymetli bilgilerini benimle paylaşan, kendimi geliştirebilmem adına değerli vaktini sabırla ayıran, beni cesaretlendiren, hayatım boyunca öğütlerini asla unutmayacağım çok sevdiğim değerli danışmanım Prof. Dr. Hayat Boz'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

'Olmayı öğrenme' yolunda kendimi gerçekleştirmeme katkı sağlayan değerli hocalarım, Prof. Dr. Meral UYSAL, Doç. Dr. Gülden AKIN, Doç. Dr. Ahmet YILDIZ ve Prof. Dr. Rıfat MİSER'e teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman, her koşulda yanımda olan, sevgilerini asla esirgemeyen canım annem, kardeşlerim ve eve her geldiğimde tüm yorgunluğumu bana unutturan yaşam sebebim, sevinç kaynağım canım oğullarım Hamit Kaan ve Oğuz'a sonsuz teşekkür ederim. Son olarak tezimi hazırlamamda ve tamamlamamda büyük katkısı olan, bana koşulsuz güvenen ve her türlü desteği sağlayan, inancıyla yoluma ışık tutan sevgili eşim, hayat arkadaşım Göksal Günerhan'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığına 2211-Yurt İçi Yüksek Lisansüstü Burs Programı kapsamında yüksek lisans eğitimim boyunca tarafından desteklendiğim için şükranlarımı sunarım.

Rahmetli Babam Mustafa Yaşadur için...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	8
Önem.....	9
Sınırlılıklar	10
Tanımlar.....	10
BÖLÜM 2.....	11
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
Yetişkin Eğitimi	11
Dijital Okuryazarlık	13
Yaşlılık.....	16
Türkiye’de Yaşlılık	19
Yaşam Kalitesi	23
Yaşam Kalitesi Göstergeleri.....	24
Cinsiyet.....	24
Yaş.....	24
Medeni Durum.....	25
Eğitim.	25
Serbest Zaman Faaliyetleri.	25
İlgili Araştırmalar.....	27

Yaşlıların Dijital Yeterlilikleri Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	27
Dünyada Yapılan Çalışmalar.....	27
Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.	29
Yaşam Kalitesi Üzerine Yapılan İlgili Araştırmalar.....	31
BÖLÜM 3.....	34
YÖNTEM.....	34
Araştırmanın Modeli.....	34
Evren-Örneklem.....	34
Verilerin Toplanması	37
Veri Toplama Araçları	38
Kişisel Bilgi Formu	38
Dijital Okuryazarlık Ölçeği.....	38
Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği	39
Verilerin Çözümlemesi	41
Dijital Okuryazarlık Verisinin Güvenilirlik Test Sonuçları.....	41
Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Verileri Güvenilirlik Test Sonuçları.....	47
BÖLÜM 4.....	51
BULGULAR VE YORUMLAR	51
Katılımcıların Sosyo-Ekonomik ve Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular.....	51
Katılımcıların Dijital Okuryazarlık Düzeylerine Yönelik Bulgu ve Yorumlar	57
Katılımcıların Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Sosyo-Ekonomik ve Demografik Bilgilerine Göre Değişimi	60
Katılımcıların Yaşam Kalite Düzeyleri ve Sosyo-ekonomik ve Demografik Bilgilerine Göre Değişimi.....	77
Katılımcıların Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Yaşam Kaliteleri Arasındaki ilişki	86
BÖLÜM 5.....	91
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	91
Öneriler.....	96
KAYNAKLAR.....	98
EKLER	109
EK 1. Onam Formu.....	110

EK 2. Kişisel Bilgi Formu	112
EK 3. Dijital Okuryazarlık Ölçeği	114
EK 4. Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği.....	115
EK 5. Ölçek İzinleri	116
EK 6. Etik Kurul Onayı	117
BENZERLİK BİLDİRİMİ	118
ÖZGEÇMİŞ.....	119

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. $\alpha= 0.05$ İÇin Örnekleme Büyüklükleri.....	35
Tablo 2. Güvenilirlik Testi	42
Tablo 3. KMO ve Bartlett's Testi	42
Tablo 4. Dijital Okuryazarlık Açıklanan Toplam Varyans Değerleri	43
Tablo 5. Dijital Okuryazarlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları	44
Tablo 6. Standardized Regression Weights Değerleri.....	45
Tablo 7. CMIN- RMR, GFI, Baseline Comparisons ve RMSEA Değerleri	46
Tablo 8. Dijital Okuryazarlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları	47
Tablo 9. Güvenilirlik Testi	48
Tablo 10. Yaşılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği Normallik Testi Sonuçları.....	48
Tablo 11. Dijital Okuryazarlık Faktör Ortalamaları	57
Tablo 12. Yaşa Göre Dijital Okuryazarlık Ölçeği T-Testi Sonuçları.....	60
Tablo 13. Yaşa Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyi	61
Tablo 14. İlçeye Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamalarının Karşılaştırılması	62
Tablo 15. İlçeye Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyi	63
Tablo 16. Medeni Duruma Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamalarının Karşılaştırılması	64
Tablo 17. Medeni Duruma Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyleri	66
Tablo 18. Eğitim Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamalarının Karşılaştırılması	67
Tablo 19. Eğitim Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık.....	68
Tablo 20. Gelir Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyleri	70
Tablo 21. Gelir Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyi.....	71
Tablo 22. İş Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamalarının Karşılaştırılması..	73
Tablo 23. İş Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamaları	75
Tablo 24. Yaşılarda Yaşam Kalite Düzeyleri.....	77
Tablo 25. Yaşılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Yaş, İlçe ve Faktör Ortalama Sonuçları.....	77

Tablo 26. Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği Yaş ve İlçe Bazında Independent Test Sonuçları.....	78
Tablo 27. Yaşlılarda Yaşam Kalitesinin Medeni Hal, Eğitim ve Gelir Durumu ANOVA Testi	81
Tablo 28. Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Düzeyleri Medeni Hal, Eğitim ve Gelir Durumu Anova Test Sonuçları.....	82
Tablo 29. Eğitim Durumunun Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi	83
Tablo 30. İş Durumuna Göre Yaşam Kalitesi Sonuçları	84
Tablo 31. Korelasyon Değerleri	88

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Nüfus Piramidi, 1935, 1975, 2021	20
Şekil 2. Eğitim Durumuna Göre Yaşlı Nüfus Oranı, 2016, 2020.....	21
Şekil 3. Yaş Grupları ve Cinsiyet Bazında Genel Mutluluk Düzeyi.....	22
Şekil 4. Yaşlı Bireylerde İnternet Kullanım Oranları, 2016, 2021	23
Şekil 5. Dijital Okuryazarlık Ölçeği Path Diagramı.....	46
Şekil 6. Yaş Dağılımı	51
Şekil 7. Medeni Hal Dağılımı.....	52
Şekil 8. Eğitim Durumu Dağılımı	53
Şekil 9. Gelir Durumu Dağılımı	55
Şekil 10. İş Durumu Dağılımı	56

KISALTMALAR

HBÖ	Hayat Boyu Öğrenme
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
BİT	Bilgi İletişim Teknolojileri
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
UNDP	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin Testi

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Araştırmanın bu kısmında problem durumu, amaç, önemi, problem ifadesi, araştırmanın alt problemleri, sınırlılıklarıyla birlikte tanımları ele alınmıştır.

Problem

Yaşlanma ve yaşlılık, bireyin biyolojik, psikososyal ve çevresel açılardan geçirdiği doğal bir evreyi temsil etmektedir. Bu süreç, genellikle yaşın ilerlemesiyle birlikte vücutta gözlemlenen fiziksel değişiklikleri içermektedir. Hücresel düzeyde yaşanan dejenerasyon, kas kütlelerinde azalma, kemik yoğunluğundaki azalma gibi biyolojik değişimler, yaşlanmanın temel özelliklerindedir.

Psikososyal olarak, yaşlanma süreci bireyin zihinsel ve duygusal sağlığı üzerinde de etkiler yaratır. Bellekteki azalma, bilişsel işlevlerdeki değişiklikler, duygusal denge ve stresle başa çıkma yeteneğindeki değişimler bu kategoride yer alır. Yaşlılık, aynı zamanda sosyal rollerdeki değişiklikleri de içerir; emeklilik, çocukların bağımsızlığa yönelmesi gibi durumlar sosyal yaşamda yeniden düzenlemeleri beraberinde getirebilir.

Toplumsal açıdan bakıldığında, dünya genelinde yaşanan nüfusun artması demografik bir dönüşümü tetiklemiştir. Yaşlı nüfusunun artması, sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik mekanizmaları ve yaşlı bakımı gibi alanlarda yeni zorluklar ortaya çıkarmıştır. Bu durum, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini etkileyen faktörleri anlamak, yaşlı nüfusa yönelik hizmetleri planlamak ve toplumsal politikalar geliştirmek adına multidisipliner bir yaklaşımı gerektirir.

Bu bağlamda, yaşlanma ve yaşlılık konularında yapılan araştırmalar, yaşlı bireylerin sağlık ihtiyaçları ve yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu araştırmalar, sağlık uzmanlarına, sosyal hizmet uzmanlarına, planlamacılara ve politika yapıcılara yaşlı nüfusa yönelik daha etkili destek ve hizmetler sağlamak için temel bilgiler sunar.

İnsan ve teknoloji arasındaki gelişen etkileşimin neticesinde ortaya çıkan çağdaş iletişim teknolojileri, günlük yaşamın her yönünü etkileyen önemli bir faktördür. Bu durum, dünya genelinde internet kullanım oranlarının her geçen yıl artmasıyla somut bir şekilde teyit edilmektedir. Günümüzde, teknolojinin getirdiği yeni nesil iletişim araçları, insanlıkla bütünleşmiş ve paralel bir dünyanın önemli aktörleri haline gelmiştir (Artut, 2014: 12).

Dijk (2016:12) toplumun kitle yapılarından ağ yapılarına doğru geçişin temel biriminin birbirine bağlı "birey" olduğunu belirtirken, bireysel düzeyde ağ kullanımının hayatımıza egemen hale geldiğini belirtmektedir. İnsanların hayatına getirdikleri kolaylıklar nedeniyle teknolojik ürünlerin günlük hayatta kullanımı giderek yaygınlaşmakta, hatta bu kullanım gerekli ve çok önemli hale gelmektedir. Teknoloji, gerçek yaşam problemlerini bilimsel yöntemlerle çözmek amacıyla bir köprü oluşturmasına rağmen, yeni teknoloji beraberinde yeni belirsizlikleri, yeni karmaşıklıkları, yeni kaynak tahsis modellerini ve bilinmeyenle ilgili yeni endişeleri de beraberinde getirmektedir (Hazer ve Kılınç, 2005).

Dijital yeterlilik ve yaşlanma arasındaki ilişki, günümüzde hızla dijitalleşen toplumda önemli bir araştırma alanı haline gelmiştir. Yaşlanan nüfusun dijital teknolojilere adapte olma düzeyi, bireylerin yaşam kalitesini, bağımsızlığını ve toplumsal katılımını etkileyebilir. Dijital yeterlilik, bireyin dijital teknolojileri anlama, kullanma ve bu teknolojilerle etkileşimde bulunma becerisini ifade eder.

Yaşlı bireyler arasında dijital yeterlilikteki azalma, genellikle önyargılar, teknolojiye karşı olumsuz tutumlar, fiziksel kısıtlamalar ve düşük eğitim düzeyi gibi faktörlerle açıklanabilir. Ancak, dijital yeterliliğin artması, yaşlı bireylerin sosyal bağlantıları güçlendirmesi, sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırması ve yaşam kalitesini artırması gibi avantajlar sunar.

Dijital yeterliliği artan yaşlı bireylerin bilişsel aktivitelerinde de artış, duygusal refahlarında iyileşme gözlemlenmiştir. Ancak, bu bağlamda dikkate alınması gereken önemli bir husus, yaşlı bireyler arasındaki dijital uçurumun azaltılması için bireylerin eğitimine ve desteklenmelerine odaklanan stratejilerin geliştirilmesidir (Uysal M., 2020).

Bu noktada, dijital yeterlilik ve yaşlanma arasındaki ilişkiyi anlamak ve yaşlı bireyleri dijitalleşen dünyaya entegre etmek, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde

kayda değer bir adımdır. Dijital yeterlilik programları, yaşlı bireylerin dijital becerilerini geliştirmelerine yardımcı olarak, onların dijitalleşen toplumun bir parçası olmalarını destekler ve yaşam kalitelerini artırabilir.

Hayatımızın her anını etkileyen bilgisayarların ve internetin yaygınlığı her geçen gün artmaktadır. Ancak, bireysel kullanıcıların yeterlilikleri, internet ve teknik araçlara erişimleri, kullanım amaçları ve bu faktörlerin demografik kriterlere göre çeşitlilik göstermesi, incelenmesi ve tartışılması önemlidir. Bu kriterler içerisinde yaş oldukça önemlidir. Bu noktada, dijital göçmenler olarak tanımlanan yaşlı grubun bilişim teknolojileri ile ilişkisinin ve bu ilişkinin yaşamlarına etkilerinin araştırılmasının oldukça önemli olduğu açıkça ifade edilebilir (Baran, Kurt ve Tekeli, 2017).

Günümüzde dijital okuryazarlık, teknoloji ve sosyal yaşamın iç içe geçmesi nedeniyle insan yaşamı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Sağlık, seyahat, eğitim, alışveriş ve daha sayısız konuda teknolojinin toplumsal hayata katkısı oldukça fazladır. Dijital okuryazarlık; bir kişinin bilgi teknolojileri yardımıyla etkili bir biçimde öğrenmesini, bu teknoloji yardımıyla kişisel gelişimini desteklemesini, yaşamının her aşamasında problemlerini çözebilmesini sağlayan yetkinliklerin toplamından oluşan bir kavramdır. Hague ve Payton'a (2010) göre dijital okuryazar bireyler; aradıkları bilgiyi etik ilkeleri de dikkate alarak nerede ve nasıl bulacaklarını bilmektedirler. Bu bireyler, en iyi ve doğru bilgiye ulaşma yeteneğine ek olarak, bu bilgiyi nasıl etkili bir şekilde sunacaklarını ve elde ettikleri bilgileri başkalarıyla nasıl paylaşacaklarını bilmelidirler.

Bu becerilerin yaşamlarına nasıl uyarlanacağına ilişkin araştırmalar çoğunlukla çocukları, genç yetişkinleri ve orta yaşlı yetişkinleri kapsar. Ancak, buna yaşlılar da ihtiyaç duyar. Yaşın teknolojik yeniliklerin benimsenmesinde önemli bir faktör olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalar, yaş arttıkça bireylerin teknolojiye karşı negatif algılarının arttığını ve sonuç olarak teknoloji kullanım oranının azaldığını göstermektedir (Kerschner & Chelsvig, 1981; Lee, Chen, Hewitt, 2011; Meethongjana & Tachpetpaiboonb, 2015; Phillips & Sternthal, 1977; Rogers vd., 1996).

Olphert ve Damodaran (2013:564) tarafından "dijital katılım" olarak özetlenen kavramda, herkesin dijital teknolojilere erişim ve interneti kullanabilme yeteneğine sahip olmasının birey, ekonomi ve toplum açısından artan faydalarına vurgu yapmaktadırlar. Daha yüksek düzeydeki dijital beceriler, yaşlı insanlara yaşam kalitelerini iyileştirmek için yeni fırsatlar sunmaktadır. Özellikle pandemi sürecinde,

tüm insanlık dijital okuryazarlık kavramının tüm yaşam alanlarında ne kadar büyük ölçüde etkili olduğunu yakından hissetmiş bulunmaktadır. Hastane randevusu alabilme, bankacılık işlemlerini yapabilme, sosyal ağlarda arkadaşlarıyla görüşebilme, seyahat planı çıkarabilme ve gereken rezervasyonları yapabilme, e-devlet üzerinden mal ve hizmetler hakkında bilgi alabilme, müzik veya video izleyip dinleyebilme, ödeme yapabilme, çevrimiçi kurslardan yararlanabilme, haber sitelerini takip edebilme gibi işlemleri yapabilmek için gereken dijital beceri durumu genç ve orta yaşlılarda iyi durumdayken yaşlılarda oldukça geri kalmıştır. Teknolojinin yaşlılar için kafa karıştırıcı ve öğrenmesinin zor olduğu düşüncesi, onları teknolojiyi kullanmaktan alıkoyduğu ileri sürülmektedir (Eastman & Iyer, 2004; Marqui vd., 2002).

Günümüz genç ve orta yaşlı insanları, teknolojinin iç içe geçtiği bir dönemde doğmuş ve yaşamları boyunca özellikle çalışma hayatlarında teknolojinin tüm imkânlarını aktif olarak kullanmışlardır. Ancak, 1980'li ve 1990'lı yıllarda emekli olan kuşak, teknolojiyi daha az kullanmış olmaları sebebiyle günümüz genç kuşağının gerisinde kalmıştır (Becerikli, 2013). Bu nedenle, bu kuşak yaşlıları teknolojiyi kullanmak konusunda isteksizdir ve hayatlarına entegre etmekte zorlanırlar. Ayrıca, yaşlılar gençler için teknolojinin daha uygun olduğunu düşünmektedirler (Marangoz, 2006).

Dijk (2016:286), Hollanda'da yapılan bir araştırmaya atıfta bulunarak, sosyal açıdan izole, bilgisayar ve internet erişimi olmayan, bazıları yüksek sosyal statüye sahip bir yaşlı nüfustan bahsetmektedir. Bu araştırmaya göre, eğitim, yaş ve cinsiyet bakımından internet kullanımında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Dijk, bu farklılıkların özellikle farklı yaş gruplarında belirgin olduğunu vurgulayarak, gençlerin dijital uygulamaları yaşlılara kıyasla daha yaygın bir şekilde kullandıklarını ifade etmiştir.

Zamanla, yaşlıların sosyal süreçlerden ve sosyallikten geri çekilip içe dönük hale gelebileceği ve bunun da yalnızlığa yol açabileceği söylenmektedir (Gibson, 2000). Teknoloji kullanma becerisini geliştirmek, yaşlıların yaşam kalitelerini yükseltir ve sosyal uyumlarını kolaylaştırır. Yaşlıların teknolojik olanaklardan daha etkin bir şekilde yararlanmaları, onların yaşam kalitelerini yükseltebilir ve onları topluma kazandırabilir (Bosma vd., 2000). Örneğin, yaşlı bireylerin sevdikleri ve arkadaşlarıyla düzenli olarak telefonda sosyal iletişim kurmaları son derece önemlidir (Gilligan vd.,1998).

Teknoloji ve iletişim, yaşlı bireylerin yaşamını iyileştiren önemli unsurlardır (Mitzner vd., 2010). Teknolojinin doğru ve etkin kullanımının olumlu etkileri yaşlıların yaşamının her alanında görülebilmektedir.

Birleşmiş Milletler, yaşlı bireylerin topluma önemli katkılarda bulunduğunu belirterek, Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı çerçevesinde geliştirilen standartlara dayanarak, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Birleşmiş Milletler Kuruluşları ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmelerini, tavsiyelerini ve ilkeleri dikkate alarak, beş ana başlık altında yaşlılıkla ilgili prensiplerini yayınlamıştır. Bunlar; bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve itibar ilkeleridir. Katılımcı ilkenin bir gereği olarak, yaşlı bireyler toplum içindeki varlıklarını sürdürmeli, refahlarına doğrudan etki eden politikaların oluşturulmasına ve uygulanmasına aktif bir şekilde dâhil olmalıdır. Ayrıca, bilgi ve becerilerini genç nesillerle paylaşmalıdırlar (United Nations Principles for Older Persons, 1991; AÇSHB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2014).Ancak, teknoloji kullanımına yönelik isteksizlikleri ve bu beceriyi geliştirememeleri, bu katılım ilkesinin etkinliğini zayıflatarak sosyal izolasyonu hızlandırmaktadır.

Yaşlı bireylerin topluma entegrasyonu ve aktif katılımı konusunda önemli adımlar atılmasına rağmen, bu sürecin önünde duran bazı engellerin dikkatle ele alınması gerekmektedir. Özellikle yaşlı kadınlar ve erkekler arasındaki cinsiyet rolleri ve bu rollerin toplumsal yaşamdaki yansımaları, yaşlılıkla ilgili politikaların etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, yaşlı kadınların bakım verme rolünün daha yoğun olması, onların toplumsal ve ekonomik hayata katılımını sınırlayan başlıca faktörlerden biridir. Teknoloji kullanımı konusundaki yetersizlikler ve cinsiyet eşitsizlikleri, yaşlı bireylerin sosyal izolasyonunu artıran ve toplumsal katkılarını sınırlayan unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Kadınların bakım verme rolü, erkeklere kıyasla daha yoğun bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu durum, kadınların ücretli iş bulma konusunda kendilerini dezavantajlı hissetmelerine neden olmaktadır. Özellikle geleneksel toplumlarda, bakıma muhtaç aile bireylerine bakan kadınların, iş hayatına devam etmemelerine veya işlerini bırakmalarına sebep olabilmektedir. Kadınların şefkatli rolü, sadece iş hayatlarını değil, aynı zamanda eğitim hayatlarını da etkilemektedir. Eğitim ve çalışma alanında

dezavantajlı durumda olan kadınlar, ilerleyen yaşamlarında eşitsizlikle ilgili sorunları daha fazla deneyimlemektedirler (Buz, 2015; Giddens, 2012, s. 231).

Yaşlı kadınların eğitim düzeyinin düşük olması, sınırlı çalışma hayatı ve sosyal güvence eksikliği gibi faktörler, onları eşitsizliğe karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Sosyal nitelikleri daha fakir olan kadınlar için bu, yaşlılıklarının potansiyel olarak daha sorunlu olduğunun bir işareti olarak alınabilir. Çocukların farklı şehirlerde veya yerlerde yaşaması, kurumsal desteğin olmaması ve eşin ölümü nedeniyle yalnızlık sebebiyle, kadınlar daha fazla dezavantajlı durumda kalabilirler (Özkul vd., 2017).

Toplumda kadını dışlayan stereotipler ve önyargılar, yaşamın son evresi olan yaşlılık döneminde de hızla artmaya devam etmektedir. Ülkemiz gibi toplumsal cinsiyet rollerinin büyük farklılıklar gösterdiği toplumlarda yaşlılıkta toplumsal cinsiyete bağlı sorunlar oldukça fazladır. Tufan'a göre, yaşlılıkla ilgili çeşitli korkular erkeklere göre kadınlarda daha sık görülmektedir. Günümüzde yaşlı kadınların birçoğunun gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde eğitime ve işe katılamamaları nedeniyle okuryazarlık becerilerinin düşük olduğu; bu durumun yaşlılıklarında kendilerini ifade etmelerini ve ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırdığı ve bunun da kendilerini güvensiz, endişeli ve utangaç hissetmelerine sebebiyet verdiği belirtilir (Tufan, 2003: 23).

Yaşlılıkta kadın sosyal, fizyolojik, biyolojik ve psikolojik başarısızlıklar nedeniyle sıkışıp kalır. Yaşlılar, dünya genelinde ve Türkiye'de genellikle ihmal edilen bir grup olarak kabul edilmektedir. Ancak, menopoz sonrası dönemdeki kadınlar ve yaşlı kadınlar, toplum içinde en çok ihmal edilen grupların başında gelmektedir (Akın, 2012).

Geniş aile yapısının çökmesi, yaşlı kadının çocuklarından ve yakınlarından yeterli destek alamamasına neden olmuş ve bu durum yaşlı kadının kendini sosyal hayattan izole etmesine sebep olmuştur. Yaşam kalitesi ile yaşlı kadınların dijital yeterlilikleri arasındaki ilişki, günümüzde giderek artan bir öneme sahiptir. Yaşlı kadınların dijital yeterlilikleri, onların günlük yaşamlarına daha etkin bir şekilde katılımlarını ve yaşam kalitelerini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Yaşlı kadınların dijital yeterlilikleri, sosyal bağlantıları güçlendirme, bilgiye erişim, sağlık hizmetlerine kolayca ulaşma ve eğitim gibi yaşam kalitesini etkileyen birçok faktörü şekillendirebilir (Adnan, Kapucu, Yakar, Köşk ve Özbek, 2021).

Dijital araçların kullanımı, yaşlı kadınların sosyal izolasyonunu azaltmalarına ve ağlarını genişletmelerine olanak tanır. Ayrıca, dijital teknolojilerin sağlık hizmetlerine entegrasyonu, yaşlı kadınların sağlık durumlarını takip etmelerini ve daha etkin bir şekilde yönetmelerini destekleyebilir (Adnan, Kapucu, Yakar, Köşk ve Özbek, 2021).

Ancak, yaşlı kadınların dijital yeterliliklerini geliştirmeleri önündeki bazı engeller de vardır. Teknolojiye karşı olumsuz tutumlar, fiziksel kısıtlamalar, eğitim eksiklikleri ve ekonomik sınırlamalar, bu grup için dijital bölünmeyi derinleştirebilir. Bu nedenle, yaşlı kadınların dijital yeterliliklerini artırmaya yönelik eğitim programları ve destek mekanizmaları geliştirmek, yaşam kalitelerini iyileştirmek adına önemli bir adım olabilir.

Yaşlılık dönemi, bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal yaşamında çeşitli değişimlere maruz kaldığı bir evre olarak karşımıza çıkar. Bu dönemde, kadınların öğrenme ihtiyaçları özellikle dikkate alınması gereken bir konudur. Fizyolojik değişimler, sağlık durumu, sosyal ilişkilerdeki evrimler ve yaşam koşullarındaki adaptasyon, kadınların öğrenme ihtiyaçlarını etkileyen önemli faktörlerdir (Adnan, Kapucu, Yakar, Köşk ve Özbek, 2021).

Kadınların yaşlılık döneminde öğrenme ihtiyaçları, sağlıklarını sürdürme, sosyal bağlantıları güçlendirme, yeni beceriler edinme ve kişisel gelişimleri üzerinde çalışma gibi çeşitli alanları kapsar. Sağlık konularında bilgi edinme, kronik hastalıkların yönetimi, sağlıklı yaşlanma süreci, beslenme alışkanlıkları ve egzersiz gibi konularda bilinçlenme ihtiyacı, bu dönemde öne çıkan öğrenme alanlarından birkaçıdır.

Sosyal bağlantıların sürdürülmesi ve genişletilmesi amacıyla iletişim becerilerini geliştirme, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanma, yeni hobiler edinme ve kültürel etkinliklere katılma da kadınların öğrenme ihtiyaçları arasındadır. Ayrıca, emeklilik sonrasında yaşanan serbest zamanları etkili ve anlamlı bir şekilde değerlendirmek, kişisel ilgi alanlarına yönelik yeni bilgiler edinmek ve sanatsal faaliyetlere katılım, kadınların yaşlılık dönemindeki öğrenme taleplerini şekillendiren diğer unsurlardır.

Yaşlılık döneminde kadınların öğrenme ihtiyaçlarına odaklanan programlar ve kaynaklar geliştirilmesi, bireylerin bu evrede daha sağlıklı, bağımsız ve anlamlı bir yaşam sürmelerine katkı sağlayabilir. Bu programların, bireyin önceki yaşam deneyimleri, ilgi alanları ve bireysel özellikleri göz önüne alınarak kişiselleştirilmesi,

yaşlı kadınların öğrenme potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak açısından önemli bir stratejidir.

Bu olumsuz durumları hafifletmenin bir yolu olan teknolojinin kullanımı ve işlevi, yaşlı kadınları ve sosyal yaşamlarını olumlu yönde etkilemektedir. Dijital yeterlilik düzeylerindeki artış onların yaşam kalitelerinin ve sosyal uyumlarının iyileştirilmesine katkıda bulunur. Dijital okuryazarlık düzeyi ve teknoloji araçlarını kullanabilme becerisi, yaşlı kadınların ekonomik durumu, eğitim düzeyi, yaşadığı bölge ve medeni durumu gibi birçok konu ile yakından ilişkilidir.

Bu bağlamda, 60 yaş ve üstü yaşlılık süreci olarak tanımlanabilir ve yaşlıları birbirlerinden ayıran çeşitli demografik özellikler vardır. Bunların en önemlileri yaş, eğitim seviyesi, çalışma ve gelir durumu ve yaşanılan bölgedir. Bu demografik özellikler yaşlı kadınların dijital okuryazarlık düzeylerini ve yaşam kalitelerini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın problemini 60 yaş ve üstü kadınların çeşitli demografik değişkenler göz önünde bulundurulduğunda, dijital okuryazarlık düzeyi ile yaşam kaliteleri arasındaki bir ilişki olup olmadığı oluşturmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın genel amacı; Ankara Çankaya ve Sincan ilçelerinde yaşamakta olup, yaşadığı ilçede Halk Eğitimi Merkezleri bünyesinde açılan programlardan herhangi birine katılmış olan 60 yaş ve üstü kadınların dijital okuryazarlık düzeyleri ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.

Bu araştırmanın ana hedefine ulaşmak için aşağıdaki soruların cevapları aranacaktır:

Ankara Çankaya ve Sincan ilçelerinde yaşayan ve Halk Eğitimi Merkezleri bünyesinde açılan programlarından herhangi birine katılım gösteren 60 yaş ve üstü kadınların;

- 1.Sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri nelerdir?
- 2.Dijital okuryazarlıkları hangi düzeydedir?
- 3.Dijital okuryazarlık düzeyleri, sosyo-ekonomik ve demografik özelliklere göre farklılık göstermekte midir?
- 4.Yaşam kaliteleri hangi düzeydedir?

5.Yaşam kalitesi seviyeleri, sosyo-ekonomik ve demografi özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

6.Dijital yeterlilikleri ile yaşam kaliteleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Önem

Bilginin dijitalleştiği hızlı bir çağda, bilgiyi işleyen bireylerin dijital becerileri önemli bir faktör haline gelmektedir. Bu açıdan, bu araştırma güncel bir probleme değinerek dijital yeterlilik konusunu ele almaktadır. Yaş, dijital uçurumda önemli bir rol oynamaktadır. Bu durumun nedeni, insanların yaşlandıkça bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerilerinin azalması ve bu teknolojilere olan aşinalıklarının zayıflamasıdır. Paul ve Stegbauer (2005), yaşlı bireylerin yeni teknolojileri kullanmalarını engelleyen çeşitli faktörlere dikkat çekmiş ve teknik zorlukların öncelikli olduğunu belirtmişlerdir. Bu zorluklar arasında küçük cep telefonlarını kullanma, görüntüleri ayırt etme zorluğu, göz hastalığı olan yaşlılar için metin okuma zorluğu ve fiziksel engeller nedeniyle klavye kullanma zorluğu yer alabilir. Yaşlı bireylerin bilgi teknolojilerini kullanmaya olan güvensizlikleri, alay edilme korkusu ve kişisel bilgilerin başkalarının eline geçme endişeleri gibi psikolojik engeller, mahremiyeti etkileyebilir (Abbey ve Hyde, 2009: 228).

Bireylerin hayata anlam katabilmeleri için öncelikle sosyal ilişkilerini canlı ve dinamik tutmaları, yaşlılık dönemlerinde sosyal ihtiyaçlarını karşılamaları, kendilerini yalnız hissetmemeleri, faydalı olmaları, işlerinde başarılı olmaları, sosyal sorumluluk ve destek duygusu yaşamaları gerekmektedir (Görgün Baran, 2011).

Bu nedenle hem yaşlı hem de genç insanların bu teknolojileri yaşamlarına anlam katmak için kullanmaları önemlidir. Daha da önemlisi, bu çalışma yalnızca kadınlar üzerinde yürütülmüştür, ancak dijital okuryazarlık anketleri hâlihazırda yaşlı yetişkinler üzerinde yürütülmektedir. Aynı zamanda kadınların dijital yeterliliklerinin yaşam kaliteleri ile olan ilişkisini araştıran daha önce yapılmış bir araştırma olmaması bakımından da önem taşımaktadır.

Hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitime yönelik akademik araştırmalar, eğitim alanının gelişmesine ve bireylerin eğitim ihtiyaçlarının çözülmesine katkı sağlamaktadır. Bu çalışmalar eğitim politikası ve uygulamasının geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma; Ankara Çankaya ve Sincan ilçeleri Halk Eğitimi Merkezlerinde 2023 yılı Eylül ayı ile 2024 yılı Mayıs ayı süresince devam eden programlardan herhangi birine katılan 60 yaş ve üstü kadınlarla sınırlıdır.

2. Araştırma; kullanılan ölçeklerin değerlendirdiği ve kişisel bilgi formundan elde edilen verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Dijital Okuryazarlık: Dijital okuryazarlık, bireylerin Bilgi ve İletişim Teknolojilerini (BİT) etkili bir biçimde öğrenmelerini sağlamanın yanı sıra, bu teknolojileri kişisel gelişimlerine katkıda bulunacak, yaşamın çeşitli bağlamlarında sorunlarını çözecek, toplumsal üretimlerini destekleyecek biçimde güvenli, yasal ve etik bir şekilde kullanım ile ilgili yeterliliklerini ifade eder. Bu yeterlilikler, zamanın teknolojik gelişmeleri ve toplumsal dinamiklerine bağlı olarak değişkenlik gösterebilir.

Yetişkin Eğitimi: Yetişkin eğitimi, toplumda yetişkin kabul edilen bireylerin gereksinimlerine yönelik olarak yapılandırılmış ve onların öğrenmelerine imkân tanımak amacıyla planlanmış sistematik bir iletişim süreci olarak tanımlanabilir.

Yaşam Kalitesi: Yaşam kalitesi kavramını Dünya Sağlık Örgütü "bir bireyin kendi amaçları, beklentileri, standartları ve ilgi alanlarına göre, bir kültür ve değer sisteminde kendi yaşamını nasıl algıladığı" şeklinde tanımlamaktadır (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu, 2016: 138).

Yaşlılık: Zamanın ilerlemesiyle birlikte, hastalık olmaksızın meydana gelen anatomik ve fizyolojik fonksiyonlarda meydana gelen değişiklikleri ifade eder.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın kavramsal çerçevesiyle ilgili bilgiler sunulacak ve ilgili alanda yapılan ulusal ve uluslararası araştırmalara yer verilecektir.

Yetişkin Eğitimi

İnsan yaşamının temeli öğrenme sürecine dayanmaktadır. Doğuştan getirilen özellikler haricindeki tüm davranışlar öğrenmenin bir sonucudur. Günümüz insanı için bilgiye duyulan gereksinim her geçen gün artmaktadır. Bilim ve teknoloji alanlarındaki hızlı ilerlemeler, bilginin erişilebilirliğini kolaylaştırmıştır. Bu gelişmeler, insanların hayatları boyunca edindikleri bilgilerin gelecekteki nesiller için yeniden keşfedilmesi gereken kazanımlar olmaktan çıkmasına neden olmuştur. Başka bir deyişle, bilim, teknoloji, sosyal yaşam, kültür ve sanat gibi alanlarda elde edilen bilgilerin yeni kuşaklara aktarılması ve öğrenme faaliyetlerinin planlı ve programlı bir şekilde bilimsel temellere dayandırılarak yürütülmesini zorunlu kılmış ve bu durum, eğitim kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Yalçın, 2002: 8).

Bireylerin örgün eğitim sürecinde edindikleri bilgilerin, yaşamları boyunca karşılaştıkları sorunları çözmeye yetersiz kalacağı gerçeği, "hayat boyu öğrenme" ve bu bağlamda "yetişkin eğitimi" kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Yetişkin eğitimi, "kendi yaşamlarını yönetme sorumluluğunu almış ya da almaya hazır bireylerin, hayatlarının her aşamasında eğitim gereksinimlerini karşılamalarına olanak sağlayan eğitim" olarak tanımlanmaktadır (Miser, 1999). Yetişkin eğitiminin gelişiminde etkili olan bir diğer faktör ise kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin örgün eğitimden yeterli düzeyde yararlanamamasıdır.

Yetişkin eğitimi, bireylere yaşamları boyunca öğrenme fırsatları sunarak, hem mesleki hem de kişisel gelişimlerinde başarılı olmalarına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda yetişkin eğitimi, bireylerin hayat boyu süren bir öğrenme sürecine katılmaları için gerekli bilgi ve becerileri edinmelerini mümkün kılmaktadır. Bu durum, yetişkinlerin sadece kişisel gelişimleri açısından değil, aynı zamanda iş yaşamlarında ve toplumsal katkılarında da önemli bir rol oynamaktadır (European Union, 2021).

Yetişkin eğitimi alanı, 1919'da yayımlanan Yetişkin Eğitimi Raporu, 1926'da ABD'de Yetişkin Eğitimcileri Derneği'nin açılması ve 1930'larla birlikte üniversitelerde yetişkin eğitimi bölümlerinin aktifleşmesi gibi gelişmelerle büyük bir ilerleme kaydetmiştir (Okçabol, 2006). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra UNESCO'nun düzenlediği yetişkin eğitimi konferansları, bu alanın kurumsallaşması ve yaygınlaştırılması açısından önemli dönüm noktaları olmuştur. Bu konferanslar sırasıyla 1940'ta Danimarka'da, 1960'ta Kanada'da, 1972'de Japonya'da, 1985'te Fransa'da ve 1997'de Almanya'da düzenlenmiştir (Uysal ve Yıldız, 2006).

Türkiye'de yetişkin eğitiminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla Avrupa Birliği ile çeşitli protokoller imzalanmıştır. Bu çerçevede, çeşitli uluslararası organizasyonlar düzenlenmiş, alana yönelik projeler hayata geçirilmiş ve ulusal düzeyde protokoller imzalanarak yetişkin eğitimi, yetişkin okuryazarlığı ve mesleki eğitim alanlarında projeler uygulanmaya başlanmıştır (Yayla, 2009: 21).

Türkiye'de yetişkin eğitime yönelik ilk resmi kurum, 1926 yılında "Halk Terbiyesi Şubesi" adıyla kurulmuştur. Bu kurum, 1950'li yılların başında "Halk Eğitimi Bürosu" olarak faaliyetlerine devam etmiş ve 1956 yılından itibaren "Halk Eğitimi Merkezleri" adıyla çalışmalarını sürdürmektedir (Samancı ve Mazlumoğlu, 2019: 75).

Türkiye'de yetişkin eğitimi alanında önemli görülen bir diğer gelişme, 1936'da "Köy Eğitim Kurulları" ve 1942'de "Köy Enstitüleri"nin kurulmasıdır. Bu enstitülerde yalnızca eğitici yetiştirilmekle kalmamış bununla birlikte halkın eğitimi ve gelişimi sorumlulukları da üstlenilmiştir. Köy Enstitüleri, köyleri köyden çıkan liderler öncülüğünde kalkındırmayı amaçlayarak halk eğitimi faaliyetleri açısından oldukça etkili kurumlar arasında yer almıştır (Celep, 2003, s.226).

Miser, Ural ve Ünlühisarcıklı (2013) tarafından yapılan bir araştırma, Türkiye'deki yetişkin eğitimi hakkında betimsel bir analiz sunmuştur. Araştırmada, Türkiye'deki yetişkin eğitimi programlarından faydalanan kişilerin yüksek oranda erkek olduğu, okuryazar oranının fazlasıyla düşük olduğu, okuryazar olanların çoğunluğunun ilkökul mezunu olduğu ve nüfus oranına kıyasla yetişkin eğitimi alan bireylerin oldukça sınırlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yetişkin eğitimi, bireylerin sürekli öğrenme ve gelişme imkânlarını sağlamakla birlikte, toplumun daha geniş kapsamlı kalkınma sürecine de katkıda bulunur. Bu bağlamda, yetişkin eğitimi bireylerin mesleki yetkinliklerini güncellemelerine, sosyal ve

kültürel açıdan kendilerini geliştirmelerine olanak tanır. Toplumun genel refahını artırırken aynı zamanda bireylerin aktif katılımını ve katkısını güçlendiren bu süreç, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde toplumsal kalkınmanın ve bireylerin refah düzeyinin yükseltilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Dijital Okuryazarlık

Paul Gilster (Gilster, 1997) tarafından 1997 yılında önerilen dijital okuryazarlık kavramı, farklı okuryazarlık yeteneklerini içeren bir çerçeve terimi olarak geliştirilmiştir. Dijital okuryazarlık, bilgisayar araçlarıyla sunulan çeşitli kaynaklardan bilgiyi çoklu biçimlerde kullanma ve anlama yeteneği olarak tanımlanmıştır. Ancak, Gilster'in orijinal Dijital Okuryazarlık kavramı ortaya çıktığından beri, bu terim zaman içinde evrim geçirerek değişmiş ve genişlemiş; günümüzde kültürel, sivil ve ekonomik katılım açısından giderek daha önemli bir konuma gelmiştir (Bawden, 2008).

Dijital okuryazarlık, literatürde dijital teknolojileri etkin ve verimli bir şekilde kullanma, bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla bilgiye erişim, bu bilgileri doğru bir şekilde anlama ve yorumlama, dijital ortamda etik davranma, güvenli ve sorumlu bir biçimde iletişim kurma ve dijital araçları kullanma becerilerinin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama, bireylerin dijital araçları sadece kullanma becerilerini değil, aynı zamanda dijital dünyada doğru ve güvenilir bilgiye erişebilme, bu bilgiyi işleme ve değerlendirme yeteneklerini de kapsar. Dolayısıyla, dijital okuryazarlık, dijital dünyayla ilgili olan her türlü bilgi, beceri ve değerleri kapsayan geniş bir kavramdır (Martin ve Grudziecki, 2006)

Dijital okuryazarlığın sadece bireylerin kişisel gelişimlerine değil, aynı zamanda toplumun gelişimine de katkı sağladığı açıktır. Özellikle günümüz dünyasında dijital araçların hızla yaygınlaşmasıyla birlikte, dijital okuryazarlık iş hayatında, eğitimde, sağlık hizmetlerinde, hukuk ve yargı sistemlerinde ve demokratik süreçlerde önemli bir rol oynamaktadır (Hague ve Payton, 2010).

Ng (2012) tarafından belirtilen dijital okuryazarlık becerileri aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- En uygun teknolojik araçları ve özellikleri kullanarak görevleri tamamlama, sorunları çözme veya ürünler üretme yeteneği,

- Bilgisayar tabanlı temel becerileri gerçekleştirme ve gündelik ihtiyaçlar için kaynaklara ulaşma yeteneği, dijital ortamlarda temel bilgisayar görevlerini başarıyla yerine getirme ve günlük yaşamda çeşitli kaynaklara sorunsuz bir şekilde erişme becerisi

- Bilgiyi etkin bir şekilde arama, tanımlama ve değerlendirme yeteneği,

- Online topluluklarda etkili iletişim kurma yeteneği ve dijital olarak geliştirilmiş ortamlarda kendini olası risklerden koruma yeteneği, bireyin çevrimiçi ortamlarda uygun davranış sergileme ve dijital güvenlik önlemlerini etkin bir şekilde uygulama yeteneği.

Dijital okuryazarlığı çok yönlü bir çerçevede değerlendiren Martin ve Grudziecki (2006), kavramı şu şekilde açıklamaktadır: Bireylerin, dijital kaynakları saptama, erişim, yönetim, bütünleştirme ve değerlendirme yeteneği; yeni bilgiyi inşa etme; medya içeriklerini oluşturma; günlük yaşamda sosyal etkileşimlerin yapıcı bir şekilde gelişmesi için diğerleriyle iletişim kurma; ve dijital okuryazarlık, medya anlayışı, bilgi yetkinliği ve görsel okuma gibi çeşitli okuryazarlık alanlarını içeren bir bakış açısıyla ifade edilen bu süreç, bireylerin beceri, farkındalık ve tutumlarını kapsar. Hague ve Payton'un (2010) çalışmasına göre, dijital okuryazar bireyler, gereksinim duydukları bilgiyi tespit edebilme yeteneğine sahiptirler ve aynı zamanda etik değerleri gözeterek bu bilgiyi nerede ve nasıl bulacaklarını bilirler. Optimal ve doğru bilgiyi anlayabilirler ve hangi kaynaklardan elde edilebileceğini değerlendirebilirler. Ayrıca, bu bilgileri hangi araçlarla sunacaklarını ve çıktılarını nasıl alacaklarını da bilirler. Dijital okuryazar bireyler aynı zamanda elde ettikleri bilgileri iş bölümü içinde paylaşma ve güvenli bir biçimde iletişim kurma gibi yeterliliklere sahip olmalıdırlar.

Dijital bilgi sadece her bireyin kişisel gelişimine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun gelişimine de büyük katkı sağlar. Örneğin, dijital bilgi birikimine sahip kişiler, iş hayatında daha üretken olabilir ve eğitim-öğretim süreçlerinde daha başarılı olabilirler. Ayrıca, günümüzün hızla gelişen dijital dünyasında, dijital okuryazarlık, demokratik süreçlerin daha iyi işlemesi için dijital yeteneklerin de önemli olduğu unutulmamalıdır. İnternet ve diğer dijital araçlar sayesinde, dijital bilgiye sahip kişiler daha geniş bir bilgi yelpazesine erişebilir, farklı bakış açılarını algılayabilir ve tartışmalara ve diyalog süreçlerine daha etkin bir şekilde katılabilirler (Hague ve Payton, 2010).

Bireyler, günümüz dünyasında dijital metinleri internet aracılığıyla dünya çapında kolayca yayınlayıp dağıtabilmekte ve böylelikle duyulma ve görülme kapasitelerini önemli ölçüde artırmaktadırlar. Ayrıca, yeni bilgilerin hızla yayımlandığı ve güncellendiği bir çağda, mobil uygulamalar bireylere içeriklerini istedikleri zaman ve istedikleri şekilde yayınlama imkânı sunmaktadır. Bu durum, sıradan insanların haber merkezlerinden bile daha seri bir şekilde yeni bilgiler sağlayabilecek konuma geldiğini ifade etmektedir. (Carrington ve Robinson, 2010). Bilgi, öğrencilerin yeni beceriler geliştirmesini gerektiren çok yönlü bir yapıya sahip olmaktadır. Ayrıca, bilginin olduğu ve tüketildiği yerin değişkenlik gösterdiği belirtilmektedir (UNESCO, 2008).

Şu dönemde, bireyler bilgilerin görsel açıdan donanımlı olmasını ve yalnızca bilgisayarlarla değil, mobil telefonlar ve tabletler gibi çeşitli taşınabilir cihazlar aracılığıyla da erişilebilir olmasını beklemektedirler. Mevcut bilgi türlerinin ve bilgi yaratma isteğinin artmasıyla birlikte, bireylerin bilgi işleme becerileri eski nesillerden ve teknolojiyi etkin olarak kullanmayan kişilerden açık bir şekilde farklılık göstermektedir (Luckin, 2010). Yeni nesil öğrencilerin çoğu, öğretmenlerinden farklı olarak, çok genç yaşlardan itibaren (örneğin, teknolojik cihazlar, dijital oyunlar, akıllı telefonlar ve internet aracılığıyla) dijital içerik oluşturucuları ve etkin teknoloji kullanan bireylerdir (McLellan, 2006).

Bu durum, bilginin sadece yazılı metinlerle değil, aynı zamanda görsel ve interaktif içeriklerle de zenginleştiği bir ortamı ortaya çıkarmaktadır. Bilgiye erişim ve paylaşımın hız kazanmasıyla birlikte, bireylerin bilgi işleme ve iletişim becerileri de geleneksel nesillere göre farklılık göstermektedir. Özellikle genç nesil, dijital teknolojiyi erken yaşlardan itibaren aktif olarak kullanmakta ve dijital içerikler oluşturarak paylaşmaktadır. Bu da öğrencilerin öğrenme ve bilgi edinme süreçlerinde, öğretmenlerinin deneyimlediğiyle farklı bir yaklaşım sergiledikleri anlamına gelmektedir (McLellan, 2006).

Günümüzün hızla gelişen teknoloji çağında, dijital okuryazarlık şirketlerin rekabet güçlerini artırma ve büyümelerine katkı sağlama stratejilerinden biri haline gelmiştir (McKinsey, 2019) Sonuç olarak, dijital okuryazarlığın öğretilmesi ve yaygınlaştırılması, eğitim politikasının önemli bir unsuru haline gelmiştir. Bu nedenle, literatürde dijital okuryazarlığın öğretilmesi ve yaygınlaştırılmasının büyük önem

taşıdığı ve eğitim politikalarının bu doğrultuda şekillendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır

Dijital okuryazarlık ile dijital yeterlilik birbirleriyle sık sık karıştırılan ancak birbirinden farklı kavramlardır. Her ikisi de dijital teknolojilere ilişkin becerileri içerse de aralarında bazı ayrımlar bulunmaktadır (Howell, 2012). Dijital okuryazarlık, dijital teknolojileri anlama, kullanma ve değerlendirme becerilerini kapsarken, dijital yeterlilik ise bu becerilerin günlük hayatta etkin bir şekilde uygulanabilme kapasitesiyle ilişkilendirilir (Martin, 2005). Başka bir deyişle, dijital okuryazarlık bireylerin dijital dünyayı anlama ve doğru kullanma yeteneğini ölçerken, dijital yeterlilik bu becerilerin pratikte kullanılarak hedeflenen amaçların gerçekleştirilebilme yeteneğini değerlendirir (Ilomaki vd., 2016). Dolayısıyla, dijital okuryazarlık, dijital yeterlilik için temel bir zemin oluşturur ve dijital yeterliliğin geliştirilmesinde önemli bir rol oynar.

Dijitalleşme ile yaş arasında bir ilişki olduğu yaygın bir kabuldür. Genel olarak, genç bireylere kıyasla, yaşlıların dijital teknolojilere uyum sağlaması ve dijital okuryazarlıklarını geliştirmesi daha zor olabilir (Marangoz, 2006). Ancak, yaşlı bireyler de dijital teknolojilere ilgi duyabilir ve sunduğu fırsatları kullanabilirler.

Yaşlı bireylerin dijitalleşmeyle ilgili karşılaştığı zorluklar arasında, teknolojiye erişim ve kullanım konuları önemli bir yer tutar. Çoğu zaman yaşlıların teknolojiye erişimi düşük gelir seviyeleri, yaşadıkları yerdeki kısıtlamalar, fiziksel engeller veya teknolojik ekipmanın maliyeti gibi nedenlerle sınırlı olabilir (Blaschke ve ark., 2009). Ancak, dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte, yaşlı bireyler de erişimlerini artırmak için çeşitli yollar bulabilirler.

Yaşlılık

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), yaşlılık kavramını "çevresel etmenlere uyum yeteneğindeki azalma" şeklinde tanımlamıştır (Çolak ve Özer, 2015). Yaşlılık, yaşamın fiziksel, zihinsel ve toplumsal boyutlarındaki değişikliklerin etkisiyle ortaya çıkan, fiziksel özelliklerin azalması ve bilişsel gerileme belirtileriyle karakterize edilen bir durumdur (Durak, 2004).

Türk Dil Kurumu (TDK), yaşlılığı "yaşlı olma durumu" olarak tanımlamıştır (TDK, 2021). Yaşlılık, psikolojik, fiziksel ve kronolojik yönleri olan insanların yaşamlarının son dönemlerinde ortaya çıkan değişimlerle kaçınılmaz bir dönem olmakla

birlikte çevresel, sosyal ve ekonomik faktörlerin de sebep olduğu, gerilemenin görüldüğü ve kayıpların yaşandığı evredir (Arpacı, 2005). Yaşlılık ve yaşlanma gibi terimler, topluluklara ve bireylere göre değişen tanımlarla açıklanabilir. Yaşlılık, canlılar için olağan bir durum olarak açıklanmakta ve de cinsiyete göre değişkenlik göstererek sosyal ve biyolojik olarak yaşanan doğal süreç olarak tanımlanmaktadır (Özer ve Karabulut, 2003).

Yaşlılık, literatürde farklı tanımlara sahip bir kavramdır. Bu tanımların ağırlığı genellikle biyolojik, zamansal ve psikolojik yaklaşımlara dayanmaktadır. Ayrıca, sosyal yaşlanma ve etkin yaşlanma gibi farklı terimler de bulunmaktadır. Yaşlanma, bu çeşitli perspektiflere bağlı olarak çeşitli biçimlerde değerlendirilmektedir. Biyolojik yaşlılık, yaşlanmanın anatomik yapı ve fizyolojik işlevlerde meydana gelen değişikliklerle sınırlı bir tanımını içermektedir. Bu tanım, zamanın ilerlemesine bağlı olarak vücutta meydana gelen fiziksel değişiklikleri vurgular (Güler, 1998:105).

Kronolojik yaşlılık ise yaşlılığı belirlemek için genellikle geçen zamanı temel alan bir yaklaşımı ifade eder. Bu tanıma göre, kişinin doğduğu tarihten itibaren geçen yıllar yaşlılık durumunu belirlemek için kullanılır (Güler, 1998:105).

Bunun yanı sıra, psikolojik yaşlanma kavramı, kişinin zihinsel kapasitesinde ve aktivitelerindeki gerileme ile yaşla birlikte ortaya çıkan davranışsal uyum yeteneğindeki değişiklikleri içermektedir. Bu kavram, bireyin kendi yaşını hissetme ve bu durumu kabullenme süreciyle bağlantılıdır. Bu tanıma göre, yaşlılık sadece biyolojik yaşla değil, bireyin kendi algısı ve kabulü ile de ilişkilendirilir (Öztürk, 2015:7). Bu yaklaşım, yaşlanmanın bireyin psikolojik durumuna etki ettiğini vurgular (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010,19).

Sosyal yaşlanma, bireyin iş ve sosyal yaşamındaki etkinlik ve güçteki azalma sonucu, bu bağlamda toplumsal rollerini yitirmesi olarak ifade edilmektedir (Öztürk, 2015:7). Bu yaklaşım, yaşlanmanın bireyin sosyal yaşamındaki değişikliklerle ilişkilendirildiğini vurgular.

Aktif yaşlanma terimi, yaşlıların hayat kalitelerini artırmak için sağlık, katılım ve güvenlik olanaklarını iyileştirmeyi amaçlayan bir süreci ifade eder. Bu yaklaşım, yaşlı bireylerin yaşlılık sürecini daha aktif bir şekilde deneyimlemelerini teşvik eder ve yaşamın farklı alanlarında katılımlarını sürdürebilmelerini hedefler (Ünalın, 2012).

Bu tanımlar, yaşlılık kavramını biyolojik yaşı ötesine taşır ve yaşlılığın sadece kronolojik yaşla sınırlı olmadığını gösterir. Ancak yaşlılık yaşının evrensel bir tanımı olmamakla birlikte, bu tanımlar yaşlılık deneyimini daha kapsamlı bir şekilde anlamamıza yardımcı olmaktadır. Kısaca yaşlılık kavramı biyolojik, kronolojik, ve psikolojik gibi farklı boyutlardan ele alınabilir ve bu tanımlar yaşlılığı farklı açılardan anlamamıza yardımcı olur. Ayrıca, sosyal ve aktif yaşlanma gibi yaklaşımlar da yaşlılık deneyimini daha kapsamlı bir şekilde anlamlandırmamıza olanak tanımaktadır.

Birleşmiş Milletler İstatistik Birimi (UNDP) tarafından yayımlanan "World Population Ageing 2013" raporu istatistiksel amaçlar 60 yaş ve üstü nüfusun yaşlı nüfus olarak sınıflandırıldığını belirtmektedir, bunun için ek bir açıklamaya ihtiyaç olmadığını ifade etmektedir (UN, 2013: 3).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), çoğu gelişmiş ülkede yaşlılığı 65 yaş olarak kabul etmektedir. Ancak, DSÖ, bu sınıflamanın gelişmemiş ülkelerde tatmin edici olmadığını vurgulamaktadır (Öztürk, 2015:8). Bu farklı tanımlar, yaşlılık kavramının uluslararası düzeyde nasıl ele alındığını ve bu tanımların coğrafi ve sosyoekonomik faktörlere bağlı olarak nasıl değişebileceğini göstermektedir. Yaşlılık tanımının belirlenmesi, sosyal, sağlık ve ekonomik politikalarda önemli bir rol oynamaktadır ve bu nedenle bu tür tanımların uluslararası düzeyde tartışılması ve uygunluğunun değerlendirilmesi önemlidir.

Yaşlılık tanımının zaman içinde değiştiği ve farklı ülkeler, kuruluşlar ve yönetmelikler arasında farklılıklar gösterdiği doğrudur. Bu değişiklikler, demografik, sosyal, ekonomik ve sağlık faktörlerindeki değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkabilir. Örneğin, yaşam beklentisi arttıkça, birçok ülke ve kuruluş yaşlılık sınırını yükseltme eğilimindedir.

DSÖ'nün yaşlılık tanımının zaman içinde değişmesi, yaşam beklentisinin artması ve sağlık hizmetlerinin gelişmesi gibi faktörlere bağlıdır. Daha yüksek bir yaşlılık sınırı, yaşlı bireylerin sağlıklı ve etkin bir yaşam süresini daha uzun bir süre boyunca sürdürmelerini göz önünde bulundur (Kutsal, Y.G.,2003).

Türkiye'deki "Huzurevleri ile Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik" teki yaşlılık tanımının 60 yaş ve üzeri olarak belirlenmesi (ASHB,2001), Türkiye'nin demografik yapısı, sağlık hizmetleri ve sosyal politikalarıyla

ilgili özel koşulları yansıtabilir. Ülkenin kendi yaşlılık tanımını belirlemesi, yerel ihtiyaçlar ve kaynaklar göz önüne alınarak yapılır.

Sonuç olarak, yaşlılık tanımı, coğrafya, kültür, sağlık hizmetleri ve diğer faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir ve zaman içinde değişebilir. Bu tanımlar, yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına ve sosyal politikalara uygun olarak belirlenir.

Türkiye’de Yaşlılık

Türkiye’de, 8 Haziran 2011 tarihinde kabul edilen 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kuruluşu düzenlenmiş ve bu çerçevede Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ancak, 2013’te bu genel müdürlüğün ismi değiştirilerek "Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü" şeklinde güncellenmiştir. Bu ad değişikliği, genel müdürlüğün faaliyet alanlarına ve görevlerine vurgu yaparak daha spesifik bir tanımı yansıtmıştır (ASHB,2013).

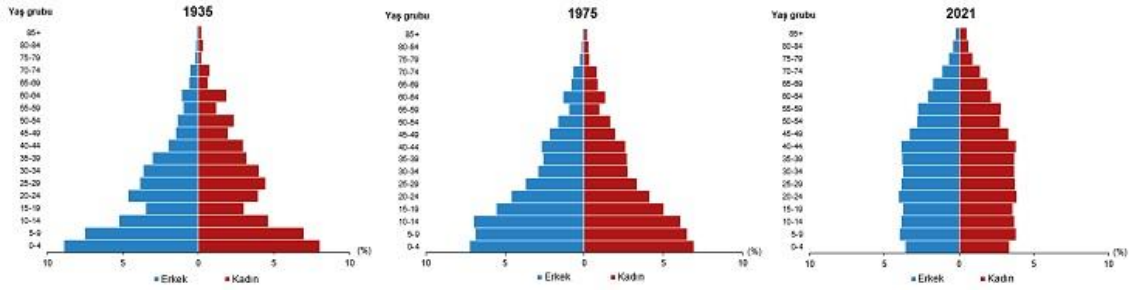
Türkiye’de yaşlı nüfusun genel nüfus içindeki payının %10’unu aşması, nüfusun yaşlanma sürecinin bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Bu, genellikle demografik bir değişikliğin işareti olarak yorumlanır ve yaşlı nüfusun diğer yaş gruplarına göre daha fazla büyüdüğünü gösterir. Yaşlı nüfusun artması, genellikle daha uzun yaşam beklentisi, sağlık hizmetlerinin iyileşmesi ve doğurganlık oranlarının düşmesi gibi faktörlere bağlıdır. Bu durum, toplumun yaş yapısının değiştiğini ve bunun ekonomik, sosyal ve sağlık sistemlerine etkisinin olabileceğini ifade eder. Bu nedenle, yaşlı nüfusun artışıyla başa çıkmak için uygun politika ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi önemlidir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019:20) .

Türkiye, küresel yaşlanma süreci olarak adlandırılan demografik değişim sürecini yaşamaktadır. Bu süreç, doğurganlık oranlarının düşmesi, ölüm oranlarının azalması, tıbbi bakımın gelişmesi, yaşam standartlarının yükselmesi ve sosyal yardımların artması gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Bu nedenle Türkiye’nin nüfus yapısında önemli bir değişiklik gözlenmektedir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 27) .

Bu demografik değişiklikler sonucunda, Türkiye’deki toplam nüfus içinde çocuk ve gençlerin oranı azalmakta, yaşlı nüfusun oranı ise artmaktadır. Bu, toplumun yaş yapısının değiştiğini ve yaşlı nüfusun daha büyük bir paya sahip olduğunu gösterir.

Ancak, Türkiye'nin nüfusu hala genç bir ülke olarak kabul edilmektedir, yani toplam nüfusun büyük bir kısmı hala genç yaş gruplarından oluşmaktadır. Bununla birlikte, sayısal olarak büyük bir yaşlı nüfusa sahip olması, bu yaş grubunun sosyal hizmetlere, sağlık hizmetlerine ve emeklilik sisteminin sürdürülebilirliğine yönelik önemli zorluklar yaratabilir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019:33).

Bu nedenle, Türkiye'nin demografik değişim sürecini dikkate alarak uygun politika ve sosyal programları geliştirmesi gerekebilir. Bu, yaşlanan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak ve toplumun yaş yapısının sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini sağlamak için önemlidir.

Şekil 1. Nüfus Piramidi, 1935, 1975, 2021 (TUIK, 2021)

2021 tahminlerine göre, dünya toplam nüfusu 7 milyar 831 milyon 718 bin 605 kişi olarak öngörülmüş, yaşlı nüfus ise 764. 321.142 kişiyi bulmuştur. Bu tahmini verilere göre, toplam nüfusun %9,8'ini yaşlı bireyler teşkil etmektedir. En yüksek yaşlı nüfusa sahip ilk üç ülke sırasıyla %34,3 ile Monako, %28,8 ile Japonya ve %22,8 ile İtalya olarak belirlenmiştir. Türkiye, araştırma kapsamında bulunan 167 ülke içinde 68. sırada yer almaktadır (TUIK,2021).

Eğitim düzeyi yüksek yaşlı nüfusun oranının Türkiye'de arttığı, bu trendin yıllara göre artış gösterdiği verilerle belirlenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TUIK) 2021 verilerine göre, 2016'da yaşlı nüfus içinde okuryazar olmayanların yüzdesi %20,8 iken, bu oran 2020 'de %15,6'ya gerilemiştir. Aynı dönemde, okuryazar olmayan yaşlı kadınların oranı, yaşlı erkeklerin oranının yaklaşık 5 katı olup, 2020 yılında yaşlı kadınların nüfus içindeki payı %24,2 iken yaşlı erkeklerin oranı %4,7 olarak belirlenmiştir (TUIK,2021).

Şekil 2. Eğitim Durumuna Göre Yaşlı Nüfus Oranı, 2016, 2020 (TUİK,2021)

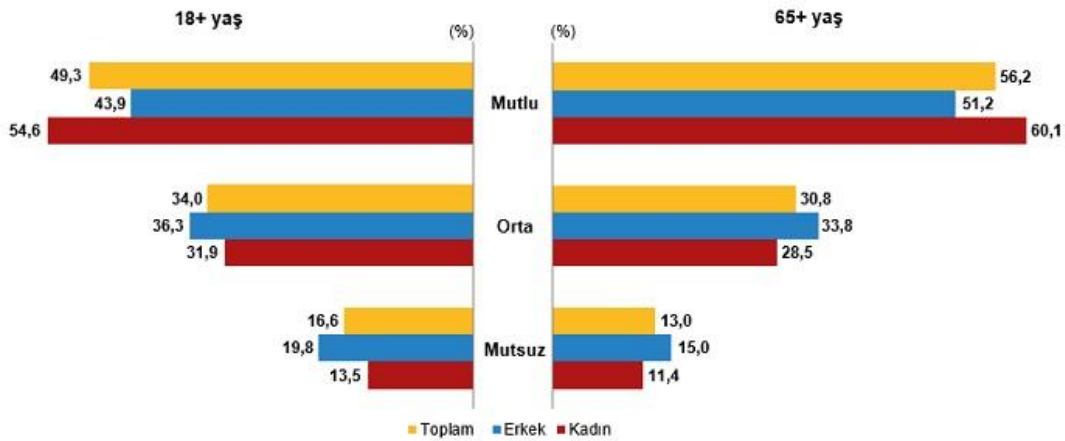
Eğitim seviyelerine göre değerlendirildiğinde, 2016 yılında yaşlı nüfusun %43,7'si ilköğretim , %5,6'sı ortaokul veya eşdeğer düzeydeki okul/ilköğretim, %5,9'u lise veya eşdeğer düzeydeki okul , %5,8'i ise yükseköğretim mezunu olarak kaydedilmiştir. Ancak, 2020 'de ilköğretim mezunlarının oranı %46,1'e, ortaokul veya eşdeğer düzeydeki okul/ilköğretim mezunlarının oranı %7,9'a, lise veya eşdeğer düzeydeki okul mezunlarının oranı %8,0'e, yükseköğretim mezunlarının oranı ise %7,4'e yükselmiştir (TUİK,2021).

Cinsiyet farklarına dayalı olarak yaşlı nüfusun eğitim düzeyi konusundaki farklar, birçok ülkede belirgin bir özellik taşımaktadır. Bu farklılıklar, tarihsel, kültürel ve sosyal faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olabilir. Özellikle geçmiş dönemlerde, birçok toplumda kadınların eğitim fırsatları sınırlıydı ve bu da yaşlı kadınların yaşlı erkeklere göre daha az eğitim almış olmalarına sebep olmaktadır. Ayrıca, geleneksel toplumsal rollerin etkisi altında, kadınlar günlük yaşamın evsel ve çocukların bakımı gibi görevlerle daha fazla ilgilenirken, eğitim fırsatlarına erişimleri sınırlanmış olabilir. Bu nedenlerle yaşlı kadınlar, yaşlı erkeklere kıyasla daha düşük eğitim düzeyine sahiptirler. Ayrıca, daha genç kuşaklar arasında cinsiyet eşitsizliğinin azaldığı ve kadınların eğitim düzeyinin arttığı gözlenmektedir. Bu bağlamda, yaşlı nüfus içindeki eğitim farkları, önceki nesillerin deneyimlerini yansıtabilir. Ayrıca, göç eden nüfus grupları veya farklı bölgelerde yaşayanlar arasında eğitim düzeyinde farklılıklar gözlemlenebilir ve bu durum yaşlı nüfusun eğitim profili üzerinde etkili olabilir (Enes B, Küçük Aksu S.,2021).

Ülkemizdeki yaşlı nüfusun yoksulluk oranı yine TUİK (2021) verilerine göre %16,7'dir. Gelir ve hayat şartları araştırmasına göre, 2016 yılında ülke genelindeki eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60'ı esas alınarak açıklanan

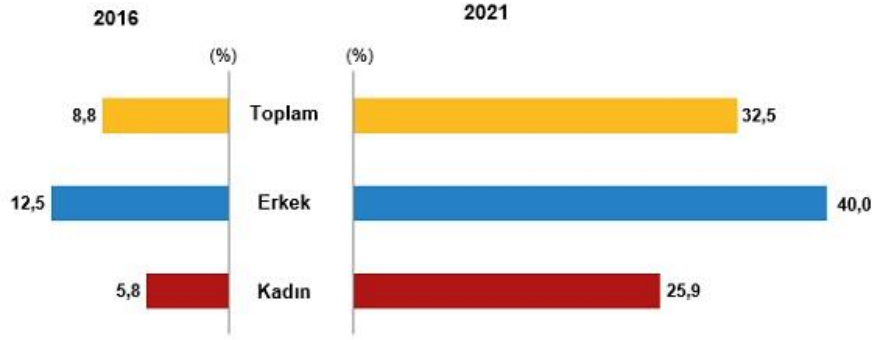
yoksulluk oranı %21,2 iken, 2020’de bu oran %21,9’a yükselmiştir. Bu periyotta, yaşlı nüfusun yoksulluk durumu 2016’da %16,0 iken, 2020’de %16,7’ye yükselmiştir. Cinsiyete göre yaşlı nüfus için yoksulluk kavramı değerlendirildiğinde, yaşlı erkek yoksulluk oranı 2016’da %14,7 iken, 2020’de %15,6’ya yükselmiştir. Yaşlı kadınlarda ise yoksulluk oranı 2016’da %17,0 iken 2020’de %17,6 olarak kaydedilmiştir (TUİK,2021).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2021 yılı hayat memnuniyeti araştırması sonuçlarına göre, 18 yaş ve üstü bireyler arasında mutlu olduğunu belirtenlerin oranı %49,3 olarak kaydedilmiştir. Bu oran, 65 yaş ve üzerindeki bireyler arasında daha yüksek olup %56,2 olarak gerçekleşmiştir. Cinsiyete göre yaşlı bireylerin genel mutluluk düzeyine bakıldığında, 2021’de erkeklerin %51,2’si mutlu olduğunu beyan ederken, kadınların bu oranı %60,1 olarak belirlenmiştir.

Şekil 3. Yaş Grupları ve Cinsiyet Bazında Genel Mutluluk Düzeyi (TUİK 2021)

Türkiye'deki yaşlıların dijitalleşme durumu genel olarak düşük seviyededir. 2016 yılında, 65-74 yaş arası internet kullanıcılarının oranı %8,8 iken, 2021’de bu oran %32,5’e çıkmıştır. İnternet kullanıcıları arasında yaşlılar cinsiyet dikkate alınarak incelendiğinde, erkeklerin kadınlara kıyasla daha çok internet kullandığı gözlemlenmiştir. 2021 yılında internet kullanan yaşlı erkek bireylerin oranı %40,0 iken, yaşlı kadın bireylerin oranı %25,9 olarak belirlenmiştir (TUİK,2021).

Şekil 4. Yaşlı Bireylerde İnternet Kullanım Oranları, 2016, 2021 (TUİK,2021)

Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesi kavramı, başlangıçta Long'un 1960'ta yayımlanan "On the Quantity and Quality of Life" adlı makalesinde ilk kez ortaya çıkmıştır. Zamanla, insan haklarındaki ilerlemelerle birlikte yaşam kalitesi, politik kararların alınmasında önemli bir ölçüt haline gelmiş ve toplumların evrensel bir hedef olarak ulaşmaya çabaladığı bir durum haline gelmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), yaşam kalitesini, kişilerin sahip oldukları kültür ve değerler sistemine göre belirledikleri, hedeflerini, beklentilerini, ilgi alanlarını ve yaşam standartlarını içeren bir kavram olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, yaşam kalitesi öznel bir kavramdır ve bireyin kendi dünyasına yönelik memnuniyet ve mutluluk durumuyla ilişkilendirilir. Bu, bireyin kişisel iyilik halini ifade eder ve bireyin kendi yaşam deneyimleri ve değerlendirmeleri temel alınarak değerlendirilir (World Health Organization, 1997).

Şu anda yaşam kalitesinin evrensel bir tanımı bulunmamakla birlikte, çeşitli bilim dallarında yapılan çalışmalarda farklı açılardan ele alındığı gözlemlenmektedir (Bilir ve diğerleri, 2005:663). Ancak, bu çeşitli tanımların ortak noktası, yaşam kalitesinin temelde insan faktörüne ve bu faktörün bireyin subjektif değerlendirme sistemine dayalı olduğudur.

Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini "kişinin kendi amaçları, beklentileri, standartları ve ilgileri doğrultusunda yaşamını bir kültür ve değerler sistemi içinde algılaması" olarak tanımlamaktadır. Yaşam kalitesi hedeflerine ulaşmada önemli olan, dışarıdan dayatılan standartların değil, bireyin kendi hayatını bağımsız bir şekilde

değerlendirmesi ve bu değerlendirmenin uzun süre devam edilebilir olmasıdır (Bilir vd., 2005:663; Top, Özden ve Sevim, 2003:19).

Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Cinsiyet. Cinsiyet ile yaşam kalitesi arasında güçlü bir bağlantı bulunmaktadır, yaşam kalitesinin objektif ölçümlerinde bu ilişki belirgin bir hal almaktadır. Örneğin, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, özellikle eğitim ve istihdam alanlarında cinsiyet eşitsizlikleri büyük ölçüde gözlemlenmektedir. Muhafazakâr, ataerkil ve geleneksel aile kültürü yaygın olan ülkelere yaşayan kadınlar arasında aile içinde gönüllü emekçilik (ev hanımlığı) yaygındır. Kadınların yaşam kalitesi, genellikle eşlerinin istihdam durumu ve sosyal güvencesi ile bağlantılıdır (Torlak ve Yavuzcehre, 2008,34; AREM, 2007:8). İş hayatındaki gözlemlere göre, çalışan kadınların iş-yaşam dengelemesinde erkeklere oranla daha fazla zorluk yaşadıkları belirlenmiştir (AREM, 2007). Bu ülkelerdeki kadınların eğitim düzeyinin düşük olması da bir sorun teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kadınlara atfedilen görevler arasında yemek hazırlama, temizlik, çocuklara ve diğer aile üyelerine bakma gibi çeşitli beklenti ve yükümlülükler de bulunmaktadır (Sabbah vd., 2003:11; Saphiro, 1998:276). Bu sorumluluklar sebebiyle kadın bireylerin yaşam kalitesi erkeklere göre oldukça aşağıdadır.

Yaş. Yaşam kalitesi ile yaş arasındaki ilişkiye dair alan yazın incelendiğinde, genellikle belirli yaş dönemlerini (örneğin gençlik veya yaşlılık) içeren örneklem grupları üzerinde yapılan çalışmaların, yaşın yaşam kalitesinin önemli bir belirleyeni olduğunu gösterdiği ortaya çıkmaktadır (Öztop vd., 2009; Memik vd., 2007).

Araştırmalar yaşam kalitesinin her yaşta önemli olduğunu vurgulasa da yaşlılık dönemi genel olarak yaşam kalitesi bakımından daha önemli bir dönem olarak kabul edilmektedir (Bilir vd., 2005; Azman vd., 2003; Sabbah vd., 2003). Yaşlanma süreci çoğunlukla yaşam kalitesindeki azalmanın en fazla olduğu bir evre olarak kabul edilir. Bu dönemde sağlık sorunlarının artması, emeklilik gelirinin azalması, rol ve görev kaybı, yalnızlık (çocukların bağımsızlaşması, eşin ölümü, ebeveyn ölümü vb.), bilişsel

yeteneklerde azalma, sosyal yaşamdan uzaklaşma, cinsel işlev gibi sorunlar yaşanabilir. Bu etkenler, yaşam kalitesini büyük ölçüde etkileyebilecek sebepler arasında yer almaktadır (Güven ve Şener, 2010:180; Altuğ vd., 2009:56; Aslan, 2009:3; Bektaş, 2008; Paskulin ve Molzahn, 2007:23).

Medeni Durum. Evlenme durumu, yaşam kalitesini etkileyen diğer bir faktördür. Bu bağlamda en önemli sorulardan biri kişinin dul veya boşanmış olup olmadığıdır. Toplumda bekâr veya evli olmak yaygın olmasına rağmen, dul veya boşanmış olmak özellikle gelişmekte olan ülkelerde düşük yaşam kalitesinin önemli bir göstergesidir (Aydın, 2023)

Ölüm veya boşanma yalnızca cinsiyet açısından değil, aynı zamanda yaş açısından da yaşam kalitesini etkiler. Yaşlı yetişkinlere yönelik yapılan çalışmalarda, cinsiyetinden ayrı olarak eşinden ayrılmış veya bekâr olmanın yaşam kalitesi konusunda önemli bir etkisi olduğu ve bu durumun büyük oranda yaşla ilgili faktörlere bağlı olabileceği ifade edilmektedir (Bakar, 2012).

Eğitim. Yaşam kalitesinin bir diğer önemli göstergesi eğitimidir. Eğitimin yalnızca kişisel gelişim üzerinde değil, aynı zamanda bireyin istihdamı ve iş kalitesi üzerinde de doğrudan etkisi vardır (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2004:2).

Düşük eğitim seviyesine sahip bireyler, işsizlik, zor çalışma koşulları, düşük gelirler, ekonomik zorluklar, sosyal fırsatlardan yoksunluk ve sürekli ekonomik, sosyal ve psikolojik zorluklar nedeniyle yaşam kalitelerinin düşük olma eğilimindedir (Torlak ve Yavuzçehre, 2008; European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2004:3).

Serbest Zaman Faaliyetleri. Serbest zaman etkinlikleri kişinin yaşam kalitesini yükselten, geliştiren, bireyin kendini keşfetmesine, yenilemesine ve ifade etmesine yardımcı olan en önemli unsurlardan biridir (Aslan ve Arslan Cansever, 2012).

Yaşlı bireylerle gerçekleştirilen bir araştırmada, yaşlıların televizyon seyretme, radyo dinleme, kitap okuma, internette gezinme, hobilerle meşgul olma, bahçecilikle ilgilenme, seyahat etme, spor yapma, akraba gezmeleri, sinema veya tiyatro etkinliklerine katılma gibi çeşitli aktivitelerde buldukları ortaya çıkmıştır. Boş zaman etkinlikleri arasında yer alan ziyaretlerin, yaşam kalitesini önemli ölçüde iyileştirdiği saptanmıştır (Çakır, 2013).

Gelirle serbest zaman aktiviteleri arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Daha az seviyedeki gelir durumu; sinema, tiyatro, gezi ve alışveriş gibi nakit gerektiren boş zaman etkinliklerine katılımı sınırlayarak yaşam kalitesini azaltabilir (Sabbağ ve Aksoy, 2011; Aydın, 2007).

Şu anda toplumların yakalamayı hedeflediği en değerli evrensel amaçlardan biri olan yaşam kalitesi, yaşamın her yönünü içermekte ve bu nedenle yaşamın her döneminden etkilenmektedir. Araştırmalar genellikle kadın olma, yaşlılık, eşin ölmesi veya eşten ayrılmış olma, düşük eğitim düzeyi, düşük gelir, sınırlı sosyal destek, yetersiz konut şartları gibi etmenlerin yanı sıra kronik ve/veya ciddi hastalıkların varlığının, düşük memnuniyetin ve kısıtlı boş zamanın yaşam kalitesini belirgin bir şekilde azalttığını göstermektedir. Bu faktörler arasında diyabet, tansiyon gibi sağlık sorunları da bulunmaktadır.

Sosyalleşme süreci, yaşlı bireyin yaşam doyumunu ve kalitesini artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreçte, yaşlı birey, fiziksel ve zihinsel değişikliklerle birlikte yaşama tutunabilmek için girdiği her toplumsal ilişkide yeni deneyimler edinmektedir. Örneğin, huzurevine yerleşen bir yaşlı bireyin yeni arkadaşlıklar kurması, onun yeni bir sosyalleşme süreci yaşamasına yol açabilmektedir.

Teknoloji kullanımının serbest zaman üzerindeki etkisi, son yıllarda önemli bir araştırma konusu olmuştur. Teknolojik araçların sağladığı çeşitli eğlence ve bilgi kaynaklarının yanı sıra, bu araçların kullanıcıların serbest zamanını nasıl değerlendirdiği de önemli bir konu olmuştur. Örneğin, internet tabanlı eğlence platformları, oyunlar veya sosyal medya, bireylerin serbest zamanlarını değerlendirme biçimlerini değiştirebilir ve bu durum, genellikle teknolojik etkileşimlerin artmasıyla birlikte daha çeşitli ve dinamik bir serbest zaman aktivitesi yelpazesi sunabilmektedir. Bu bağlamda, teknoloji ve serbest zaman arasındaki ilişkinin daha yakından incelenmesi, bireylerin

sosyal etkileşim, kişisel gelişim ve yaşam kalitesi üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir.

İlgili Araştırmalar

Yaşlıların Dijital Yeterlilikleri Üzerine Yapılan Araştırmalar

Dünyada Yapılan Çalışmalar. Dijital yeterlilik, teknolojik cihazların ve uygulamaların kullanımı ve internete erişim üzerine ülkemizde ve dünyada birçok araştırma yapılmış ve halen yapılmaktadır.

Bir araştırmaya göre (www.pewinternet.org), Amerika'da tüm nüfus içinde olduğu gibi yaşlı bireylerde internet kullanımının ve benimsenmesinin arttığı gözlemlenmiştir. 2000'li yıllarında internet kullananların oranı %14 iken, günümüzde 65 yaş üstü yaşlıların %67'si sanal ortamda bulunmaktadır.

Aynı araştırmaya göre akıllı telefon sahiplerinin sayısı son beş yılda ikiye katlanmış ve akıllı telefon kullanımı özellikle yaşlılar arasında hızla artmıştır. Günümüzde yaşlı nüfusun yarısından fazlası, 2013 yılına kıyasla oldukça düşük olan %23 seviyesindeki bir oranla akıllı telefon kullanmaktadır. 65-69 yaş aralığında akıllı cep telefonu sahip olma oranı %59'dur, ancak bu oran 70-74 yaş aralığında %49'a kadar gerilemekte ve 80 yaş üstünde %17'ye kadar gerilemektedir. Yani, akıllı cep telefonlarının benimsenmesi ve kullanımı, özellikle 70'li yaşların ortalarından itibaren belirgin bir şekilde azalmaktadır. Evde geniş bant hizmetlerini kullanan yaşlı bireylerin sayısı belirgin bir şekilde artış göstermektedir. Yaşlı nüfusun yaklaşık yarısı yüksek hızlı interneti evlerinde kullanmaktadır. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, 65 yaş ve üzeri Amerikalı yaşlıların yaklaşık %34'ü, Facebook ve Twitter gibi sosyal paylaşım sitelerini içeren sosyal medya platformlarını aktif bir şekilde kullanmaktadır. Ancak, eğitim seviyesi yüksek bireyler arasında sosyal medya kullanımının daha yaygın olduğu gözlemlenmektedir.

Birleşik Krallık'ta, 55 ile 75 yaş aralığındaki katılımcıların %45'i, haftada 30 saate kadar online platformlarda vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Aynı yaş gruplarındaki katılımcıların %47'si ise haberleşmek amacıyla Skype veya mesajlaşma

hizmetlerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Nasi, Rasanen ve Sarpila tarafından yürütülen araştırmada 60-79 yaşlarındaki kişilerin interneti ne sıklıkta kullandıkları incelenmiştir. 65 yaşın altındakilerin yüzde 59'u sıklıkla, 70 yaş ve üzerindeki ise yalnızca yüzde 25'i interneti kullandığı sonucuna ulaşılmıştır (Nasi, Rasanen ve Sarpila 2012, 173,akt. Uysal 2020,51).

Almanya'da, 60 yaş ve üzeri bireyler arasında internet kullanım oranı, diğer yaş gruplarına kıyasla daha alt seviyededir. Ayrıca, yaşlı erkeklerin, yaşlı kadınlara göre interneti daha sık kullandığı gözlemlenmektedir. Bu durumun eğitim düzeyi ile doğrudan bir ilişkisi bulunmaktadır. Yaşlıların eğitim düzeyi ile internet kullanımı arasındaki ilişkiye bakıldığında, kadınların eğitim düzeyinin erkeklere göre daha düşük olması, onların internet kullanma becerilerinin daha düşük olduğunu göstermektedir (Paul ve Stegbauer 2005, 10).

Eurostat'ın "Ageing Europe-Looking at the Lives of Older People in the EU" başlıklı raporuna göre, Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan 65 ile 74 yaş arasındaki yaşlı nüfusun interneti kullanma amaçları şu şekildedir: Katılımcıların %81'i e-posta alıp gönderme, %72'si güncel haber takibi, %60'ı sağlıkla alakalı araştırma yapma %54'ü mobil bankacılık, %37'si video izleme, %35'i görüntülü konuşma, ve %34'ü Facebook gibi online gruplara dahil olma gerekçesiyle interneti kullanmaktadır (Eurostat, 2019).

Bu sonuçlar, yaşlanan bir nüfusun dijital teknolojiye olan ilgisinin ve benimsenmesinin arttığını yansıtmaktadır. Bu eğilim, yaşlıların dijital dünyayı keşfetme ve kullanma isteklerinin arttığını, yaşlı nüfusun dijitalleşme sürecinde önemli bir aktör haline geldiğini göstermektedir.

Yaşlıların dijital becerilerinin eğitim düzeyleriyle yakından ilişkili olduğu oldukça açıktır. Bu durum, eğitim düzeyi daha düşük olan yaşlıların dijital teknolojiye daha az aşına olduklarını ve bu alandaki eşitsizliğin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Dijital becerileri geliştirmeye yönelik eğitim programları ve fırsatlar sunarak bu eşitsizliği azaltmak ve yaşlıları dijital dünyayı daha etkili kullanmaya teşvik etmek önemlidir.

Sonuç olarak, yaşlanan nüfusun dijital teknolojiye olan ilgi ve becerileri önemli ölçüde gelişmiş olup, alandaki eğilimler dikkate alındığında yaşlıların dijital sürece entegrasyonunun daha etkin bir şekilde desteklenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de Yapılan Çalışmalar. Baran, Kurt ve Tekel’in (2017) ortak çalışması olan “Yaşlı Yetişkinler Arasında Dijital Teknoloji Kullanım Düzeyleri Araştırması”, Türkiye’de 60-74 yaş aralığında olan bireylerin dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi ve yaşlı yetişkinler arasındaki dijital uçurumu ölçmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2016 yılında ortaya koyduğu 'Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması' verileri üzerinde yapılan bir analiz, yaşlı bireylerin internet ve bilgisayar kullanımında önemli bir yetkinliğe sahip olduklarını göstermektedir. Ancak bilgisayar kullanımının internet kullanımına göre daha az olması, yaşlılar arasında akıllı telefon ve uygulamaların yaygın olduğunu akla getirmektedir. Bu çalışmanın amacı yaşlıların dijital okuryazarlık deneyimlerinin genel çerçevesini ortaya koymak ve gençlerin bu konudaki görüş ve önerilerini kuşaklararası dayanışma perspektifinden değerlendirmektir.

Erbil (2021) çalışmasında, katılımcıların toplam sayısı 12 olup, bu grup içerisinde 65 yaş ve üzerindeki 6 yaşlı birey ile 6 genç ve torunları yer almıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yaşlı katılımcıların evdeki teknik ekipmanları kullanmada zorlandıkları belirlenmiştir. Bu zorluğun temel nedenleri arasında, yanlış kullanım korkusu ve ürüne zarar verme endişesi ön plana çıkmıştır. Yaşlı bireyler, temel amacı iletişim olan teknik cihazlar arasında en fazla cep telefonlarına (akıllı telefonlar dâhil), bilgisayarlar ve tabletleri tercih etmektedirler. Özellikle çocuklarla veya uzakta yaşayan akrabalarla gerçekleştirilen görüntülü görüşmeler, yaşlı bireyleri iletişim teknolojisi konusunda teşvik etmektedir.

Ekici ve Gümüş’ün (2016) yaptıkları çalışmaya göre yaşlı bireyler iletişim araçlarını kullanırken hata yapma korkusu taşımakta, küçük metinlerle ve karmaşık işlemlerle uğraşma zorluğu yaşamakta ve en önemlisi, teknolojik araçlara olan güvensizlikleri sebebiyle kullanmada çekimser davranmaktadırlar. Bu hizmetleri yüz yüze almaya daha fazla eğilim göstermektedirler. Ayrıca, yaşlı bireylerin interneti genellikle iletişim kurma ve bilgi edinme amacıyla kullandıkları gözlemlenmiştir. Yaşlılar, bankamatikleri kullanmada güçlük çekmekte ve genellikle sadece nakit para çekme işlemlerini gerçekleştirebilmektedirler. Bu durumun nedenleri arasında ATM işlemlerinin zor ve hızlı olduğu, yaşlıların öğrenme güçlüğü çekmeleri ve kişisel verilerinin ele geçirilme korkusu yer almaktadır.

Tekedere ve Arpacı'nın (2016, s. 388-389) yaşı bireylerin internet ve toplumsal medya kullanımına yönelik görüşlerini inceledikleri çalışma, yaşlıların internet üzerinden toplumsal medya kullanımının arttığına dikkat çekmektedir. Dijital araçları kullanma becerisine sahip olan bireylerin %70,5'inin bu araçları inceleme ve bilgi edinme amacıyla, %15,9'unun ise e-posta iletişimi için kullandıkları belirtilmiştir. Araştırmada, teknolojiyi yazışma amaçlı kullanma oranının %53,8 olduğu ifade edilmiştir. Çalışmanın dikkat çeken bir diğer bulgusu ise internetin öğrenim amaçlı kullanımında 65 yaş altı grupta %51,1 oranındayken, bu oranın 65 yaş ve üzeri grupta %24,6'ya düştüğüdür.

Açıkdilli, Atalay, Kurtulmuşoğlu ve Çıdam (2018) tarafından gerçekleştirilen başka bir araştırmada, "Yaşlı Pazarının Teknoloji Kullanım Düzeyi" başlığı altında, sosyal medya ve yaşlıların internet kullanımıyla ilgili bir çalışma sunulmuştur. Bu çalışmaların bir kısmı, yaşlı bireylerin teknolojiye olumlu bir tutum sergilediğini iddia ederken, diğer çalışmalar ise yaşlı bireylerin bilgi toplumuyla tam iç içe olmadıklarını ve teknolojik cihazları olması gerektiği biçimde kabullenemedikleri sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonucunda sosyal medyanın 55 yaş üstü kadın tüketiciler tarafından kullanıldığı ortaya çıkmıştır. 55 yaş üstü kadınların satın alma kararını etkileyen tutumun sosyal medyadaki ürün dağıtımlarına duyulan "güven" olduğu ortaya çıkmıştır.

Uysal'ın (2020) "Yaşlı Bireylerin Sosyalleşmesinde Dijital Teknolojinin Rolü: Dijital Yaşlılar Üzerine Bir Çalışma" adlı çalışmasında, yaşlılık, sosyalleşme ve dijital teknoloji kavramları temel alınarak, yaşlı bireylerin sosyalleşme sürecinde dijital teknolojiyi kullanma, adaptasyon sağlama ve bu teknolojiyi yaşamlarına dahil etme konularına odaklanılmıştır. Çalışma, yaşlı bireylerin dijital teknolojiyi ne kadar etkili bir şekilde kullandıkları, bu teknolojiyi ne kadar etkin bir şekilde benimsedikleri ve günlük yaşamlarına nasıl dâhil ettikleri konularını incelemektedir. Araştırmaya göre, dijital teknoloji ile tanışan yaşlı bireyler, teknoloji kullanımı konusunda başlangıçta endişeler yaşasalar da, bu teknolojinin iletişimden sağlık problemlerine kadar geniş bir yelpazede günlük hayatlarını kolaylaştırmada, bağımsız bir hayat sürdürmelerine ve aktif bir yaşlanma sürecine sahip olmalarına yardımcı olduğunu vurgulamaktadır.

Şenceylan (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, özellikle İstanbul'a odaklanılmak üzere Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerden seçilen emekli bireyler

arasında ağırlıklı olarak üniversite mezunu ve sosyal medyayı aktif kullanan 65 yaş üstü 201 kişi ile yüz yüze ve anket yöntemleri kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yaşlıların sosyal medya motivasyonları üzerine yapılan bu araştırmada, yaşlıların sosyal medyayı kullanma nedenlerinin "bilgi alma, sosyal etkileşim, eğlence, sosyal çevrenin etkisi, kontrol vb." olduğunu vurgulanmıştır. Benzer şekilde yaşlıların da sosyal medyayı "hayata odaklanmak" ve "başka yöne sapmamak" için kullandığı, bu tür motivasyonların yaşlıların sosyal medya kullanımını artırdığını belirtmiştir.

Yaşam Kalitesi Üzerine Yapılan İlgili Araştırmalar

Türkiye'de ve dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan birçok çalışma, fiziksel aktivitenin yaşlıların yaşam kalitesi üzerinde oldukça olumlu etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Lima ve arkadaşları Brezilya kesitsel çalışmada (2011), yaşlılarda sağlıkla ilgili davranışlar ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi amaçlamış ve 1958 yaşlıyı kapsayan toplum temelli kesitsel bir çalışma yapmıştır. 2001/2002'de Brezilya'nın güneydoğusundaki São Paulo eyaletinin dört bölgesinde yaşayan insanlarla ilgili bir araştırma yürütülmüştür. Çalışma sonuçları, fiziksel aktivitenin, orta düzeyde alkol tüketiminin ve sigara içmemenin yaşlılarda daha iyi bir yaşam kalitesiyle olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

İran'da Hekmatpou ve ekibinin (2013) yürüttüğü yarı deneysel bir çalışma, yaşlı bireyler için düzenli sağlıklı yaşam tarzı programına dayalı sürekli eğitimin yaşam kalitesi üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermiştir.

İtalya'da Mura ve meslektaşları (2014) tarafından gerçekleştirilen randomize kontrollü bir çalışmanın sonuçlarına göre, 12 hafta süresince ağır veya hafif egzersiz programlarına katılan yaşlı bireylerin yaşam kalitesi üzerinde ortalamanın üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür.

Aydın ve Karaoğlu'nun (2012) gerçekleştirdiği çalışmaya göre, yaş ortalaması 73 olan ve %92,9'u kronik hastalığı olan katılımcıların yaşam kalitesi ve alt ölçekleri, kronik hastalığı olmayanlara kıyasla anlamlı seviyede daha alt seviyede bulunmuştur. Benzer şekilde, hastalığın hayat kalitesini önemli ölçüde azalttığı belirlenmiştir. Yine aynı çalışma sonuçlarına göre evli bireylerin toplam medeni durum puan ortalaması, bekarlara göre anlamlı bir seviyede daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, yaşam kalitesi ölçeğinin tüm alt boyutlarının ortalama değerleri evli bireylerde daha yüksektir.

Özyurt ve ekibinin (2007) gerçekleştirdiği araştırmaya göre, iyi bir sağlık algısına sahip yaşlı katılımcıların yaşam kaliteleri daha yüksek puanlar almış ve tüm boyutlarda daha yüksek puanlar elde etmişlerdir.

Abay ve Kaplan (2015), menopozun yaşam kalitesini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Menopoz Kliniğine başvuran kadınlar üzerinde bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışma sonucunda menopozun yaşam kalitesini olumsuz etkilediği, kadınların yaşam kalitesinin ortalama olduğu tespit edilmiştir. Kadınların ve eşlerinin eğitim düzeyi, ekonomik durumlarını anlamaları, düzenli egzersiz yapabilme becerisi, menopoza ilişkin olumlu algı ve hastalığın durumu ile yaşam kalitesinin arttığı belirlenmiş ve kronik hastalıklar, ilaç kullanımı ve menopoza bağlı sağlık sorunlarının da yaşam kalitesini azalttığı görülmüştür.

Eğitim seviyesi ve ekonomik durum, birbirini tamamlayan önemli faktörler arasındadır. Kadınların eğitim düzeyi arttıkça, sağlık konularındaki bilgi durumları ve sağlık hizmetlerine ulaşım konusundaki yetkinlikleri artmakta, bu da yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilemektedir (Uğurlu, 2011).

Ekonomik açıdan kentleşme ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki düşünüldüğünde, günümüzde şehirler, ekonomik imkânların ortaya çıktığı ve bireyin yaşam standartlarına dair ölçülebilir ihtiyaçlarının karşılandığı bölgeler olarak kabul edilmektedir. Bireyin hayat standardının oldukça fazla bir bölümü, ekonomik fırsatlarla ve bu fırsatların kullanım kolaylığıyla bağlantılı olabilir. İnsanların yaşam kalitesi, sahip oldukları fırsat ve olanaklardan yararlanma yetenekleriyle ilişkilidir. Kentte yaşayan insanlar, ulaşım, konut sağlık, eğitim gibi gereksinimlerini karşılamak için kentin sunduğu ekonomik fırsatlardan istifade etmektedirler.

Kentin yoksul ve düzensiz inşa edilmiş kesimleri ile düzenli inşa edilmiş ve ekonomik yapıları daha iyi olan kesimleri arasında görüş farklılığı olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak, kentleşme algısı, yerleşim yerinin özelliklerine ve bölgenin sosyal, ekonomik ve fiziksel yapısına bağlı olarak değişebilir. Günümüzde yaşam kalitesi, artan nüfus ve şehirlerin ekonomik büyümesi ile sıkı bir şekilde ilişkilidir.

Üstemel'in (2020) "Kentleşmenin Sosyal ve Ekonomik Yönleriyle Kentlileşmenin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri" adlı çalışmasında katılımcılara Çanakkale İlindeki yaşam kalitesine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu sonuçların analizi,

yaşam kalitesinin genellikle ekonomik durum, bireyin öznel refah algısı ve sosyo-kültürel bağlamla güçlü bir bağ içinde olduğunu göstermektedir.

Baş (2019) tarafından gerçekleştirilen 'Evde Yaşayan Yaşlıların Aktif Yaşlanma ve Yaşam Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi' adlı araştırmada, Aydın'ın Nazilli İlçesi'nde ikamet eden 65 yaş ve üstü 376 bireyin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, yaşam kalitesi genellikle ekonomik durum, bireyin öznel refah algısı ve sosyo-kültürel durum ile sıkı bir bağ içindedir. Bu bağlamda, çalışmada yaşlı erkek bireylerin yaşam kalitesinin yaşlı kadın bireylere göre daha üst seviyede olduğu belirlenmiştir. "65-69" yaş aralığındaki bireylerin günlük hayat aktiviteleri ve yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Yaş ilerledikçe yaşam kalitesi seviyesinde bir azalma görülmektedir. Üniversite mezunu katılımcı bireylerin hayat kalitesinin daha yüksek seviyede olduğuna ulaşılmıştır.

Temel sonuç olarak, evinde yaşayan ve bakıma muhtaç olmayan 65 yaş ve üstü katılımcıların günlük hayat faaliyetlerini bağımsız bir şekilde yerine getirmelerinin yaşam kalitesini artırdığı belirlenmiştir. Yalnızlığın azalması, katılımcıların günlük yaşam faaliyetlerini yerine getirmesini sağlamış ve yaşam kalitesini artırmıştır. Yaşlanmanın artmasıyla birlikte, kronik hastalıkların ortaya çıkması katılımcıların bakıma muhtaç hissetmelerini artırmaktadır. Bu durum günlük faaliyetlerinde bağımlılık geliştirme durumunu çoğaltmakta ve yaşlıların yaşam kalitesini azaltmaktadır. Buna ek olarak, alt gelir grubundaki kişilerin yaşam kalitesinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yaşlanma sürecinde kişilere sağlık ve bakım hizmetlerinin sunulması, toplumsal ve kültürel kaynakları kullanma imkânının sağlanması, yeterli düzeyde gelir elde etme olanağı, toplumsal ve sosyal çevredeki gereksinimlere göre destek sağlama, hayat kalitesini artırmak için kritik öneme sahiptir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu kısımda, araştırma yöntemi, çalışma evreni, veri toplama yöntemleri, veri toplama süreci ve toplanan verilerin analizine dair başlıklar ele alınmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, 60 yaş ve üstü kadınların dijital yeterlilikleri ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyma amacı doğrultusunda, korelasyon türü ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Korelasyon ilişkisel tarama yöntemi, en az iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bir araştırma türüdür. Bu değişkenler arasındaki ilişki, bir neden-sonuç ilişkisi olmayıp, birlikte değişim ilişkisi olarak değerlendirilir (Büyüköztürk vd., 2016).

Korelasyon ilişkisinin yüksek olduğu durumlarda, değişkenler birlikte artma veya azalma eğilimindedir; ancak, bu durum, değişkenlerin birbirlerindeki değişimi nedensel olarak açıkladığı anlamına gelmez (Gürbüz & Şahin, 2017). Bu çalışmada kullanılan korelasyonel ilişkisel tarama yöntemi, 60 yaş ve üstü kadınların dijital okuryazarlık düzeyleri ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır.

Evren-Örneklem

E-yaygın 2023 verilerine göre 45-65 yaş arası HEM kadın kursiyer sayısı 1.935.764 kişidir. Bunların 182.597'si 65 yaş ve üzeri kadın kursiyerlerden oluşmaktadır. (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2023). Bu veriler ışığında bu çalışmada temel alınan 60 yaş ve üstü toplam HEM kadın kursiyer sayısının 182 binden fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayı üzerinde çalışma yapılmayacak kadar büyüktür. Dolayısıyla araştırmanın çalışma evrenini ise Ankara Çankaya ve Sincan ilçelerinde yaşayan ve Halk Eğitim Merkezleri'nde açılan herhangi bir kursa katılan 60 yaş ve üstü kadınlar oluşturmaktadır.

E-Yaygın 2023 verilerine göre Ankara'da toplam HEM kadın katılımcı sayısı 242.986 kişidir. Bunların ne kadarının 60 yaş ve üstü kadın kursiyer olduğu tüm

çalabalara rağmen öğrenilememiştir (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2023). Türkiye’de 65 yaş ve üstü HEM kadın kursiyer sayısının %9,4 olduğundan hareketle Sincan ve Çankaya’daki 242.986 kadın kursiyerin %9.42’nün yani 22.840’nın 65 yaş ve üstü kadın kursiyer olduğu kabul edilebilir. Dolayısıyla Çankaya ve Sincan Halk Eğitim Merkezlerine devam eden 60 yaş ve üstü kadın kursiyer sayısının 22.840’tan fazla olduğu ve bunun da çalışma evrenini oluşturduğu kabul edilebilir.

Çalışma evreninin tamamı üzerinde çalışılmasına olanak vermeyecek kadar büyük olduğu durumlarda, örneklem tabloları evrenden alınacak örneklem büyüklüğünü belirlemede yardımcı olur (İkiz ve ark, 2018; Arıkan, 2004; İslamoğlu, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2005; Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004; Gay, 1987; Arlı ve Nazik, 2001). Bu bağlamda örneklem büyüklüğünü belirlemek için Tablo 1 kullanılmıştır. Tablo 1’de veriler göz önüne alındığında 25 bin kişilik bir evren için 0.10 örneklem hatasıyla 96 kişilik örneklem büyüklüğü yeterli görülmüştür.

Tablo 1

$\alpha= 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyüklüğü	-0.03 örnekleme hatası (d)			+0.05 örnekleme hatası (d)			+0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 Milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

$\alpha= 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s.50).

Tablo 1’deki veriler göz önüne alındığında 25 bin kursiyerden oluşan çalışma evrenindeki yalnızca sosyo-ekonomik farklar dikkate alınarak 0.10 örnekleme hatası temel alınmış bunun ulaşılması gereken örneklem büyüklüğü (96 kişi) 2 katı olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini araştırma evreninin sosyo-ekonomik ve demografik niteliklerini temsil etme ve ulaşılabilir olma özellikleri bakımından Ankara ilinin

Çankaya ve Sincan ilçelerinde yaşayan ve Halk Eğitim Merkezleri'nin açtığı herhangi bir kursa katılan 60 yaş ve üstü kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde oransız eleman örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Oransız eleman örnekleme, evrendeki bütün öğelerin eşit seçilme olasılığına sahip olduğu bir örnekleme yöntemidir (Karasar,2005).

Araştırmada Ankara'nın Sincan ve Çankaya ilçelerinin seçilmesinin önemli sebepleri vardır. Ekonomik ve sosyal refahın daha yüksek olduğu Çankaya ilçesi ile bunun çok daha düşük olduğu Sincan olan iki farklı ilçe çalışma grubunda belirgin farkların ortaya çıkacağı düşünüerek seçilmiştir. Sanayi ve teknoloji bakanlığının 2022 de açıkladığı verilere göre Ankara'nın merkez ilçelerinde olan Çankaya 1.kademe ilçeleri içerisinde ve SEGE (Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik) sıralamasında 2. sıradadır. Ancak Sincan yine aynı verilere göre 2.kademe ve 125.sıralamada yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022).

Örneklem sayısının belirlenmesi konusunda literatürde kullanılan başka bir yöntem de ise faktör analizi için katılımcı sayısının 100'ün altına düşmemesi önerilmiş ve 200 katılımcı "orta", 300 katılımcı "iyi", 500 katılımcı "çok iyi", 1000 ise "mükemmel" olarak kabul edilmiştir (Kline 1994; Bryman and Cramer 2001; Tavşancıl 2014; Streiner and Kottner 2014).Bu bağlamda çalışmanın örneklem büyüklüğü faktör analizi bakımından orta seviyede bir örneklem büyüklüğü olarak kabul edilebilir.

Örneklem büyüklüğünün, ilişkilerin güvenilir bir şekilde tahmin edilmesini ortaya koyacak kadar uygun bir büyüklükte olmasının önemine vurgu yapılmaktadır. Akademik literatürde, özellikle faktörlerin güçlü ve açık olduğu durumlarda ve değişken sayısının çok büyük olmadığı durumlarda, genellikle 100 ile 200 arasındaki örneklem sayısının yeterli sayı olduğu ifade edilmektedir (Esin 2014; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk 2014). Bununla birlikte, Kline (1994), güvenilir faktörlerin tespiti için 200 kişilik örneklem sayısının çoğunlukla yeterli geleceğini, faktör yapısının açık ve az sayıda olduğu koşullarda bu rakamın 100'e kadar düşebileceğini, fakat daha sağlam sonuçlar için daha geniş örneklemle çalışmanın daha faydalı olabileceğini vurgulamaktadır. Araştırmalarda örneklem büyüklüğü için en az gözlenen değişken biriminin beş katı (Bryman & Cramer 2001; Esin 2014) veya on katı (Kline 1994; Tavşancıl 2014) olarak belirlenmesi tavsiye edilmektedir.

Araştırmada kullanılan ölçek madde sayıları aşağıdaki gibidir:

- Dijital okuryazarlık ölçeği: 17 madde
- Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği: 13 madde

Araştırmada örneklem sayısı toplam 28 madde sayısının 10 katı olan 280 katılımcıya ulaşılmayı hedeflenmiş ancak toplamda 232 katılımcıya (yaklaşık 8 katı) ulaşılmış ve 200 katılımcının veri bulguları araştırmaya dâhil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, Kişisel Bilgi Formu, Dijital Okuryazarlık Ölçeği ve Yaşam Kalitesi Ölçeği olarak belirlenmiştir. Bu ölçeklerin kullanımına ilişkin gerekli izinler alınabilmesi amacıyla, ilgili ölçekleri hazırlayan kişilerle iletişime geçilmiş ve gereken izinler alınmıştır.

Katılımcılara sunulan form, dört temel bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, araştırmanın hedefleriyle ilgili bilgiler paylaşılmış ve katılımcıların gönüllü olarak çalışmaya katılıp katılmama kararlarını beyan etmeleri için bir imza ve onay toplanmıştır. İkinci bölümde, katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini belirlemeyi amaçlayan bir form bulunmaktadır. Üçüncü bölümde Dijital Okuryazarlık Ölçeği yer almakta, dördüncü bölümde ise Yaşam Kalitesi Ölçeği bulunmaktadır.

Kararlaştırılan formlar, ölçekler, ölçek izinleri ve araştırmaya ait kurul izni için gereken diğer belge ve bilgiler ile birlikte 16.05.2023 tarihinde Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'na başvurulmuştur. Ayrıca, ölçekleri Halk Eğitim Merkezlerinde uygulayabilmek için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne de başvuruda bulunulmuştur. 01.06.2023 tarihli E-14588481-605,99-77373048 sayılı izin belgesiyle Çankaya ve Sincan Halk Eğitim Merkezleri bünyesindeki kurslarda anketin gönüllülük esasına dayanarak uygulanması adına gereken resmi izin alınmıştır. Araştırma yöntemi, veri toplama araçlarının kullanımı ve yöntemin etik kurallara uygunluğuna dair 17.07.2023 tarihli ve 85434274-050.04.04/1010803 sayılı izin belgesinin Etik Kurul'dan alınmasıyla birlikte 2023 yılı Eylül ve Aralık ayları arasında ortalama dört aylık süreç içerisinde çalışma verilerine ulaşılmıştır. Katılımcıların sağlayacakları bilgilerin gizliliğinin korunacağı hususu da katılımcılara özellikle vurgulanmıştır.

Ölçeklerin uygulanabilmesi ve yeterli sayıya ulaşabilmek adına Sincan Halk Eğitim Merkezi ve yine Sincan'a bağlı olan Fatih Halk Eğitim Merkezi, Saraycık Dr.

Yıldız Yalçınlar Halk Eğitim Merkezi ve ek binalarında açılan kurslara katılım sağlayan 60 yaş ve üzeri kadınlara ulaşılmıştır. Aynı şekilde Çankaya ilçesi Yukarı Ayrancı mahallesinde bulunan Çankaya Halk Eğitim Merkezi ve ek binasına ve Halk Eğitim Bünyesinde Çankaya Hanımlar Lokalinde açılan kurslarda 60 yaş ve üzeri kadın katılımcılara ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcılar Kişisel Bilgi Formu, Dijital Okuryazarlık Ölçeği, Yaşlılara Yaşam kalitesi Ölçeğini gönüllü olarak yanıtlamışlardır. Belirtilen ölçeklerin tamamlanması ise yaklaşık 15 dakika zaman almıştır.

Araştırma süresince Sincan ilçesinde 117, Çankaya ilçesinde 115 kişiye ulaşılmıştır. Ancak katılımcıların verileri analize dâhil edilmeden evvel belirlenen yaş aralığında bulunmaması sebebiyle 21 katılımcının verileri çalışma analizine dâhil edilmemiştir. Yine katılımcılardan alınan anketlerden Dijital Okuryazarlık anketini doldurup Yaşam Kalitesi anketini doldurmayan 11 anket verileri de analizlere dâhil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından tasarlanan kişisel bilgi formu, katılan bireylerin farklı bireysel ve çevresel niteliklerini tanımlayarak çalışmanın alt problemleri için bilgi toplamayı amaçlayan bir araçtır. Bu form, katılan bireylerin cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, medeni hal, hane geliri ve çalışma durumu gibi bilgileri belirlemek üzere hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, ekte sunulmuştur.

Dijital Okuryazarlık Ölçeği

Araştırmanın problemlerine yönelik veri toplama hedefi doğrultusunda, Ng (2012) tarafından oluşturulan "Dijital Okuryazarlık Ölçeği", tarafından öğretmen adayları üzerinde uygulanmak üzere planlanmıştır. Bu ölçek, Türk kültürüne ve diline uyarlama sürecinden geçirilerek, "Dijital Okuryazarlık Ölçeği" adıyla kullanılmıştır. Bu süreçte gerekli izinler, ilgili otoritelerden temin edilmiştir

Ng (2012) tarafından geliştirilen ölçek, tutum, teknik, bilişsel ve sosyal olmak üzere dört faktörden meydana gelir ve toplamda 17 madde içerir. Katılımcıların görüşlerini ifade etmek için kullanılan derecelendirme, beşli Likert tipindedir ve şu şekildedir: Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2) ve Kesinlikle Katılmıyorum (1). Ölçekte, madde puanlaması için ters yönlü maddeler bulunmamaktadır.

Hamutoğlu vd. (2017) tarafından gerçekleştirilen Türkçe uyarlamada, ölçeğin orijinal formundaki gibi 17 madde ve dört faktör korunmuştur. Yapılan 53 analiz sonucunda, herhangi bir madde atılmasına ihtiyaç duyulmamıştır.

Dijital okuryazarlık ölçeği öğretmen adayları üzerinde uygulanmak için planlanmıştır. Hedef kitlesi böyle olmakla birlikte içeriği yaşlı kadınlarda aynı şekilde korunarak uygulanmış ancak yapılan doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda maddeler arasında toplamda 7 farklı kovaryans elde edilmiştir. Sonuç olarak kovaryans olarak istenilen uyumluluk değerlerine ulaşamadığından ifade çıkarma işlemi yapılmasına karar verilmiştir. 6. maddenin tahmin edilen değeri düşük (0,240) olduğundan bu ifade ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında CMIN=327,676; DF=91; CMIN/DF=3,601; GFI=0,929; AGFI=845; NFI=0,907; RFI=0,901; IFI=0,916; TLI=0,908; CFI=0,915; RMSEA=0,094 olarak elde edilmiştir.

Sosyal bilimlerde ölçek oluşturma veya uyarlama süreçlerinde ve bir ölçeğin farklı bir hedef ya da örnekleme kullanıldığı araştırmalarda, kavramsal geçerliliği değerlendirmek için genellikle faktör analizi, yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir (Çokluk vd., 2010, 177).

Katılımcıların bir ifadeye katılım düzeylerinin aritmetik ortalaması 1.00-1.79 arasında olduğunda "tamamen katılmıyorum," 1.80-2.59 arasında olduğunda "katılmıyorum," 2.60-3.39 arasında olduğunda "kararsızım," 3.40-4.19 arasında olduğunda "katılıyorum" ve 4.20-5.00 arasında olduğunda "tamamen katılıyorum" şeklinde değerlendirilmiştir.

Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği

Hyde ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen Türkçe uyarlaması Nihan Türkoğlu ve Derya Adıbelli tarafından yapılan CASP-19 ölçeği, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu ölçek, "Kontrol," "Otonomi," "Zevk,"

ve "Kendini Gerçekleştirme" olmak üzere dört ana boyutu içermektedir. Toplamda 19 maddeye sahip olan ölçeğin boyutları şu şekildedir: Kontrol boyutu altı madde içerirken; Otonomi boyutu beş madde; Zevk boyutu dört madde ve Kendini Gerçekleştirme boyutu da dört madde içermektedir. Kontrol boyutundaki maddeler sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5, ve 6 numaralı maddeleri içerirken; Otonomi boyutundaki maddeler 7, 8, 9, 10, ve 11; Zevk boyutundaki maddeler 12, 13, 14, ve 15; Kendini Gerçekleştirme boyutundaki maddeler ise 16, 17, 18, ve 19 numaralı maddelerdir.

Orijinal ölçeğin her bir maddesi, "hiçbir zaman" (0 puan) ile "her zaman" (3 puan) arasında değişen dört seviyeli Likert tipi bir ölçüm skalasına tabi tutulmuştur. Ters kodlanan maddeler, sırasıyla 1, 2, 4, 6, 8 ve 9 numaralı maddelerdir. Ölçek maddeleri, 0 ila 3 puan aralığında değerlendirilmekte olup, toplam puanın artması yaşam kalitesinin de yükseldiğini ifade etmektedir.

Türkçeye uyarlanan ölçeğin geçerliliği üzerinde yapılan çalışmalarda, dil-içerik uygunluğu ve yapı geçerliliği üzerine detaylı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Türkoğlu ve Adıbelli (2014) tarafından oluşturulan Türkçe versiyonunun dil uygunluğunu sağlamak amacıyla grup çevirisi ve geri çeviri yöntemleri kullanılmıştır. İçerik geçerliliğini değerlendirmek için, konu içeriğinde uzman bireylerden fikir alınmış ve ölçeğin içeriğinin anlamlandırılabilirliği üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmada kullanılan Yaşam Kalitesi Ölçeğinden elde edilen puanların artması, yaşam kalitesinin de yükseldiğine işaret etmektedir.

Madde toplam puan korelasyonları, ölçeğin her bir maddesinin toplam ölçek puanı ile olan ilişkisini belirlemek adına Pearson Korelasyon katsayısı kullanılarak incelenmiştir. Bu analizler, ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliği hakkında kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır. Elde edilen korelasyon sonuçları, ölçeğin her bir maddesinin genel ölçek içinde ne kadar tutarlı bir şekilde değerlendirildiğini göstermektedir. Bu bağlamda, ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliği konusunda daha sağlam bir anlayış elde edilmiştir (Adıbelli D., Türkoğlu N., 2014).

Yapılan analizler sonucunda, faktör yükü 0.30'un altında olan 4, 5, 6, 7, 9 ve 16 numaralı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Türkçe yaşlılarda yaşam kalitesi ölçeğinin faktör yapısının, orijinal ölçekteki yapı ile benzerlik göstermediği tespit edilmiştir. Faktörlerin isimlendirilmesinde ise kavramsal yapı ve uzman görüşleri esas alınmıştır (Adıbelli D., Türkoğlu N., 2014).

Ölçeğin her bir maddesi “hiçbir zaman” yanıtı için 0, “ara sıra” yanıtı için 1, “bazen” yanıtı için 2 ve “her zaman” yanıtı için 3 puan şeklinde derecelendirilmiştir. 1., 2., ve 4. maddeler ters kodlanmaktadır. Toplam puanın yükselmesi yaşam kalitesinin arttığını göstermektedir. Ölçekteki olumlu anlam içeren 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Maddeler faktör 1’i, olumsuz anlam içeren 1, 2 ve 4. maddeler ise faktör 2’yi oluşturmaktadır.

Maddelerin faktörler arası yer değiştirmesi sonucu orijinal ölçeğin alt boyutları değişerek faktör birdeki sorular genelde yaşlı kişilerin hem özgürlük hem de geçmişte yaşananlardan memnurluk ve geleceğe umutla bakma söz konusu olduğundan “özerklik ve memnuniyet algısı” adını almıştır. Faktör 2’deki sorular ise yaşlıların yapmak istediği şeylere bir engel durumundan bahsettiği için ilgili faktörde yer alan maddelerin anlamlarına uygun olarak “engel algısı” olarak isimlendirilmiştir (Adıbelli D., Türkoğlu N., 2014).

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi, SPSS 22 ve Spss Amos 26 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Kişisel Bilgi Formu, Dijital Okuryazarlık Ölçeği ve Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği uygulanan çalışma grubundan elde edilen veriler incelenerek gerekli analizler yapılmıştır. Veri toplama araçlarından Dijital Okuryazarlık ve Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeğinden elde edilen verilerin puanlanması aşağıda açıklanmıştır.

Dijital Okuryazarlık Verisinin Güvenilirlik Test Sonuçları

Öncelikle Dijital Okuryazarlık Ölçeğinin güvenilirlik sonuçlarını görebilmek amacıyla Cronbach’s Alpha analizi yapılmıştır. Dijital Okuryazarlık Ölçeğinin güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

<i>Güvenilirlik Testi</i>	
<i>Cronbach's Alpha</i>	<i>N of Items</i>
,920	17

Tablo 2'deki verilere göre; dijital okuryazarlık ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı 0,920 ($>0,60$) olduğundan kullanılan ölçeğin güvenilir olduğu söyleyebiliriz. Yine aynı ölçek verilerinin faktör analizini yapabilmek adına Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett's test analizi yapılmıştır. Elde edilen tüm maddeler için α değeri, anketin genel güvenilirliğini yansıtır ve genellikle bu değer 0.7 veya daha yüksek olması beklenir. Cronbach alfa katsayısının yorumlanmasına ilişkin çeşitli sınıflamalar literatürde mevcuttur. Yaygın olarak kabul edilen sınıflama şu şekildedir:

Güvenirlik katsayısı (Cronbach alfa) Yorum: ≥ 0.9 Mükemmel, $0.7 \leq \alpha < 0.9$ İyi, $0.6 \leq \alpha < 0.7$ Kabul edilebilir, $0.5 \leq \alpha < 0.6$ Zayıf, $\alpha < 0.5$ Kabul edilemez (Kılıç, 2016).

Dijital okuryazarlık ölçeği öğretmen adayları üzerinde uygulanmak için planlanmıştır. Hedef kitlesi böyle olmakla birlikte içeriği yaşlı kadınlarda aynı şekilde korunarak uygulanmış ancak ölçeğin yaşlı kadınlar için uygun faktör oranlarına sahip olup olmadığını görebilmek adına KMO ve Bartlett's test analizi yapılmıştır.

Tablo 3 te Dijital okuryazarlık ölçeğinin KMO ve Barlett's Test analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 3

<i>KMO ve Bartlett's Testi</i>		
<i>Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Uygunluğu.</i>		
	Approx. Chi-Square	,901
Bartlett's Küresellik Testi	Df	3009,537
	Sig.	136
		0,000

Tablo 3'e göre; KMO değeri 0,901 (1'e yakın) ve sig 0,00 ($p < 0,05$) olduğundan veriler faktör analizine uygun olduğunu söyleyebiliriz. KMO değerleri için kabul edilen ölçüt şu şekildedir: $0,60 < KMO$: kötü, $0,70 < KMO \leq 0,60$:zayıf, $0,80 < KMO \leq 0,70$: orta düzey, $0,90 < KMO \leq 0,80$:iyi, $1,00 \leq KMO \leq 0,90$:mükemmel (Field,2000).

Tablo 4'te Dijital Okuryazarlık ölçeği için yapılan Açıklayıcı Faktör Analiz verilerinin açıklanan toplam varyans değerleri verilmiştir.

Tablo 4

Dijital Okuryazarlık Açıklanan Toplam Varyans Değerleri

Bileşen	İlk Özdeğerler			Çıkarma Kare Yüklerin Toplamı			Döndürme Kare Yüklerin Toplamı		
	Toplam	Varyansın Yüzdesi	Toplam Yüzde	Toplam	Varyansın Yüzdesi	Cumulative %	Toplam	Varyansın Yüzdesi	Toplam Yüzde
1	7,572	44,539	44,539	7,572	44,539	44,539	5,693	33,485	33,485
2	3,885	22,853	67,392	3,885	22,853	67,392	4,673	27,490	60,976
3	1,273	7,491	74,883	1,273	7,491	74,883	2,364	13,907	74,883
4	,700	4,121	79,003						
5	,573	3,370	82,373						
6	,502	2,954	85,327						
7	,407	2,395	87,722						
8	,392	2,307	90,029						
9	,321	1,890	91,919						
10	,266	1,566	93,485						
11	,248	1,461	94,945						
12	,197	1,159	96,105						
13	,171	1,003	97,108						
14	,165	,973	98,081						
15	,134	,789	98,870						
16	,123	,723	99,593						
17	,069	,407	100,000						

Dijital Okuryazarlık Ölçeğinin orijinalinde tutum, teknik, bilişsel ve sosyal-duygusal olmak üzere 4 faktör yer almaktadır. Ölçeğin yapısı bozulmak istenmediğinden, yaşlı yetişkinler için de dört alt boyut korunmuş ve ölçeğin yaşlı yetişkinlerdeki güvenilirliğini sağlamak açısından Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi, kullanılan ölçeğin-modelin doğruluğunu ve uyumluluğunu ölçmek amacıyla gerçekleştirilir. Ki-kare istatistiği/serbestlik derecesi <3 ise modelin mükemmel uyum, <5 ise kabul edilebilir uyum gösterdiği anlaşılmaktadır. Maddelerde hiçbir değişiklik yapmadan Ki-kare istatistiği/serbestlik derecesi değeri >5 elde edilmiştir. Bu durumda modifikasyon yaparak bu değerlerin istenilen aralığa çekilmesi gerekmektedir.

Ekte dijital okuryazarlık ölçeğine yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonrasında elde edilen tablolar ve detayları yer almaktadır. Doğrulayıcı Faktör Analizi için kabul edilen değerler: χ^2/df :1-5, $0,01 \leq RMSEA \leq 0,08$, $0,01 \leq RMR \leq 0,08$, $0,80 \leq NFI \leq 0,97$, $0,80 \leq NNFI \leq 0,97$, $0,80 \leq CFI \leq 0,97$, $0,80 \leq GFI \leq 0,97$, $0,80 \leq AGFI \leq 0,97$ 'dir (Başar, 2016, 148).

Tablo 5’te dijital okuryazarlık ölçeğine yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonrasında elde edilen veriler ve detayları yer almaktadır.

Tablo 5

Dijital Okuryazarlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

<i>Model</i>	<i>NPAR</i>	<i>CMIN</i>	<i>DF</i>	<i>P</i>	<i>CMIN/DF</i>
Default model	40	635,788	113	0,000	5,626
Saturated model	153	0	0		
Independence model	17	3111,158	136	0,000	22,876

<i>Model</i>	<i>RMR</i>	<i>GFI</i>	<i>AGFI</i>	<i>PGFI</i>
Default model	0,339	0,733	0,638	0,541
Saturated model	0	1		
Independence model	0,799	0,224	0,127	0,199

<i>Model</i>	<i>NFI</i> <i>Delta1</i>	<i>RFI</i> <i>rho1</i>	<i>IFI</i> <i>Delta2</i>	<i>TLI</i> <i>rho2</i>	<i>CFI</i>
Default model	0,796	0,754	0,826	0,789	0,824
Saturated model	1		1		$\frac{1}{1}$
Independence model	0	0	0	0	0

<i>Model</i>	<i>RMSEA</i>	<i>LO 90</i>	<i>HI 90</i>	<i>PCLOSE</i>
Default model	0,152	0,141	0,164	0
Independence model	0,332	0,321	0,342	0

p<0,05.

Tablo 5 incelendiğinde bahsedilen değerlerin istenilen aralıkta yer almadığı görülmektedir. Bu durumda öncelikle ifadeler arasındaki kovaryanslara bakılır. Ölçeğe göre aynı alt başlık altında değerlendirilen maddeler arasında kovaryans değeri yüksek olan madde tercih edilir ve analiz yeniden yapılır. İstenen uyumluluk değerleri elde edilene kadar aynı işlem tekrarlanır.

İşlemler aynı şekilde 6 defa daha tekrarlanmıştır. Maddeler arasında toplamda 7 farklı kovaryans elde edilmiştir. Sonuç olarak kovaryans olarak istenilen uyumluluk değerlerine ulaşılmadığından ifade çıkarma işlemi yapılmasına karar verilmiştir. 6. maddenin tahmin edilen değeri düşük (0,240) olduğundan bu ifade çıkarılmıştır.

Tablo 6’da Standardized Regression Weights sonuçları verilmiştir.

Tablo 6

*Standardized Regression Weights Değerleri**Standardized Regression Weights: (Group number 1 - Default model)*

		Estimate
A1	<--- F1	0,734
A2	<--- F1	0,811
A3	<--- F1	0,927
A4	<--- F1	0,959
A5	<--- F1	0,894
A6	<--- F1	0,240
A7	<--- F1	0,608
A13	<--- F2	0,897
A12	<--- F2	0,893
A11	<--- F2	0,853
A10	<--- F2	0,858
A9	<--- F2	0,831
A8	<--- F2	0,768
A17	<--- F3	0,680
A16	<--- F3	0,844
A14	<--- F4	0,699
A15	<--- F4	0,472

p<0,05.

Kovaryans işlemleri ve 6. maddenin çıkarılmasından sonra istenilen uyumluluk değerlerine ulaşıldığı aşağıdaki Tablo 7'de görülmektedir. CMIN=327,676; DF=91; CMIN/DF=3,601; GFI=0,929; AGFI=845; NFI=0,907; RFI=0,901; IFI=0,916; TLI=0,908; CFI=0,915; RMSEA=0,094 olarak elde edilmiştir.

Tablo 7

CMIN- RMR, GFI, Baseline Comparisons ve RMSEA Değerleri

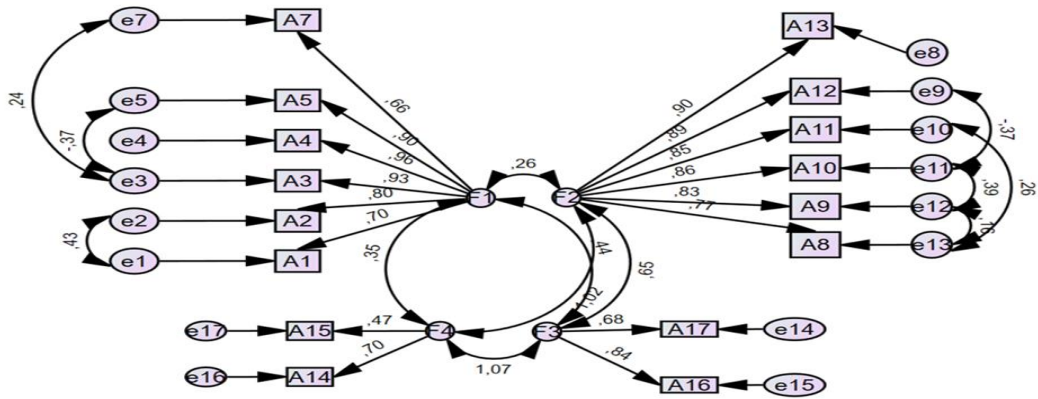
<i>Model</i>	<i>NPAR</i>	<i>CMIN</i>	<i>DF</i>	<i>P</i>	<i>CMIN/DF</i>
Default model	45	327,674	91	0	3,601
Saturated model	136	0	0		
Independence model	16	2909,449	120	0	24,245

<i>Model</i>	<i>RMR</i>	<i>GFI</i>	<i>AGFI</i>	<i>PGFI</i>
Default model	0,138	0,929	0,845	0,555
Saturated model	0	1		
Independence model	0,76	0,238	0,137	0,21

<i>Model</i>	<i>NFI Delta1</i>	<i>RFI rho1</i>	<i>IFI Delta2</i>	<i>TLI rho2</i>	<i>CFI</i>
Default model	0,907	0,901	0,916	0,908	0,915
Saturated model	1		1		1
Independence model	0	0	0	0	0

<i>Model</i>	<i>RMSEA</i>	<i>LO 90</i>	<i>HI 90</i>	<i>PCLOSE</i>
Default model	0,094	0,101	0,128	0
Independence model	0,342	0,331	0,353	0

Modelde kabul edilebilir uyumluluk değerleri sağlandıktan sonra elde edilen model Şekil 5’te verilmektedir.

CMIN=327,676; DF=91; CMIN/DF=3,601; GFI=0,929; AGFI=0,845; RMSEA=0,094
 F1=Tutum, F2=Teknik, F3=Bilişsel, F4=Sosyal Duygusal

Şekil 5. Dijital Okuryazarlık Ölçeği Path Diagramı

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde elde edilen sonuçlar Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8

Dijital Okuryazarlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

<i>Madde</i>		<i>Faktör</i>	β_0	β_1	<i>S.E.</i>	<i>C.R.</i>	<i>P</i>
A1	<---	Tutum	0,734	1			
A2	<---	Tutum	0,811	1,027	0,067	15,341	***
A3	<---	Tutum	0,927	1,123	0,083	13,577	***
A4	<---	Tutum	0,959	1,225	0,086	14,189	***
A5	<---	Tutum	0,894	1,141	0,088	13,031	***
A7	<---	Tutum	0,608	0,805	0,094	8,59	***
A8	<---	Teknik	0,768	0,869	0,062	14,063	***
A9	<---	Teknik	0,831	0,954	0,059	16,17	***
A10	<---	Teknik	0,858	0,995	0,059	16,991	***
A11	<---	Teknik	0,853	0,89	0,051	17,314	***
A12	<---	Teknik	0,893	0,958	0,051	18,842	***
A13	<---	Teknik	0,897	1			
A14	<---	Bilişsel	0,699	1			
A15	<---	Bilişsel	0,472	0,586	0,08	7,305	***
A16	<---	Sos-Duy.	0,844	1,548	0,165	9,382	***
A17	<---	Sos-Duy.	0,68	1			

β_0 : Standardize değerler, β_1 : Standardize olmayan değerler, *** $p < 0,05$.

Tablo 8’de görüldüğü üzere, orijinal ölçekten farklı olarak tutum faktöründe yer alan 6. madde yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde çalışmaya dahil edilmemiştir. Bunun dışındaki 1-2-3-4-5-7. maddelerin (6. madde hariç) tutum faktörüne, 8-9-10-11-12-13. maddelerin teknik faktörüne, 14-15. maddelerin bilişsel faktörüne ve son olarak 16-17. maddelerin sosyal duygusal faktörüne yüklendiği ve $p < 0,05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Tutum faktöründe 4. madde en yüksek katsayıya (0,959), teknik faktöründe 12. madde en yüksek katsayıya (0,893), bilişsel faktöründe 14. madde en yüksek katsayıya (0,699) ve sosyal duygusal faktöründe 16. madde en yüksek katsayıya (0,844) sahiptir.

Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Verileri Güvenilirlik Test Sonuçları

Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeğinin güvenilirlik sonuçlarını görebilmek amacıyla Cronbach’s Alpha analizi yapılmıştır. Tablo 9’da yaşlılarda yaşam kalitesi verisinin güvenilirlik test sonuçları verilmektedir.

Tablo 9

Güvenilirlik Testi

Cronbach's Alpha	N of Items
,757	13

Tablo 9'ye göre, yaşlılarda yaşam kalitesi ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı 0,757 (>0,60) olduğundan kullanılan ölçeğin güvenilir olduğu görülmektedir. Tablo 10'da yaşlılarda yaşam kalitesi ölçek verilerinin normallik test sonuçları verilmiştir.

Tablo 10

Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği Normallik Testi Sonuçları

		<i>Descriptives</i>		<i>Statistic</i>	<i>Std. Error</i>
YAS	Mean			1,38	,034
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		1,31	
		Upper Bound		1,44	
	5% Trimmed Mean			1,36	
	Median			1,00	
	Variance			,236	
	Std. Deviation			,485	
	Minimum			1	
	Maximum			2	
	Range			1	
	Interquartile Range			1	
	Skewness			,520	,172
	Kurtosis			-1,747	,342
	İLCE	Mean			1,50
95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound		1,43	
		Upper Bound		1,57	
5% Trimmed Mean				1,50	
Median				1,50	
Variance				,251	
Std. Deviation				,501	
Minimum				1	
Maximum				2	
Range				1	
Interquartile Range				1	
Skewness				,000	,172
Kurtosis				-2,020	,342
MEDENİHAL		Mean			1,45
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		1,31	
		Upper Bound		1,59	
	5% Trimmed Mean			1,33	
	Median			1,00	
	Variance			,962	
	Std. Deviation			,981	
	Minimum			1	
	Maximum			4	
	Range			3	
	Interquartile Range			0	

(Devam ediyor)

Tablo 10 (Devam)

Yaşılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği Normallik Testi Sonuçları

EGİTİM	Skewness		1,932	,172	
	Kurtosis		2,080	,342	
	Mean		4,68	,114	
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		4,45	
		Upper Bound		4,90	
	5% Trimmed Mean		4,73		
	Median		5,00		
	Variance		2,592		
	Std. Deviation		1,610		
	Minimum		1		
	Maximum		8		
	Range		7		
	Interquartile Range		3		
	Skewness		-,524	,172	
Kurtosis		-,784	,342		
GELİR	Mean		2,89	,086	
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		2,72	
		Upper Bound		3,06	
	5% Trimmed Mean		2,88		
	Median		3,00		
	Variance		1,475		
	Std. Deviation		1,215		
	Minimum		1		
	Maximum		5		
	Range		4		
	Interquartile Range		2		
	Skewness		,213	,172	
	Kurtosis		-1,057	,342	
	Mean		5,58	,112	
YAŞAM KALİTESİ	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		5,35	
		Upper Bound		5,80	
	5% Trimmed Mean		5,57		
	Median		6,00		
	Variance		2,527		
	Std. Deviation		1,590		
	Minimum		2		
	Maximum		9		
	Range		7		
	Interquartile Range		3		
	Skewness		-,104	,172	
	Kurtosis		-,941	,342	

p<0,05

Tablo 10’da görüldüğü üzere Basıklık Çarpıklık Testi verileri tüm parametreler parametrik dağılım göstermektedir. Dağılımın normalliğini göstermek amacıyla literatürde çarpıklık ve basıklık katsayılarına ilişkin belirli eşik değerlere vurgu yapılmaktadır. Buna göre, bir dağılımın normal kabul edilebilmesi için çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile 1 aralığında olması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, çarpıklık katsayısı -1 ile 1 aralığında ise basıklık katsayısının -2 ile 2 aralığında,

basıklık katsayısı -1 ile 1 aralığında ise çarpıklık katsayısının -2 ile 2 aralığında olması gerektiği belirtilmiştir (George ve Mallery, 2001; Leech ve diğerleri, 2005).

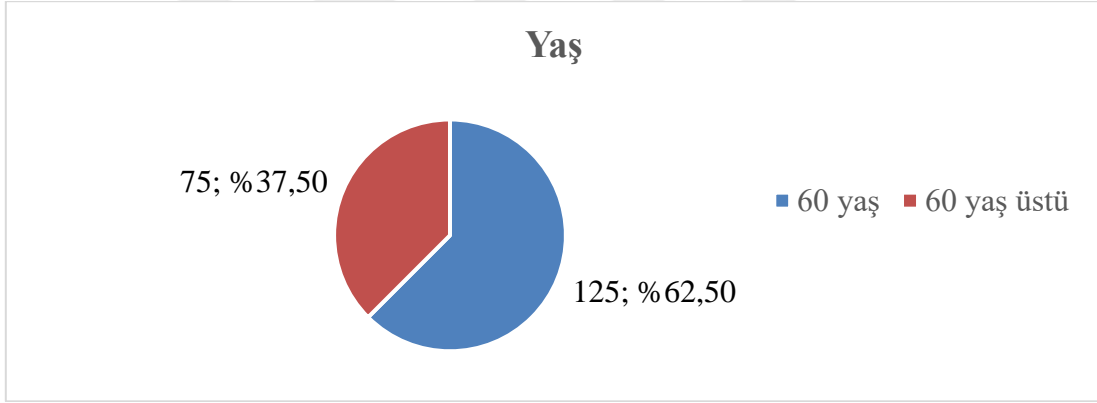
BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmacının kullandığı kişisel bilgi formu ve ölçekler aracılığıyla elde edilen analiz sonuçları sunulmuştur.

Katılımcıların Sosyo-Ekonomik ve Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların yaş, yaşadığı ilçe, medeni durum, gelir ve iş durumu ile eğitim durumunu açıklayan bilgilere yer verilmiştir. Katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik bilgilerinden yaş alt başlığına dayalı veri sonuçları Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Yaş Dağılımı

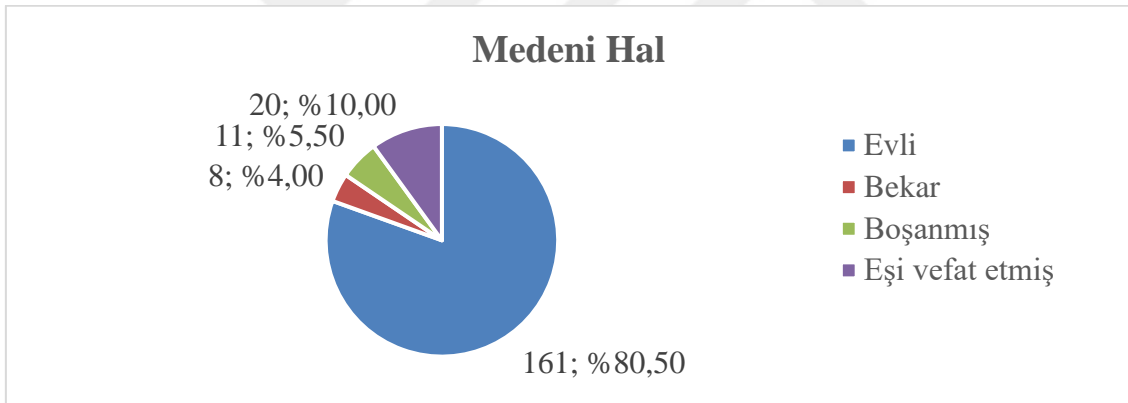
Şekil 6'da Sincan ve Çankaya ilçelerinde yapılan çalışmada 200 katılımcının yaş dağılımı verilmektedir. Buna göre; %62,5 60 yaşında, %37,5 60 yaşın üstündedir. Bu dağılım, çalışmanın katılımcılarının çoğunluğunun 60 yaş üzerinde olduğunu göstermektedir.

HEM e-yaygın 24.02.2023 tarihli verilerine göre kadın kursiyerin en çok olduğu 3.il 241.876 katılımcı sayısı ile Ankara'dır (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü,2022). Yaş aralığına göre kadın kursiyer sayıları incelendiğinde ülke genelinde halk eğitim merkezlerinde kurslara katılan 45-64 yaş kadın katılımcı sayısı 1.362.224 iken 65 yaş ve üstü kadın katılımcı sayısı 129.171'dir. Buradan da anlaşılacağı üzere halk eğitim merkezlerine katılan kadın katılımcılardan 60 yaş civarındaki kadın sayısı 60 yaş üstü kadın sayısından hayli fazladır. Çalışmada çıkan

sonuçlar bu bağlamda benzerlik göstermektedir. Kadın katılımcılarda yaş arttıkça halk eğitim merkezlerinde açılan kurslara katılım azalmaktadır denilebilir.

Eğitim ve ğretim Araştırmaları Dergisinde (2017) yayınlanan bir araştırmaya göre TC Hkmeti ile UNICEF arasında ‘‘İşbirliği Programları’’ çerçevesinde aıla belde evlerinde kadın kursiyerlerin yaş dağılımları incelendiğinde katılımcıların %34,1’i 41-50 yaş aralığındadır. Buna ek olarak 31-40 (%28,5); 51-60 (%23,6) yaş grupları da yüksek sayıda kursiyeri oluşturan gruba yakın frekanslarda bir dağılım göstermiştir. 18 yaş altı ve 60 yaş üstü bireylerin yüzdesi ise sadece %5,2 olarak ortaya çıkmıştır (Ulutak vd., 2017). Bu sonuçlar, kadınlarda sosyo demografik özellik olarak yaş kavramının arttıkça hayat boyu öğrenme faaliyetlerine halk eğitim merkezlerinde aktif katılım oranının azaldığını destekler niteliktedir.

Katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik bilgilerinden medeni durum alt başlığına dayalı veri sonuçları Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7. Medeni Hal Dağılımı

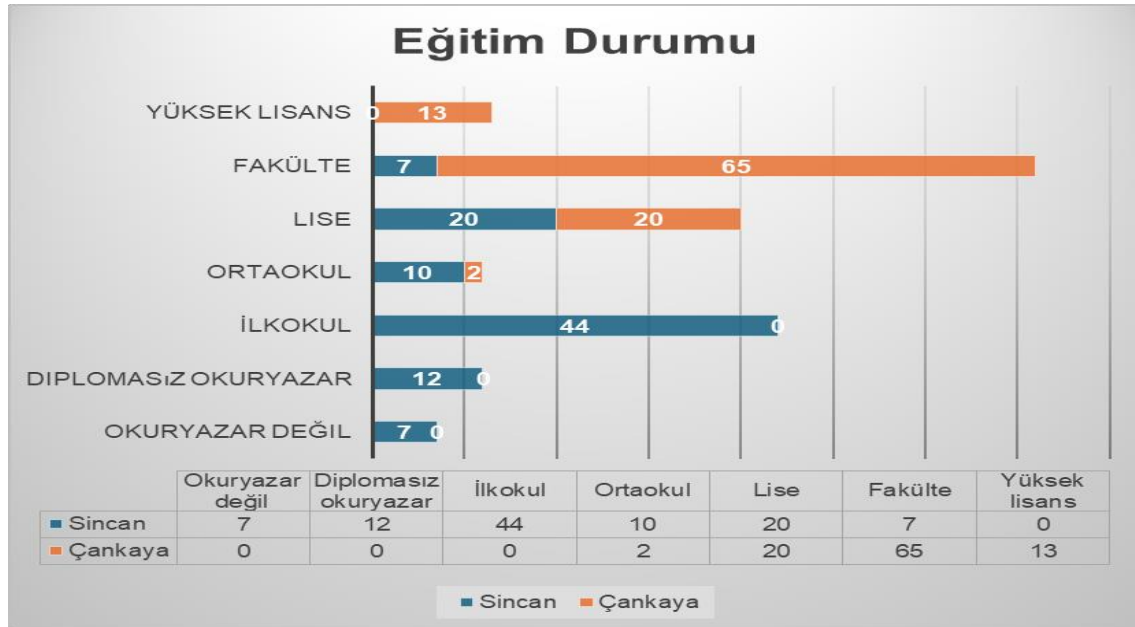
Şekil 7’deki verilere göre; katılımcıların %80,5’inin evli, %10’unun eşi vefat etmiş, %5,5’inin boşanmış ve son olarak %4’ünün bekâr olduğu görülmektedir.

Bu durum ülkemizdeki geleneksel aile yapısının ve cinsiyet rollerinin hala güçlü olduğunu göstermektedir. %80,5’lik yüksek evlilik oranı, toplumun evlilik kurumuna verdiği değeri ve aile içi ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Bu durum, kadınların genellikle ev işleri ve aile bakımı gibi geleneksel rollerde yoğunlaşmasının etkisiyle açıklanabilir. Dolayısıyla, evlilik oranındaki bu yükseklik, toplumun geleneksel cinsiyet normlarına ve aile içi sorumluluklara olan bağlılığını yansıtılmaktadır. Bu bağlamda, kadınların evdeki sorumluluklarının ağırlığı ve bu sorumlulukların toplumda öncelikli

olarak algılanması, evlilik oranlarının yüksek seviyelerde kalmasını destekleyen faktörlerden biri olarak göze çarpmaktadır.

Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri bakımından evli olmaları ve bakım verme rollerini üstlenmeleri ve bu durumun etkileyen eğitim, gelir durumu ve yaşadığı sosyo ekonomik çevre gibi sebeplerin de etkisiyle yüksek seviyededir. Smith ve Reid'in (1986) çalışmasında, çiftlerin her ikisinin de aktif çalıştığı ailelerde rol paylaşımı tutumları ve davranışları incelenmiştir. Katılan bireylerin çoğunluğu, ailenin geçimi, çocuk bakımı, ev işleri ve karar verme gibi rollerin eşler arasında paylaşılması gerektiğini düşünmektedir. Ancak, çiftlerin çoğunlukla bu görev paylaşımını gerçekleştiremedikleri tespit edilmiştir. Araştırma verilerine göre, kadınların çocuk bakımı ve ev işleri konusunda daha fazla sorumluluk üstlendiği, erkeğin ise ailenin temel geçimini karşılayan kişi olarak benimsendiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, eğitim düzeyi yüksek olan ve eşlerin gelirleri birbirine yakın olan çiftlerin, aile içindeki rolleri daha fazla paylaştıkları gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmalar araştırmada çıkan sonucu destekler niteliktedir.

Katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik bilgilerinden eğitim durumu alt başlığına dayalı veri sonuçları Şekil 8'de verilmiştir.

Şekil 8. Eğitim Durumu Dağılımı

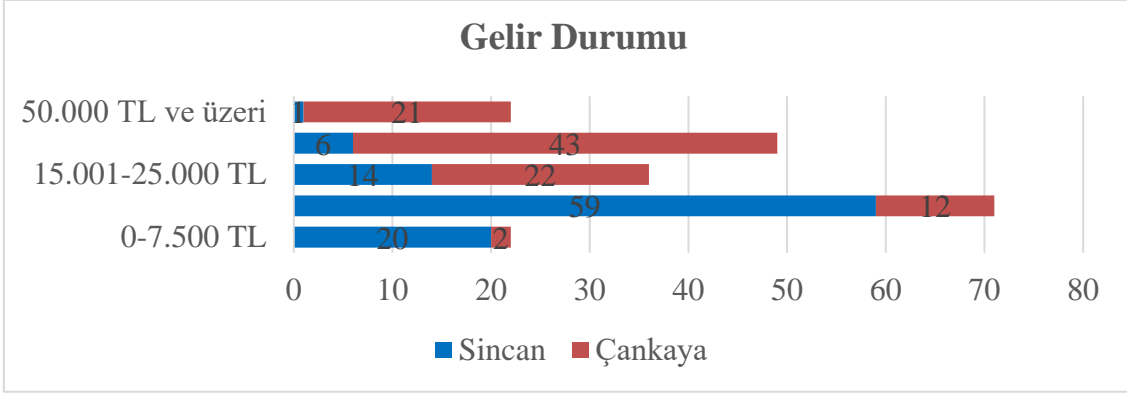
Şekil 8'deki verilere göre; %36'sı fakülte mezunu, %22'si ilkokul mezunu ve %20'si lise mezunudur. Ayrıca %6'sının diplomasız okuryazar, %6'sının ortaokul mezunu, %6'sının yüksek lisans mezunu, %3,5'inin okuryazar olmadığı görülmektedir. Katılımcıların içerisinde yüksek lisans eğitime sahip sadece 13 kişi bulunmaktadır. İlçe bazında değerlendirildiğinde, katılımcıların eğitim durumlarında belirgin fark görüldüğü dikkat çekmektedir. Sincan ilçesinden katılımcılar ağırlıklı olarak ilkokul mezunu (%44), Çankaya ilçesinden katılımcılar ise ağırlıklı olarak fakülte (%65) mezunudur. Bu bağlamda, katılımcılar arasında Çankaya ilçesinin eğitim seviyesinin Sincan ilçesine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Konu üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde Ankara'nın merkez ilçelerinde olan Çankaya 1.kademe ilçeleri içerisinde ve SEGE (Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik) sıralamasında 2. sıradadır. Ancak Sincan yine aynı verilere göre 2.kademe ve 125.sıralamada yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022) . Bu göstergeler ışığında birinci kademe ilçeler eğitim, sağlık ve yaşam kalitesini temsil eden faktörlerde diğer ilçelere kıyasla önemli bir üstünlük göstermektedir.

Sanayi Bakanlığı'nın sunduğu verilere göre, birinci kademe ilçeler, ekonomik göstergelerde yüksek performans sergileyerek temel altyapılarını büyük ölçüde tamamlamış durumda bulunmaktadır. Bu ilçeler, eğitim, sağlık ve yaşam kalitesini temsil eden faktörlerde diğer ilçelere kıyasla önemli bir üstünlük göstermektedir. Eğitim ve sağlık alanlarında birinci gelişmişlik kademesi, diğer kademelere göre en üst seviyede performans sergilemektedir. Bununla birlikte, eğitim ve sağlık kategorilerindeki tüm değişkenlerde birinci sıradaki ilçeler, birinci gelişmişlik kademesine ait konumlarını sürdürmektedir.

Araştırma sonucuna göre Çankaya ilçesinde yaşayan kadınların eğitim durumlarının daha yüksek hatta araştırmaya katılan doktora mezunlarının yalnızca bu bölgede olduğu açıkça görülmektedir. Bu durum Çankaya'da yaşayan ailelerin ekonomik durumunun daha yüksek olduğu göstermekte ve daha yüksek gelir seviyesinin ailelerin çocuklarının daha iyi eğitim almasını sağladığını açıklamaktadır. Bu farklılık, ilçelerin sosyo-ekonomik yapılarından kaynaklanabileceği gibi, eğitim imkânlarına erişimdeki farklılıklardan da kaynaklanabilir.

Katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik bilgilerinden gelir durumu alt başlığına dayalı veri sonuçları Şekil 9'da verilmiştir.

Şekil 9. Gelir Durumu Dağılımı

Gelir durumu değerlendirildiğinde, katılımcıların gelirinin 7.500-15.000 TL ile 25.000-50.000 TL aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. İlçe bazında ise gelir durumları farklı dağılım göstermektedir. Bu bağlamda aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere yapılan Ki Kare Testi sonucuna göre katılımcıların ilçe bazında gelir durumlarında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($p < 0,05$). Çankaya ilçesinden katılımcıların Sincan ilçesine göre daha yüksek gelire sahip olduğu görülmektedir.

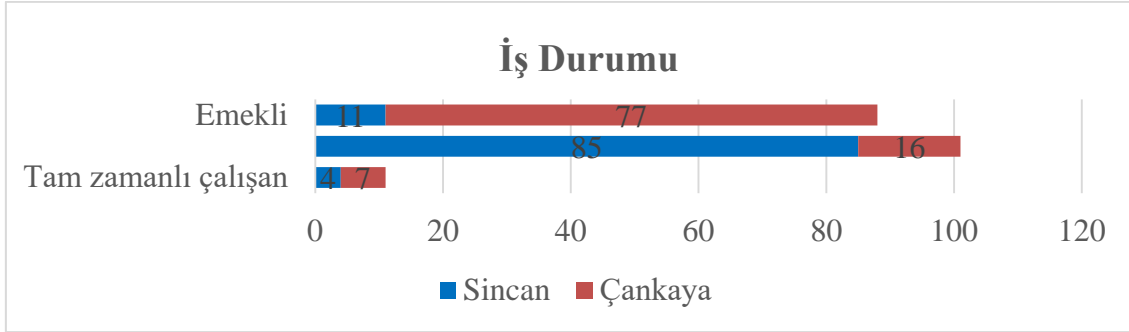
Bu sonuçlar toplumun çeşitli kesimleri arasındaki gelir eşitsizliğini ve buna bağlı olarak yaşanan farklı yaşam koşullarını ortaya koymaktadır. Gelir seviyesindeki bu farklılıklar, ilçeler arasındaki sosyo-ekonomik yapıların ve ekonomik adaletsizliklerin bir yansımasıdır. Çankaya ilçesindeki yüksek gelir seviyesi, daha geniş ekonomik fırsatlar ve daha iyi yaşam koşulları sağlarken, Sincan ilçesindeki düşük gelir seviyesi, kısıtlı ekonomik imkânlar ve daha zorlu yaşam koşullarıyla ilişkilendirilebilir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022).

Araştırma demografik özelliklerden eğitim durumu sonuçlarında da açıkça görüldüğü gibi Çankaya'da yaşayan kadın katılımcıların eğitim durumları Sincan katılımcılarına göre oldukça yüksektir. Daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler daha iyi iş fırsatlarına ulaşır ve dolayısıyla daha yüksek gelir elde ederler. Bu durum Çankaya'da yaşayanların hane gelirlerinin artmasına katkıda bulunur.

Veri sonuçları ilçeler arasındaki gelir ve yaşam standartlarındaki farklılıkları vurgulayarak, ekonomik eşitsizliklerin ve sosyo-ekonomik yapıdaki farklılıkların toplum üzerindeki etkilerini göstermektedir. Bu tür farklılıkların dikkate alınması, politika yapıcılar ve sosyal hizmet sağlayıcıları için önemli bir husustur, çünkü bu

eşitsizliklerin azaltılması ve daha adil bir toplumun sağlanması için politika ve programların geliştirilmesinde rehberlik edebilir.

Katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik bilgilerinden iş durumu alt başlığına dayalı veri sonuçları Şekil 10'da verilmiştir.

Şekil 10. İş Durumu Dağılımı

Şekil 10'daki verilere göre; anketi katılımcılarının %50'sinin ev hanımı, %44'ünün emekli ve son olarak %5'inin tam zamanlı çalışan olduğu görülmektedir. İlçe bazında değerlendirildiğinde, katılımcıların iş durumları farklı dağılım göstermektedir. Bu bağlamda yapılan Ki Kare Testi neticesinde aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere katılımcıların ilçe bazında iş durumlarında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($p < 0,05$). Çankaya ilçesinden katılımcıların ağırlıklı olarak emekli (%77), Sincan ilçesindeki katılımcıların ağırlıklı olarak ev hanımı (%85) olduğu görülmektedir.

Literatürde araştırmadaki verileri destekler nitelikte yorumlar bulunmaktadır. Toplumun genellikle kadınlardan belirli görevleri yerine getirmelerini beklediği ancak bu görevlerin, kadınların istedikleri öğrenme ortamlarına katılmalarını engellediği ortaya çıkmaktadır. Özellikle, çocuk bakımı gibi sorumlulukların çoğunlukla kadınlara ait olduğunun düşünülmesi, bazı durumlarda kadınların iş ve eğitim hayatlarında fedakârlık yapmalarını gerekli kılar. Bu durum, kadınların iş ve eğitim hayatlarındaki zorlukları artırabilir (Akçay, 2021; Rubenson & Desjardins, 2009; Abroms & Goldscheider, 2002; Gorar vd., 2006).

Gelişmişlik düzeyi daha alt seviyelerde olan Sincan ilçesi için iş imkânları sınırlı olabileceğini, işyerlerinin ve iş fırsatlarının az olmasının kadınların istihdam edilmesini zorlaştırdığı söylenebilir.

Katılımcıların Dijital Okuryazarlık Düzeylerine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Katılımcıların Dijital okuryazarlık düzeyleri faktör başlıklarıyla birlikte Tablo 11’de açıklanmıştır.

Tablo 11

Dijital Okuryazarlık Faktör Ortalamaları

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart sapma</i>
Tutum	200	1,00	5,00	4,1729	,98015
Teknik	200	1,00	5,00	2,6024	1,24198
Bilişsel	200	1,00	5,00	2,9125	1,12021
Sosyal-Duygusal	200	1,00	5,00	3,4300	1,21655
Dijital Okuryazarlık	200	1,00	5,00	3,2805	,89039

Tablo 11’deki sonuçlara göre katılımcı 60 yaş ve üzeri kadınların dijital okuryazarlık düzeyleri üç alt başlık altında ve 1 puan ile 5 puan arasında (1 en düşük 5 en yüksek olacak şekilde) analiz edilmiştir. Buna göre; tutum alt başlığı ‘tamamen katılıyorum’ ($\bar{x}= 4,17$); teknik alt başlığı ‘katılmıyorum’ ($\bar{x}= 2,60$); bilişsel alt başlığı ‘katılmıyorum’ ($\bar{x}= 2,91$); sosyal-duygusal alt başlığı ‘kararsızım’ ($\bar{x}= 3,43$) olarak bulunmuştur. Genel dijital okuryazarlık düzeyi ise 3,28’dir. Bu bağlamda; alt başlıklar arasında tutumun yüksek düzeyde, tekniğin düşük düzeyde; genel olarak dijital okuryazarlığın orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda tutum alt başlığı değerinin yüksek olmasını göz önünde bulundurarak; katılımcıların dijital araçları kullanmaya istekli oldukları ve bu araçları etkili bir şekilde kullanabileceklerine olan inancın yüksek olduğu, dijital araçlara ve teknolojilere yönelik meraklı ve keşfetmeye istekli oldukları, yeniliklere ve gelişmelere açık oldukları çıkarımını yapabiliriz. Ayrıca katılımcıların dijital becerilere sahip oldukları, bunları başarılı bir şekilde kullanabileceklerini, dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmeye istekli olduklarını ve yeni dijital beceriler edinmeye açık olduklarının göstergesi sayılabilir.

En düşük değere sahip olan teknik alt başlığı sonuçlarını göz önünde bulundurarak katılımcıların belirli teknik becerilere veya dijital araçların teknik kullanımına yönelik güçlükler yaşadıklarını veya eksikliklerinin olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum katılımcıların belirli yazılımları veya uygulamaları kullanma konusunda yeterli deneyime olmadıklarını, bu teknik becerilerini geliştirmek için eğitim

veya rehberliğe ihtiyaç duyabileceklerini göstermektedir. Teknik becerilerdeki azalma kadınların teknolojiye karşı bir korku veya endişe hissetmelerine ve belirli teknik konularla ilgili daha derinlemesine çalışmaktan kaçınmalarına veya teknolojiyi kullanma konusunda isteksiz olmalarına neden olabilir. Bu sonuçlar, dijital okuryazarlık eğitim programlarının tasarlanmasında veya katılımcıların teknik becerilerini geliştirmelerine yönelik diğer destekleyici önlemlerin alınmasında bir rehber olarak kullanılabilir.

Literatür tarandığında elde edilen bulgularda araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Chen vd. (2012) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma da yaşlıların teknoloji kullanımıyla ilgili endişeler yaşadığını göstermektedir. Bu çalışmada, yaşlı bireylerin teknolojiyi kullanırken ATM şifresini unutma gibi durumlardan korktukları tespit edilmiştir. Ayrıca, aynı çalışmanın verilerine göre, yaşlılar genellikle teknolojik araçları yanlış kullanma ve bu araçların zarar görmesi konusunda endişe duymaktadırlar. Bu bulgular, yaşlıların teknoloji kullanımıyla ilgili çeşitli güvenlik ve kullanım endişeleri olduğunu göstermektedir.

Dijital okuryazarlık bağlamında bilişsel alt faktör, bireylerin dijital bilgiyi anlama, analiz etme, değerlendirme ve kullanma kapasitelerini ifade eder. Bu tabloda elde edilen veriler, katılımcıların bilişsel yetkinliklerinin genel olarak orta seviyede olduğunu ve bu yetkinliklerin bireyler arasında belirli bir çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Eğitim ve gelişim programlarının, bu ortalama değeri artırmayı ve bireyler arasındaki yetkinlik farkını azaltmayı hedeflemesi gerekmektedir. Böylece, dijital okuryazarlık alanında daha dengeli ve yüksek düzeyde bir bilişsel yetkinlik seviyesi elde edilebilir.

Bulgular, dijital okuryazarlık eğitimi ve politika yapıcıları için önemli ipuçları sunmaktadır. Eğitimin hedefleri arasında, dijital bilgi ve becerileri geliştirme konusunda bireylerin bilişsel kapasitelerini artırmak, bu alandaki yetkinlik farklarını azaltmak ve genel dijital okuryazarlık seviyesini yükseltmek yer almalıdır.

Anketin sosyal duygusal alt başlığının orta düzeyde çıkması katılımcıların dijital ortamda sosyal etkileşimlerde bulunma ve duygusal zekâ becerilerini dijital platformlarda kullanma konusunda belirli bir seviyeye sahip olduklarını gösterebilir. Katılımcılar, dijital platformlarda sosyal etkileşimlerde bulunmaya ve dijital ortamda duygusal olarak etkileşime geçmeye istekli olabilirler. Ancak bu alanda belirli bir güven

seviyesine veya beceriye tam olarak sahip olmayabilirler. Katılımcılar, sosyal medya platformları gibi dijital araçları kullanarak iletişim kurma ve sosyal ağlarında etkileşimde bulunma konusunda orta düzeyde rahatlık hissedebilirler. Ancak bu, dijital ortamda derinlemesine ilişkiler kurma veya duygusal içeriklerle etkileşime geçme konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyabilecekleri anlamına gelebilir. Bu bağlamda onların dijital ortamda duygusal zorluklarla başa çıkma veya olumsuz etkileşimlerle başa çıkma becerilerini geliştirmeleri gerekebileceği çıkarımı yapılabilir. Bu durum dijital okuryazarlık eğitim programlarının tasarımında veya sosyal duygusal becerileri destekleyen diğer dijital platformların geliştirilmesinde bir rehber olarak kullanılabilir.

Görgün-Baran, Koçak-Kurt ve Serdar-Tekeli'nin (2017) TÜİK'in 2016 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına dayalı olarak yaptığı araştırma, yaşlıların dijital teknolojileri kullanma düzeyleri üzerine önemli bulgular sunmaktadır. Araştırma, yaşlıların genellikle dijital teknolojilere yönelik temel düzeyde yetkinliklere sahip olduklarını, özellikle haber sitelerini ve sağlıkla alakalı bilgi sunan bilişim sitelerini sıklıkla ziyaret ettiklerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, yaşlıların internet ortamında güvenliklerini sağlayamama korkusu taşıdıkları ve güvenlik önlemlerini bilmedikleri belirtilmektedir.

Tüm bu alt başlıklar birleştirildiğinde orta düzeyde çıkan dijital okuryazarlık oranı için katılımcıların dijital araçları temel düzeyde kullanma bilgisine sahip oldukları söylenebilir. Örneğin, internet tarayıcılarını kullanma, e-posta gönderme, dosya indirme, sosyal medya kullanımı, çevrimiçi araştırma yapma, gibi temel dijital becerilere sahip olabilirler. Bununla birlikte katılımcıların bazı alanlarda eksikliklerinin farkında oldukları, belirli dijital araçları veya platformları kullanma konusunda tam olarak rahat hissetmedikleri veya belirli becerileri geliştirmek için gereken desteğe veya eğitime ihtiyaç duydukları açıktır. Bu durum dijital okuryazarlık eğitim programlarının tasarımında veya katılımcıların dijital becerilerini geliştirmelerine yönelik diğer destekleyici önlemlerin alınmasında bir rehber olarak kullanılabilir.

Katılımcıların Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Sosyo-Ekonomik ve Demografik Bilgilerine Göre Değişimi

Bu bölümde katılımcıların dijital okuryazarlık düzeylerinin yaş, yaşadığı ilçe, medeni durum, gelir ve iş durumu ile eğitim durumuna göre değişiklik gösterip göstermediği bulgu ve yorumuna yer verilmiştir.

Yaşa göre dijital okuryazarlığın değişiklik gösterip göstermediğini görebilmek için T – Testi yapılmıştır.

Verilerin T- test sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Yaşa Göre Dijital Okuryazarlık Ölçeği T-Testi Sonuçları

		<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
Tutum	Equal variances assumed	2,316	,130	1,201	198	,231	,17168	,14300	-,11032	,45368
	Equal variances not assumed			1,166	142,032	,245	,17168	,14720	-,11930	,46266
Teknik	Equal variances assumed	2,031	,156	3,147	198	,002	,55851	,17748	,20852	,90849
	Equal variances not assumed			3,237	169,757	,001	,55851	,17256	,21787	,89914
Bilissel	Equal variances assumed	2,764	,098	3,192	198	,002	,51067	,15996	,19521	,82612
	Equal variances not assumed			3,322	175,311	,001	,51067	,15373	,20727	,81406
SosDuy	Equal variances assumed	,134	,715	2,841	198	,005	,49600	,17461	,15166	,84034
	Equal variances not assumed			2,884	163,391	,004	,49600	,17200	,15638	,83562
DigitalOkuryazar	Equal variances assumed	,377	,540	3,424	198	,001	,43373	,12668	,18391	,68355
	Equal variances not assumed			3,495	166,028	,001	,43373	,12412	,18868	,67878

p<0,05

Tablo 12’deki verilere göre, tutum hariç diğer tüm alt başlıklar ve dijital okuryazarlık düzeyi yaşa göre farklılık göstermektedir (p<0,05). Tutum düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur (p>0,05).

Yaşa göre dijital okuryazarlık düzeyleri ve alt başlık veri sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13

Yaş Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyi

<i>Faktörler</i>	<i>Yaş</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart sapma</i>	<i>Standart sapma ortalaması</i>
Tutum	60 yaş	125	4,2373	,93469	,08360
	60 yaş üstü	75	4,0656	1,04922	,12115
Teknik	60 yaş	125	2,8118	1,26352	,11301
	60 yaş üstü	75	2,2533	1,12930	,13040
Bilişsel	60 yaş	125	3,1040	1,15580	,10338
	60 yaş üstü	75	2,5933	,98534	,11378
Sosyal-Duygusal	60 yaş	125	3,6160	1,22167	,10927
	60 yaş üstü	75	3,1200	1,15032	,13283
Dijital Okuryazarlık	60 yaş	125	3,4432	,89282	,07986
	60 yaş üstü	75	3,0095	,82286	,09502

Tablo 13'e göre, 60 yaş kadınların dijital okuryazarlık düzeyinin 60 yaş üstü kadınların dijital okuryazarlık düzeyinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Alt başlıkları ayrı ayrı inceleyecek olursak; 60 yaş grubundaki bireyler, dijital okuryazarlık tutumlarında daha yüksek bir ortalama ($\bar{X}=4,2373$) sergilemektedir. 60 yaş üstü grupta ise ortalama tutum biraz daha düşük ($\bar{X}=4,0656$) ve standart sapmanın daha yüksek olması, tutumların daha çeşitli olduğunu ortaya koymaktadır.

Teknik becerilerde, 60 yaş grubundaki bireyler ($\bar{X}= 2,8118$) daha yüksek bir ortalama sergilemektedir. Ancak, standart sapmanın yüksek olması, teknik becerilerdeki farklılıkların geniş olduğunu göstermektedir. 60 yaş üstü grupta teknik beceriler daha düşük ($\bar{X}= 2,2533$) ve standart sapmanın biraz daha düşük olması, bu yaş grubundaki teknik becerilerin daha tutarlı olduğunu göstermektedir.

60 yaş grubundaki bilişsel yetkinlikler daha yüksek ($\bar{X}= 3,1040$) ve standart sapmanın nispeten yüksek olması, yetkinliklerin çeşitli olduğunu göstermektedir. 60 yaş üstü grupta bilişsel yetkinlikler daha düşük ($\bar{X}=2,5933$) ve standart sapmanın daha düşük olması, bu gruptaki yetkinliklerin daha homojen olduğunu göstermektedir.

60 yaş grubundaki sosyal-duygusal yetkinlikler daha yüksek ($\bar{X}= 3,6160$) ve standart sapmanın yüksek olması, yetkinliklerin çeşitliliğini göstermektedir. 60 yaş üstü grupta sosyal-duygusal yetkinlikler daha düşük ($\bar{X}= 3,1200$) ve standart sapmanın nispeten daha düşük olması, bu gruptaki yetkinliklerin daha tutarlı olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde benzer yönde sonuçların olduğu görülmüştür. Pecchioni vd. (2005) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın verilerine

göre, 50 ile 64 yaş arasındaki katılımcılar internet teknolojisini çok daha etkin bir şekilde kullanmaktadır; ancak, 65 yaş ve üstü grubunda bu durum daha alt seviyededir. Yaşlı nüfusun dijital teknolojileri kullanma eğilimi veya kullanmama kararıyla ilişkili belirleyicileri araştıran bir çalışmada (Neves vd. 2012) dijital teknolojileri benimseme konusunda tutum, erişim imkânları ve öğrenme kabiliyeti gibi temel faktörlerin yaşa bağlı olarak değişkenlik gösterdiği bulunmuştur. Bununla birlikte, sosyo-demografik özellikler ve eğitim düzeyi gibi faktörler de yaşlı bireyler arasındaki farklılıkları etkileyen diğer önemli unsurlardır. Araştırma test sonuçlarında dijital okuryazarlık veri sonuçları yaş etkeni dikkate alındığında alan yazı ile paralellik göstermektedir. Yaşlı bireylerin mobil cihazlar arasında özellikle cep telefonlarını tercih etme eğilimi, bilgisayar ve internet kullanma becerilerindeki artışa önemli katkıda bulunmuş olabilir. Bu durum, e-okuryazarlık açısından dikkate değer bir gelişmedir.

Ancak dijital okuryazarlık seviyesinde sadece yaşa bakarak bir genelleme yapılamayacağı, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin de dijital okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkisi olacağı sonucuna varılabilir.

İlçeye göre dijital okuryazarlık ortalamalarının Karşılaştırılma sonuçları tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

İlçeye Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamalarının Karşılaştırılması

		<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
Tutum	Equal variances assumed	1,876	,172	-,104	198	,918	-,01440	,13896	-,28843	,25963
	Equal variances not assumed			-,104	194,803	,918	-,01440	,13896	-,28846	,25966
Teknik	Equal variances assumed	,134	,715	-9,452	198	,000	-1,38160	,14617	-1,66985	-1,09335
	Equal variances not assumed			-9,452	197,861	,000	-1,38160	,14617	-1,66985	-1,09335
Bilissel	Equal variances assumed	18,466	,000	-6,232	198	,000	-,90500	,14522	-1,19137	-,61863
	Equal variances not assumed			-6,232	181,033	,000	-,90500	,14522	-1,19153	-,61847
SosDuy	Equal variances assumed	27,038	,000	-4,640	198	,000	-,76000	,16381	-1,08303	-,43697
	Equal variances not assumed			-4,640	177,262	,000	-,76000	,16381	-1,08326	-,43674
DigitalOkur yazar	Equal variances assumed	3,377	,068	-6,716	198	,000	-,76510	,11393	-,98977	-,54043
	Equal variances not assumed			-6,716	197,585	,000	-,76510	,11393	-,98977	-,54043

Dijital okuryazarlık seviyesi ilçeye göre dağılımı Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15

İlçeye Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyi

	<i>İlçe</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart sapma</i>	<i>Standart sapma ortalaması</i>
Tutum	Sincan	100	4,1657	1,04364	,10436
	Çankaya	100	4,1801	,91750	,09175
Teknik	Sincan	100	1,9116	1,01977	,10198
	Çankaya	100	3,2932	1,04720	,10472
Bilişsel	Sincan	100	2,4600	1,17353	,11735
	Çankaya	100	3,3650	,85533	,08553
SosyalDuygusal	Sincan	100	3,0500	1,34183	,13418
	Çankaya	100	3,8100	,93954	,09395
Dijital Okuryazarlık	Sincan	100	2,8980	,82384	,08238
	Çankaya	100	3,6631	,78693	,07869

Tablo 15’e göre, Çankaya ilçesinde 60 yaş ve üstü kadınların teknik, bilişsel, sosyal-duygusal ve dijital okuryazarlık düzeyi Sincan ilçesine göre daha yüksektir.

Dijital yeterlilik düzeyleri bireylerin sosyal ve ekonomik yaşam şartlarıyla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilidir. Ankara'nın merkezinde konumlanan Çankaya ilçesi, nüfus yapısı ve sosyo-ekonomik özellikleri bakımından Ankara'nın en merkezi ilçesi olarak öne çıkmaktadır. Gündüz nüfusu, gece nüfusunun iki katından fazla olup, merkezi iş alanlarını içerisinde barındırmakta ve Ankara'nın iş ve istihdam merkezi konumunu üstlenmektedir (Şahin, Z. S., 2019). Dijital yeterlilik düzeyleri, bireylerin toplumsal ve ekonomik hayatlarıyla yakından ilişkilidir ve bu ilişki, modern toplumların dijitalleşme sürecinde giderek daha belirgin hale gelmektedir. Ankara'nın merkezinde bulunan Çankaya ilçesi, bu bağlamda önemli bir örnektir. Nüfus yapısı ve sosyo-ekonomik özellikleri itibarıyla, Çankaya ilçesi, Ankara'nın en merkezi ve dinamik ilçelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Kentin ticari ve idari merkezlerinden biri olan Çankaya, gündüz saatlerindeki nüfus yoğunluğuyla geceye oranla önemli ölçüde artış göstermektedir. Bu durum, ilçenin iş ve istihdam potansiyelini vurgulamaktadır. Çankaya ilçesi, birçok merkezi iş alanına ev sahipliği yapmasıyla birlikte, Ankara'da ekonomik faaliyetlerin ve istihdamın merkezi konumundadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022).

Literatürde yapılan taramalar araştırmadaki test sonuçlarını destekler niteliktedir. Şahin'nin 2019'da yaptığı çalışma, Çankaya ilçesinin bu önemli konumunu vurgulamaktadır. Araştırma, ilçenin ekonomik ve sosyal yapıları arasındaki ilişkiyi

derinlemesine incelemekte ve dijital yeterlilik ile bu yapılar arasındaki etkileşimleri açıklamaktadır. Bu bağlamda, Çankaya ilçesi, dijital becerilerin sosyal ve ekonomik faktörlerle etkileşimini anlamak için bir vaka incelemesi olarak da değerlendirilebilir. Bu tür analizler, dijitalleşme sürecinin toplumsal ve ekonomik dinamikler üzerindeki etkilerini anlamak ve uygun politika önerileri geliştirmek için önemli bir araç oluşturmaktadır.

Ankara'da yaşam maliyetlerinin nispeten en düşük olduğu merkez ilçe olarak öne çıkan Sincan, eğitim ve gelir düzeyi bakımından diğer ilçelere göre daha düşük seviyelerde bulunmaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022). Bu ilçede çalışanların önemli bir bölümü, Etimesgut ve Çayyolu gibi konut alanlarında, genellikle vasıfsız işçi olarak hizmet sektöründe ve sanayi bölgelerinde istihdam edilmektedir. Metro hatlarının açılması ve kent içi ulaşım yollarının çeşitlenmesi gibi olumlu gelişmelere rağmen, ilçenin genel durumunda belirgin bir iyileşme gözlenmemektedir (Şahin, Z ,2019). Araştırma sonuçları da verilerin test sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Medeni duruma göre dijital okuryazarlığın farklılık gösterip göstermediğini görebilmek için ANOVA test yapılmış ve sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Medeni Duruma Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamalarının Karşılaştırılması

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Tutum	Between Groups	7,494	3	2,498	2,666	,049
	Within Groups	183,685	196	,937		
	Total	191,179	199			
Teknik	Between Groups	8,786	3	2,929	1,925	,127
	Within Groups	298,174	196	1,521		
	Total	306,959	199			
Bilissel	Between Groups	12,731	3	4,244	3,510	,016
	Within Groups	236,987	196	1,209		
	Total	249,719	199			
SosDuy	Between Groups	25,408	3	8,469	6,168	,001
	Within Groups	269,112	196	1,373		
	Total	294,520	199			
Digital Okuryazar	Between Groups	10,675	3	3,558	4,741	,003
	Within Groups	147,093	196	,750		
	Total	157,768	199			

p<0,05

Tablo 16'daki veri sonuçlarına göre teknik hariç diğer tüm alt başlıklar ve dijital okuryazarlık düzeyi medeni duruma göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Teknik düzeyde ise istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Medeni durum başlığı altında dijital okuryazarlık ve alt başlıkları bakımından anlamlı farkın olup olmadığını görebilmek için Tukey testi yapılmış ve veri sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17

Medeni Duruma Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyleri

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Tutum	Evli	161	4,2033	,97484	,07683	4,0516	4,3550	1,00	5,00
	Bekar	8	4,2088	,91463	,32337	3,4441	4,9734	2,17	5,00
	Boşanmış	11	4,6218	,67009	,20204	4,1716	5,0720	2,67	5,00
	Eşi vefat etmiş	20	3,6670	1,05852	,23669	3,1716	4,1624	1,50	5,00
	Total	200	4,1729	,98015	,06931	4,0362	4,3096	1,00	5,00
Teknik	Evli	161	2,5516	1,27042	,10012	2,3538	2,7493	1,00	5,00
	Bekar	8	3,3550	1,15619	,40877	2,3884	4,3216	1,00	5,00
	Boşanmış	11	3,1373	1,08789	,32801	2,4064	3,8681	1,50	5,00
	Eşi vefat etmiş	20	2,4165	,99336	,22212	1,9516	2,8814	1,00	4,17
	Total	200	2,6024	1,24198	,08782	2,4292	2,7756	1,00	5,00
Bilissel	Evli	161	2,8323	1,13598	,08953	2,6555	3,0091	1,00	5,00
	Bekar	8	3,8125	,75297	,26622	3,1830	4,4420	2,50	5,00
	Boşanmış	11	3,5909	1,09129	,32904	2,8578	4,3240	1,00	5,00
	Eşi vefat etmiş	20	2,8250	,87772	,19626	2,4142	3,2358	1,00	4,50
	Total	200	2,9125	1,12021	,07921	2,7563	3,0687	1,00	5,00
SosDuy	Evli	161	3,3447	1,21093	,09544	3,1562	3,5332	1,00	5,00
	Bekar	8	4,1250	,64087	,22658	3,5892	4,6608	3,00	5,00
	Boşanmış	11	4,7273	,46710	,14084	4,4135	5,0411	4,00	5,00
	Eşi vefat etmiş	20	3,1250	1,24473	,27833	2,5425	3,7075	1,00	5,00
	Total	200	3,4300	1,21655	,08602	3,2604	3,5996	1,00	5,00
Digital Okuryazar	Evli	161	3,2342	,89952	,07089	3,0942	3,3742	1,00	5,00
	Bekar	8	3,8762	,72283	,25556	3,2719	4,4806	2,42	5,00
	Boşanmış	11	4,0200	,53697	,16190	3,6593	4,3807	3,21	5,00
	Eşi vefat etmiş	20	3,0090	,76405	,17085	2,6514	3,3666	1,54	4,38
	Total	200	3,2805	,89039	,06296	3,1564	3,4047	1,00	5,00

Tablo 17'ye göre tutum bakımından anlamlı fark bulunan boşanmış (4,62) ve eşi vefat etmiş (3,67) olanlar arasında boşanmış olanların daha yüksek tutum düzeyine sahip olduğu, bilişsel bakımdan anlamlı fark bulunan evli (2,83) ve bekâr (3,81) olanlar arasında bekar olanların daha yüksek bilişsel düzeye sahip olduğu, sosyal duygusal bakımdan anlamlı fark bulunan evli (3,34) ve boşanmış (4,72) olanlar ile boşanmış ve eşi vefat etmiş (3,13) olanlar arasında boşanmış olanların daha yüksek sosyal duygusal düzeye sahip olduğu, son olarak dijital okuryazarlık bakımından anlamlı fark bulunan eşi vefat etmiş (3,00) ve boşanmış (4,02) olanlar arasında boşanmış olanların daha yüksek dijital okuryazarlık düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Literatür tarandığında medeni hal alt başlığının kadınların dijital okuryazarlık düzeyini etkileyeceği sonucuna ulaşan çalışmalara rastlanmıştır. Çalışan hemşirelerin dijital okuryazarlık seviyelerinin ölçüldüğü bir araştırmada bekâr olanların dijital okuryazarlık düzeyinde evli olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Erbir, 2021).

Hiçyakmazer ve Mete tarafından 2022'de yapılan araştırma sonuçları da yukardaki analiz sonucu ile paralellik göstermemektedir. 18-65 yaş aralığında 421 kişi üzerinde yapılan araştırma sonucunda dijital okuryazarlık, durum grupları arasında anlamlı bir farklılık sergilememektedir. Ortalama değerlerine bakıldığında, bu farkın kaynağının dijital okuryazarlık genel boyutunda, ortalama değeri en yüksek olan bekâr katılımcılardan geldiği görülmektedir.

Eğitim durumuna göre dijital okuryazarlığın farklılık gösterip göstermediğini görebilmek için ANOVA testi yapılmış ve sonuçları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18

<i>Eğitim Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamalarının Karşılaştırılması</i>						
		<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Tutum	Between Groups	20,432	6	3,405	3,849	,001
	Within Groups	170,747	193	,885		
	Total	191,179	199			
Teknik	Between Groups	113,325	6	18,887	18,826	,000
	Within Groups	193,635	193	1,003		
	Total	306,959	199			
Bilissel	Between Groups	88,897	6	14,816	17,781	,000
	Within Groups	160,822	193	,833		
	Total	249,719	199			
SosDuy	Between Groups	81,150	6	13,525	12,234	,000
	Within Groups	213,370	193	1,106		
	Total	294,520	199			
DigitalOkuryazar	Between Groups	58,191	6	9,698	18,797	,000
	Within Groups	99,577	193	,516		
	Total	157,768	199			

p<0,05

Tablo 18'deki veri sonuçlarına göre, tüm alt başlıklar ve dijital okuryazarlık düzeyi eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Eğitim durumları arasında dijital okuryazarlık ve alt başlıkları bakımından anlamlı farkın olduğunu görebilmek için Tukey testine bakılmış ve sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19

*Eğitim Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık
Descriptives*

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Tutum	Okuryazar değil	7	2,6900	,135855	,51348	1,4335	3,9465	1,00	4,83
	Diplomasız okuryazar	12	3,9308	,71268	,20573	3,4780	4,3837	2,33	5,00
	İlkokul	44	4,2898	,96113	,14490	3,9976	4,5820	1,00	4,83
	Ortaokul	12	4,0975	1,50190	,43356	3,1432	5,0518	1,00	5,00
	Lise	40	4,1290	,91051	,14396	3,8378	4,4202	1,50	5,00
	Fakülte	72	4,2314	,87594	,10323	4,0256	4,4372	1,00	5,00
	Yüksek lisans	13	4,6800	,47803	,13258	4,3911	4,9689	3,67	5,00
	Total	200	4,1729	,98015	,06931	4,0362	4,3096	1,00	5,00
Teknik	Okuryazar değil	7	1,8600	,60501	,22867	1,3005	2,4195	1,00	2,67
	Diplomasız okuryazar	12	1,6383	,75461	,21784	1,1589	2,1178	1,00	3,00
	İlkokul	44	1,5261	,75252	,11345	1,2974	1,7549	1,00	3,33
	Ortaokul	12	2,8608	1,22371	,35325	2,0833	3,6383	1,00	4,83
	Lise	40	2,6168	1,17824	,18630	2,2399	2,9936	1,00	5,00
	Fakülte	72	3,2267	1,06827	,12590	2,9756	3,4777	1,00	5,00
	Yüksek lisans	13	3,7946	,87493	,24266	3,2659	4,3233	2,00	5,00
	Total	200	2,6024	1,24198	,08782	2,4292	2,7756	1,00	5,00
Bilissel	Okuryazar değil	7	2,0000	1,04083	,39340	1,0374	2,9626	1,00	4,00
	Diplomasız okuryazar	12	1,6250	,71111	,20528	1,1732	2,0768	1,00	3,00
	İlkokul	44	2,0795	1,02834	,15503	1,7669	2,3922	1,00	5,00
	Ortaokul	12	3,5833	1,01876	,29409	2,9360	4,2306	1,00	4,50
	Lise	40	3,0125	,96402	,15242	2,7042	3,3208	1,00	5,00
	Fakülte	72	3,4028	,84603	,09971	3,2040	3,6016	1,00	5,00
	Yüksek lisans	13	3,7692	,63296	,17555	3,3867	4,1517	3,00	5,00
	Total	200	2,9125	1,12021	,07921	2,7563	3,0687	1,00	5,00
Sos Duy	Okuryazar değil	7	1,9286	1,23924	,46839	,7825	3,0747	1,00	4,50
	Diplomasız okuryazar	12	1,8333	,53654	,15489	1,4924	2,1742	1,00	2,50
	İlkokul	44	2,9205	1,21494	,18316	2,5511	3,2898	1,00	5,00
	Ortaokul	12	3,7083	1,49937	,43283	2,7557	4,6610	1,00	5,00
	Lise	40	3,6000	1,03280	,16330	3,2697	3,9303	1,00	5,00
	Fakülte	72	3,8889	,96130	,11329	3,6630	4,1148	1,00	5,00
	Yüksek lisans	13	4,1154	,68172	,18908	3,7034	4,5273	2,50	5,00
	Total	200	3,4300	1,21655	,08602	3,2604	3,5996	1,00	5,00

(Devam ediyor)

Tablo 19 (Devam)

Eğitim Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık

	Okuryazar değil	7	2,1186	,90827	,34329	1,2786	2,9586	1,00	3,88
	Diplomasız okuryazar	12	2,2575	,40578	,11714	1,9997	2,5153	1,58	3,00
Digital Okuryazar	İlkokul	44	2,7057	,62820	,09470	2,5147	2,8967	1,00	4,17
	Ortaokul	12	3,5642	1,01915	,29420	2,9166	4,2117	1,00	4,67
	Lise	40	3,3402	,69889	,11050	3,1167	3,5638	1,83	5,00
	Fakülte	72	3,6885	,77177	,09095	3,5071	3,8698	1,00	5,00
	Yüksek lisans	13	4,0915	,50680	,14056	3,7853	4,3978	3,42	5,00
	Total	200	3,2805	,89039	,06296	3,1564	3,4047	1,00	5,00

Tablo 19'a göre dijital okuryazarlık bakımından birçok farklı eğitim durumuna sahip gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Okuryazar olmayanlar, diplomasız okuryazarlar ve ilkokul mezunu olanlar ile ortaokul, lise, fakülte, yüksek lisans mezunu olan katılımcıların dijital okuryazarlık seviyeleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı farklar vardır ($p<0,05$). Eğitim seviyesi yükseldikçe dijital okuryazarlığın arttığı görülmektedir.

Bu sonuçlar alan yazın incelendiğinde bulunan çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yapılan çalışmalarda eğitim seviyesi yüksek olan katılımcılar, sosyal medyayı fikirlerini serbestçe ifade edebilecekleri bir platform olarak algıladıklarını dile getirmişler ve sosyal medya kullanımının günlük yaşamlarının ayrılmaz bir kısmı haline geldiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, eğitim düzeyi arttıkça, dijital platformlar ve sosyal medyanın insanlar arasındaki arkadaşlık ilişkilerinin gelişimine olumlu şekilde etkilediğine dair fikirlerin de arttığı tespit edilmiştir (Sinav, 2019).

Bu noktada, eğlence amaçlı internet kullanımı (sosyal medya, haber okuma gibi) için eğitim seviyesinin önemsiz olduğu, ancak daha teknik beceri gerektiren kullanımlarda (e-posta işlemleri yapabilme, internet bankacılığı, hastane randevusu alabilme) eğitimin belirleyici olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, eğitilmiş yaşlı bireylerin internet ve bilgisayar kullanım yetenekleri, dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemede önemli bir etkidir. Bu sonuçlar, Deusen ve Dijk'in (2016) araştırma bulgularıyla uyumludur. Dolayısıyla, eğitim her tür beceri için önemli bir anahtar rolü oynamaktadır.

Gelir durumuna göre dijital okuryazarlığın farklılık gösterip göstermediğini görebilmek için ANOVA testi yapılmıştır ve sonuçları Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20

Gelir Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyleri

		<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Tutum	Between Groups	17,655	4	4,414	4,960	,001
	Within Groups	173,524	195	,890		
	Total	191,179	199			
Teknik	Between Groups	88,579	4	22,145	19,774	,000
	Within Groups	218,381	195	1,120		
	Total	306,959	199			
Bilissel	Between Groups	53,196	4	13,299	13,196	,000
	Within Groups	196,523	195	1,008		
	Total	249,719	199			
SosDuy	Between Groups	22,483	4	5,621	4,029	,004
	Within Groups	272,037	195	1,395		
	Total	294,520	199			
Digital Okuryazar	Between Groups	32,241	4	8,060	12,521	,000
	Within Groups	125,527	195	,644		
	Total	157,768	199			

p<0,05

Tablo 20'deki veri sonuçlarına göre, tüm alt başlıklar ve dijital okuryazarlık düzeyi gelir durumuna göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Hangi gelir durumları arasında dijital okuryazarlık ve alt başlıkları bakımından anlamlı farkın olduğunu görebilmek için Tukey testine bakılmıştır.

0-7500 TL arası gelire sahip olanlar ile 15.000-50.000 TL arasında gelire sahip olan gruplar arasında, 7.501-15.000 TL arası gelire sahip olanlar ile 25.001-50.000 TL arasında gelire sahip olan gruplar arasında, 15.001-25.000 TL arası gelire sahip olanlar ile 50.000 TL ve üzeri gelire sahip olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar vardır ($p<0,05$).

Tablo 21'de gelir seviyesine göre dijital okuryazarlık düzeyleri verilmiştir.

Tablo 21

Gelir Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Düzeyi

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Tutum	0-7.500	22	3,3791	1,17428	,25036	2,8584	3,8997	1,00	4,83
	7.501-15.000	71	4,3580	,98851	,11731	4,1241	4,5920	1,00	5,00
	15.001-25.000	36	4,0833	1,02670	,17112	3,7359	4,4307	1,00	5,00
	25.001-50.000	49	4,2380	,70873	,10125	4,0344	4,4415	1,67	5,00
	50.000 ve üzeri	22	4,3709	,84972	,18116	3,9942	4,7477	1,50	5,00
	Total	200	4,1729	,98015	,06931	4,0362	4,3096	1,00	5,00
Teknik	0-7.500	22	2,0077	,80221	,17103	1,6520	2,3634	1,00	3,67
	7.501-15.000	71	1,9624	1,25594	,14905	1,6651	2,2597	1,00	5,00
	15.001-25.000	36	2,7081	1,06071	,17678	2,3492	3,0669	1,00	5,00
	25.001-50.000	49	3,1327	,93306	,13329	2,8646	3,4007	1,33	5,00
	50.000 ve üzeri	22	3,9086	,79529	,16956	3,5560	4,2612	2,33	5,00
	Total	200	2,6024	1,24198	,08782	2,4292	2,7756	1,00	5,00
Bilissel	0-7.500	22	2,2955	1,15118	,24543	1,7850	2,8059	1,00	5,00
	7.501-15.000	71	2,4296	1,18109	,14017	2,1500	2,7091	1,00	5,00
	15.001-25.000	36	3,3194	1,00109	,16685	2,9807	3,6582	1,00	5,00
	25.001-50.000	49	3,1735	,71844	,10263	2,9671	3,3798	1,50	5,00
	50.000 ve üzeri	22	3,8409	,73007	,15565	3,5172	4,1646	3,00	5,00
	Total	200	2,9125	1,12021	,07921	2,7563	3,0687	1,00	5,00
SosDuy	0-7.500	22	2,8409	1,60643	,34249	2,1287	3,5532	1,00	5,00
	7.501-15.000	71	3,2254	1,20353	,14283	2,9405	3,5102	1,00	5,00
	15.001-25.000	36	3,5139	1,37054	,22842	3,0502	3,9776	1,00	5,00
	25.001-50.000	49	3,6327	,90009	,12858	3,3741	3,8912	1,00	5,00
	50.000 ve üzeri	22	4,0909	,75018	,15994	3,7583	4,4235	2,50	5,00
	Total	200	3,4300	1,21655	,08602	3,2604	3,5996	1,00	5,00
Digital Okuryazar	0-7.500	22	2,6314	,93493	,19933	2,2168	3,0459	1,00	4,08
	7.501-15.000	71	2,9948	,84426	,10020	2,7950	3,1946	1,00	5,00
	15.001-25.000	36	3,4078	,93894	,15649	3,0901	3,7255	1,00	5,00
	25.001-50.000	49	3,5455	,61756	,08822	3,3681	3,7229	2,08	4,92
	50.000 ve üzeri	22	4,0536	,62158	,13252	3,7780	4,3292	2,58	5,00
	Total	200	3,2805	,89039	,06296	3,1564	3,4047	1,00	5,00

Tablo 21'deki analiz sonuçları teknik, tutum, bilişsel ve sosyal duygusal alt başlıkları adıyla ayrı ayrı incelendiğinde gelir düzeyinin dijital okuryazarlık düzeylerini etkileyebileceğini öne sürmektedir. Tutum alt faktöründe, gelir düzeyi arttıkça ortalama tutum skorlarının da arttığı gözlemlenmektedir. En düşük gelir grubunda ortalama tutum skoru 3,3791 iken, en yüksek gelir grubunda bu değer 4,3709'a yükselmektedir. Standart sapma değerlerinin, gelir düzeyine göre değişiklik göstermesi, tutumların homojenlik derecesini yansıtmaktadır.

Teknik alt faktörde, gelir düzeyi arttıkça ortalama teknik skorların da arttığı gözlemlenmektedir. En düşük gelir grubunda ortalama teknik skoru 2,0077 iken, en yüksek gelir grubunda bu değer 3,9086'ya yükselmektedir. Bu durum, teknik becerilerin gelir düzeyine bağlı olarak önemli ölçüde değiştiğini göstermektedir.

Daha yüksek gelire sahip bireylerin genellikle daha fazla eğitim ve iş deneyimine sahip olduğu göz önüne alındığında, bu bireylerin teknik becerileri daha gelişmiş olabilir. Ayrıca, daha yüksek gelir seviyeleri genellikle teknolojik cihazlara ve diğer dijital araçlara erişimi artırabilir. Bu da teknik becerilerin geliştirilmesine ve kullanılmasına olanak sağlayabilir.

Bu nedenle, analizin bulguları, teknik becerilerin gelir düzeyine bağlı olarak farklılık gösterebileceğini öne sürmektedir. Daha yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin genellikle daha yüksek teknik becerilere sahip olma olasılığı daha yüksektir. Bu durum, gelir düzeyi ile teknik beceriler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu düşündürülebilir.

Bilişsel alt faktörde, gelir düzeyi arttıkça ortalama bilişsel skorların da arttığı gözlemlenmektedir. En düşük gelir grubunda ortalama bilişsel skoru 2,2955 iken, en yüksek gelir grubunda bu değer 3,8409'a yükselmektedir. Bu, bilişsel becerilerin gelir düzeyine bağlı olarak önemli ölçüde değiştiğini göstermektedir.

Sosyal-duygusal alt faktörde, gelir düzeyi arttıkça ortalama sosyal-duygusal skorların da arttığı gözlemlenmektedir. En düşük gelir grubunda ortalama sosyal-duygusal skoru 2,8409 iken, en yüksek gelir grubunda bu değer 4,0909'a yükselmektedir. Sosyal-duygusal beceriler, gelir düzeyine bağlı olarak önemli ölçüde değişiklik göstermektedir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde bu bağlamda destekleyici ve aksi yönde sonuçları olan araştırmalara ve raporlara ulaşılmıştır. IBM'in 2011'de yayınladığı bir

raporda, gelecek beş yıl içinde dijital uçurumun kapanacağına dair bir tahmin yer almıştır. Raporda şu ifadeler bulunmaktadır: "Küresel toplumda, ekonomik refahın düzeyi bilgiye erişimle doğrudan ilişkilidir. Beş yıl içinde bilgiye erişenlerle erişemeyenler arasındaki fark, mobil teknolojinin gelişimi sayesinde kapanacaktır." Araçlar arasında eşit bir dağılım olmasa da, bu ifade göz önüne alındığında dijital uçurumun teknolojik cihaza sahip olma bakımından azaldığı söylenebilir. Fakat kullanım becerisi ve amaçlarının detaylı bir şekilde incelenmesi gereklidir. Örneğin, evde bilgisayar kullanımı (%27,8) ve internet kullanımı (%42,1) oranları alt seviyelerdedir. Bu farklılık, internete erişim sağlayan cihazlara dikkat edilmesini gerektirir. Masaüstü bilgisayar ile internete bağlanma oranı (%8,8) en düşük seviyededir, tablet ile internete bağlanma oranı (%9,1) ve mobil cihaz ile internete bağlanma oranınının (%17,6) yanı sıra cep telefonu ile internete bağlanma oranı (%44) en yüksek seviyede yer almaktadır (IBM, 2011).

İş durumuna göre dijital okuryazarlığın farklılık gösterip göstermediğini görebilmek için Anova Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22

İş Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamalarının Karşılaştırılması

		<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>
Tutum	Between Groups	,550	2	,275	,284	,753
	Within Groups	190,629	197	,968		
	Total	191,179	199			
Teknik	Between Groups	72,619	2	36,309	30,524	,000
	Within Groups	234,340	197	1,190		
	Total	306,959	199			
Bilissel	Between Groups	44,083	2	22,041	21,116	,000
	Within Groups	205,636	197	1,044		
	Total	249,719	199			
SosDuy	Between Groups	23,027	2	11,514	8,354	,000
	Within Groups	271,493	197	1,378		
	Total	294,520	199			
Digital Okuryazar	Between Groups	26,007	2	13,004	19,442	,000
	Within Groups	131,760	197	,669		
	Total	157,768	199			

p<0,05

Tablo 22'deki veri sonuçlarına göre, dijital okuryazarlık düzeyi ve aynı zamanda teknik düzey ile sosyal-duygusal düzey iş durumuna göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$).

Bu bağlamda, tutum hariç tüm alt başlıklar ve dijital okuryazarlık düzeyi iş durumuna göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). İş durumları arasında dijital okuryazarlık ve alt başlıkları bakımından anlamlı farkın olduğunu görebilmek için Tukey testine bakılmıştır. Verilere göre dijital okuryazarlık bakımından birçok farklı iş durumuna sahip gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Dijital okuryazarlık bakımından iş durumları arasındaki anlamlı farklar ise ev hanımı olanlar ile tam zamanlı çalışan ve emekli olanlar arasında görülmektedir ($p<0,05$). Buna göre dijital okuryazarlık bakımından anlamlı fark olan ev hanımı (2,93), tam zamanlı çalışan (3,79) ve emekli (3,62) arasında tam zamanlı çalışanların daha yüksek dijital okuryazarlık düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 23 'te iş durumuna göre dijital okuryazarlık seviyeleri verilmiştir.

Tablo 23

İş Durumuna Göre Dijital Okuryazarlık Ortalamaları

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Tutum	Tam zamanlı çalışan	11	4,3782	,77590	,23394	3,8569	4,8994	2,83	5,00
	Ev hanımı	101	4,1444	1,04898	,10438	3,9373	4,3514	1,00	5,00
	Emekli	88	4,1800	,92583	,09869	3,9838	4,3762	1,00	5,00
	Total	200	4,1729	,98015	,06931	4,0362	4,3096	1,00	5,00
Teknik	Tam zamanlı çalışan	11	3,4255	1,26500	,38141	2,5756	4,2753	1,00	5,00
	Ev hanımı	101	2,0082	1,13048	,11249	1,7850	2,2314	1,00	5,00
	Emekli	88	3,1815	1,02014	,10875	2,9653	3,3976	1,00	5,00
	Total	200	2,6024	1,24198	,08782	2,4292	2,7756	1,00	5,00
Bilissel	Tam zamanlı çalışan	11	3,5909	1,17937	,35559	2,7986	4,3832	1,50	5,00
	Ev hanımı	101	2,4505	1,19060	,11847	2,2155	2,6855	1,00	5,00
	Emekli	88	3,3580	,75790	,08079	3,1974	3,5185	1,00	5,00
	Total	200	2,9125	1,12021	,07921	2,7563	3,0687	1,00	5,00
SosDuy	Tam zamanlı çalışan	11	3,7727	1,23215	,37151	2,9450	4,6005	1,00	5,00
	Ev hanımı	101	3,0941	1,33737	,13307	2,8300	3,3581	1,00	5,00
	Emekli	88	3,7727	,94355	,10058	3,5728	3,9726	1,00	5,00
	Total	200	3,4300	1,21655	,08602	3,2604	3,5996	1,00	5,00
DigitalOkuryazar	Tam zamanlı çalışan	11	3,7927	,99000	,29850	3,1276	4,4578	1,71	5,00
	Ev hanımı	101	2,9254	,87452	,08702	2,7528	3,0981	1,00	5,00
	Emekli	88	3,6241	,72303	,07708	3,4709	3,7773	1,00	5,00
	Total	200	3,2805	,89039	,06296	3,1564	3,4047	1,00	5,00

Tablo 23'teki veri sonuçlarına göre her alt faktör grubunda de tam zamanlı çalışanlar ve emekliler, ev hanımlarına kıyasla daha yüksek puanlar almıştır. Bu durum, tam zamanlı çalışanların ve emeklilerin, ev hanımlarına göre tutum, teknik bilgi, bilişsel beceri, sosyal duygusal gelişim ve dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Özellikle teknik ve bilişsel becerilerde, ev hanımlarının diğer iki gruptan belirgin şekilde daha düşük puanlar aldığı gözlemlenmektedir.

Bu sonuçları açıklamada araştırma alt problemlerinden olan sosyo-demografik özellik bazında ilçe sonuçlarına bakıldığında, Çankaya ilçesinde emekli 60 yaş ve üstü kadın sayısının çok büyük bir farkla Sincan ilçesine göre fazla olduğu görülmektedir. Bu durum Çankaya'da çalışıp emekli olan kadın sayısının da fazla olduğu yönünde bir açıklamayı da beraberinde getirir. Tam zamanlı çalışanların sayısı toplam katılımcı sayısına göre oldukça az olması da yine aynı paralellikte bir sonuç ortaya koymaktadır.

Araştırmalar incelendiğinde veri test sonuçlarıyla benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Bireylerin temel bilgi ve becerilerinin yanı sıra, günümüzde uluslararası alanda başarılı olabilmek için belirli yetkinliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Nitelikli bir çalışan olmak için çeşitli öğrenme deneyimlerine gereksinim duyulur ve bu öğrenme motivasyonunun sürekli kılınması, yaşam boyu öğrenme kavrayışının benimsenmesi açısından önemlidir (Kaya, 2010).Çalışan kadınların çalışma süresince iş gereği veya yaşam koşullarının getirdiği zorunluluktan dolayı dijital becerileri öğrenmek durumunda kaldıkları ve bu gerçeğin emekliliklerine de yansıdığı açıktır.

Küreselleşen dünyada, uluslararası rekabetin yoğun olduğu iş ortamlarında başarılı olabilmek için farklı yetkinliklere sahip olmak gereklidir. Bunlar arasında kültürel farkındalık, yabancı dil bilgisi, dijital yeterlilik, iletişim becerileri ve problem çözme yetenekleri gibi uluslararası alanda geçerli olan beceriler bulunmaktadır.

Örneğin, küresel bir şirkette çalışırken farklı kültürlerle etkili bir şekilde iletişim kurabilmek, uluslararası müşterilerle etkili iş ilişkileri kurabilmek ve uluslararası iş ortamlarında adaptasyon yeteneği gösterebilmek oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra, teknolojinin hızla ilerlediği günümüzde dijital okuryazarlık da giderek daha büyük bir önem kazanmaktadır. Bilgisayar ve internet gibi dijital araçları etkin bir şekilde kullanabilme yeteneği, iş dünyasında rekabet avantajı sağlar.

Bu nedenle, sürekli değişen iş ortamlarında başarılı olabilmek için hayat boyu öğrenme algısını benimsemek ve bu süreçte kendini geliştirmek önemlidir. Yani, bireylerin sadece belirli bir eğitim veya deneyimle yetinmeyip sürekli olarak öğrenme

sürecine dahil olmaları ve kendilerini geliştirmeye açık olmaları gerekmektedir. Bu, sadece bireylerin kariyer hedeflerine ulaşmalarına değil, aynı zamanda iş dünyasında rekabet avantajı sağlamalarına da yardımcı olacaktır.

Katılımcıların Yaşam Kalite Düzeyleri ve Sosyo-ekonomik ve Demografik Bilgilerine Göre Değişimi

Yaşlılarda yaşam kalitesi düzeyleri ile birlikte yaş ve ilçe verilerinin nasıl dağıldıklarına bakılmak üzere normallik testi yapılmıştır. Örneklem sayısı 200 olduğu için öncelikle normallik testinde çarpıklık-basıklık değerine bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında olduğundan dijital okuryazarlık ve alt başlıkları normal dağılmaktadır. Bu durumda normal dağılan ikili grup karşılaştırılmasında t testi, ikiden fazla grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında ANOVA kullanılmıştır.

Yaşlılarda Yaşam Kalite Düzeyleri tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24

Yaşlılarda Yaşam Kalite Düzeyleri

<i>Group Statistics</i>					
	<i>FAKTOR</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
Yaşam Kalitesi	FAKTOR1	96	4,41	1,184	,121
	FAKTOR2	104	6,65	1,068	,105

Yaşlılarda yaşam kalitesi düzeyleri ile birlikte yaş ve ilçe faktör ortalamaları Tablo 25’te verilmektedir.

Tablo 25

Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği ile Yaş, İlçe ve Faktör Ortalama Sonuçları

<i>Group Statistics</i>					
	<i>FAKTOR</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
YAS	FAKTOR1	96	1,29	,457	,047
	FAKTOR2	104	1,45	,500	,049
İLCE	FAKTOR1	96	1,53	,502	,051
	FAKTOR2	104	1,47	,502	,049
YAŞAM KALİTESİ	FAKTOR1	96	4,41	1,184	,121
	FAKTOR2	104	6,65	1,068	,105

Tablo 25'te katılımcıların yaş ve ilçe ve yaşam kalite düzeyleri faktör ortalamaları verilmektedir. Yaş değişkeninde Faktör 2 grubunun ortalaması Faktör 1 grubuna göre biraz daha yüksektir. Tablo 25'deki verilere göre, yaşam kalitesi ve tüm alt başlıklar yaşa göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Alt faktörler dikkate alındığında yaş ile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bağlamda alan yazında benzer sonuçların alındığı çalışmalar da bulunmaktadır. Özcan ve ekibinin (2005) yaptığı araştırmada, yaşlılarda düşme risk faktörleri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, yaşam kalitesi ile yaş arasında bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

İlçe değişkeninde iki grup arasında çok küçük bir fark vardır. Ancak yaşam kalitesi sonuçlarında ise Faktör 2 grubunun ortalaması, Faktör 1 grubuna göre belirgin şekilde daha yüksektir. ($p=0.001$)

Tablo 26'da yaşlıların yaşam kalitesi düzeyleri ile ilçe ve yaş verilerinin t-test sonuçları verilmiştir.

Tablo 26

Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği Yaş ve İlçe Bazında Independent Test Sonuçları

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
YAS	60 yaş	18,134	,000	-2,360	198	,019	-,160	,068	-,294	-,026
	60 yaş üstü			-2,368	197,981	,019	-,160	,068	-,294	-,027
İLCE	Sincan	,005	,946	,846	198	,398	,060	,071	-,080	,200
	Çankaya			,846	196,723	,398	,060	,071	-,080	,200
YAŞAM KALİTESİ	Faktör 1(Özerklik ve memnuniyet algısı)	2,110	,148	-14,113	198	,000	-2,248	,159	-2,562	-1,934
	Faktör 2(Engel algısı)			-14,055	191,624	,000	-2,248	,160	-2,563	-1,932

Tablo 26'daki veriler ışığında Çankaya ve Sincan ilçelerindeki kadın katılımcıların, hangi algıya sahip olurlarsa olsunlar yaş ve ilçe bazında benzer dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu durumda, 60 yaş üstü kadınlar ile 60 yaşındaki kadınların yaşa bağlı yaşam kalitesi düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Sincan ve Çankaya ilçeleri arasında ortalamalar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu, iki ilçede yaşayan bireylerin belirli ölçütlerde örneğin, memnuniyet düzeyi, sosyoekonomik durum benzer olduğunu gösterebilir. Tabloda

belirtilen değişkenler, ilçeler arasındaki farklılıkları yansıtmakta yeterli olmayabilir. Örneğin, memnuniyet ve özerklik algısı gibi faktörler, bireylerin kişisel deneyimlerine ve beklentilerine dayalıdır ve ilçeler arasında büyük farklılıklar göstermeyebilir. Bireylerin memnuniyet ve özerklik algıları gibi psikososyal değişkenler, kişisel yaşam koşullarından daha fazla etkilenebilir. İlçelerin genel yapısı, bireylerin bu algıları üzerinde büyük bir etki yaratmıyor olabilir. Sincan ve Çankaya ilçeleri, kültürel olarak benzer topluluklara sahip olabilir. Bu kültürel benzerlikler, bireylerin algı ve memnuniyet düzeylerinde büyük farklılıkların oluşmamasına neden olabilir. Ancak engel algısı yüksek olan bireylerin yaşam kalitesi düzeyi, özerklik ve memnuniyet algısı yüksek olan bireylerden belirgin şekilde daha yüksektir.

Yaşam kalitesi düzeyi değişkeni açısından, engel algısı yüksek olan kadınların yaşam kalitesi düzeyi ortalaması, özerklik ve memnuniyet algısı yüksek olan kadınların yaşam kalitesi düzeyi ortalamasından belirgin şekilde daha yüksektir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p = 0.000$). Bu bulgu, engel algısı yüksek olan kadınların, yaşam kalitesinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, engelleri aşmak için daha fazla çaba sarf eden veya bu engellerle başa çıkmak için daha fazla desteğe sahip olan kadınların yaşam kalitesinin daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmada, engel algısı faktör sonuçlarının yüksek çıkmasının birkaç olası nedeni olabilir. Bu nedenleri sosyoekonomik, demografik ve psikososyal faktörler açısından değerlendirebiliriz. Sincan, Çankaya'ya kıyasla genellikle daha düşük gelir seviyelerine sahip bir bölgedir. Ekonomik güçlükler, bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilir ve daha fazla engel algısı yaratabilir. Düşük gelir, sağlık hizmetlerine erişimden sosyal aktivitelere katılıma kadar birçok alanda kısıtlamalar getirir. Eğitim seviyesi, bireylerin engellerle başa çıkma yeteneğini ve yaşam kalitesini doğrudan etkileyebilir. Eğitim seviyesi düşük olan bölgelerde, engellerin algılanması ve yönetilmesi daha zor olabilir. Çankaya, genellikle daha iyi altyapıya ve daha geniş sosyal olanaklara sahip bir ilçedir. Sincan gibi bölgelerde altyapı eksiklikleri ve sosyal hizmetlerin yetersizliği, engel algısını artırabilir. Sosyal destek, bireylerin yaşam kalitesini artıran önemli bir faktördür. Çankaya gibi bölgelerde, daha güçlü topluluk bağları ve sosyal destek ağları mevcut olabilir, bu da engel algısını azaltabilir. Sincan'daki kadınlar, daha az sosyal destek aldıkları için engelleri daha fazla hissedebilirler. İnsanların yaşamlarındaki engelleri nasıl algıladıkları, büyük ölçüde

psikolojik faktörlere bağlıdır. Çankaya'da yaşayan kadınlar, daha olumlu bir yaşam algısına sahip olabilir ve karşılaştıkları zorlukları daha az engel olarak görebilirler. Bu, eğitim ve sosyoekonomik durum gibi faktörlerle de ilişkilidir. özerklik ve engel algıları gibi psikososyal faktörlerin gruplar arasında önemli değişkenlikler göstermesi, bu alanlarda yapılacak müdahalelerin ve politikaların önemini vurgulamaktadır. Bu bulgular, özellikle yaşlı nüfus ve çeşitli ilçelerde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarını anlamak ve bu ihtiyaçlara yönelik çözümler geliştirmek için önemli ipuçları sunmaktadır.

Ayrıca anket sonuçlarının Ankara Sincan ve Çankaya ilçelerinde alınmış olması, bu bölgelerde yaşayan insanlar için konut ve çevre şartlarının kişilerin yaşamına uygunluğu, kamu güvenliği ve sağlık durumunun aynı ilde köy ve beldelere görece iyi olma hali de veri test sonuçlarını açıklar niteliktedir. Yine yaşam kalite oranının yüksek olma durumu zihinsel, ruhsal ve fiziksel sağlıklı olmayla ilgili olmasının yanı sıra bu hizmetlerden etkili bir biçimde faydalanma biçimini de içerir. Alan yazın tarandığında test verileriyle benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Etkili ve olumlu yaşlanma süreci içinde hayat kalitesi, bireyin yaşlılık sürecine hazırlanma döneminde sosyal çevresini ve ilişkilerini canlı tutması ve maddi imkânlarla sahip olmasını içermektedir. Ayrıca sağlık sorunlarını en alt seviyeye indirmek için koruyucu tedbirler alması, zihinsel ve fiziksel aktiviteleri geliştirici gayretler içinde bulunması ve hayata olumlu bakabilme yeteneği geliştirmesi anlamına gelmektedir (Görgün-Baran, 2007:237).

Literatür tarandığında, bireyin çeşitli faaliyetlere katılması ve farklı roller üstlenmesi yaşam tatmini bakımından önemli bir etkiye sahiptir. Aktif kalan ve sosyal çevrelerindeki kısıtlamalara izin vermeyen bireylerin psikolojik bakımdan daha sağlıklı oldukları belirtilmektedir (İlgar, 2008, s. 78). Bu kurama göre, başarılı yaşlanmanın temel şartı, bireyin kendi öz değerlendirmesinin pozitif olmasıdır. Kişinin çeşitli sosyal rolleri üstlenmesi ve yaşlılık döneminde bile etkinliklerini sürdürebilmesi, kişinin olumlu öz değerlendirmesini destekler. Kuram, yaşlıların faaliyetlerini arkadaşlar, aile üyeleri ve komşularla olan ilişkilerini kapsayan "gayri resmi aktiviteler", kurumsal faaliyetler ve kişisel hobiler olarak üç ana gruba ayırır. Bu bağlamda, yaşlı bireylerin bu tür aktivitelerle devam etmeleri, yaşamdan daha fazla tatmin elde etmelerini sağlar, özellikle resmi aktivitelerin sürdürülmesi yaşam tatminini artırabilir (Kaygusuz, 2008, s. 234-235).

Medeni durum, eğitim ve gelir durumuna göre yaşam kalitesinin farklılık gösterip göstermediğini görebilmek için ANOVA testi yapılmıştır ve verileri Tablo 27 ve 27’de verilmiştir.

Tablo 27

Yaşlılarda Yaşam Kalitesinin Medeni Hal, Eğitim ve Gelir Durumu ANOVA Testi

			<i>Sum of Squares</i>	<i>df</i>	<i>Mean Square</i>	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	
MEDENİ HAL	Between Groups	(Combined)	,205	1	,205	,212	,645	
		Linear Term	Unweighted	,205	1	,205	,212	,645
			Weighted	,205	1	,205	,212	,645
	Within Groups		191,295	198	,966			
	Total		191,500	199				
EGITIM	Between Groups	(Combined)	10,782	1	10,782	4,227	,041	
		Linear Term	Unweighted	10,782	1	10,782	4,227	,041
			Weighted	10,782	1	10,782	4,227	,041
	Within Groups		505,093	198	2,551			
	Total		515,875	199				
GELİR	Between Groups	(Combined)	3,160	1	3,160	2,154	,144	
		Linear Term	Unweighted	3,160	1	3,160	2,154	,144
			Weighted	3,160	1	3,160	2,154	,144
	Within Groups		290,420	198	1,467			
	Total		293,580	199				

Tablo 28

Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Düzeyleri Medeni Hal, Eğitim ve Gelir Durumu Anova Test Sonuçları

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	Between- Component Variance
						Lower Bound	Upper Bound			
MEDENİHAL	FAKTOR1	96	1,42	,890	,091	1,24	1,60	1	4	
	FAKTOR2	104	1,48	1,061	,104	1,27	1,69	1	4	
	Total	200	1,45	,981	,069	1,31	1,59	1	4	
	Model									
	Fixed Effects			,983	,070	1,31	1,59			
	Random Effects				,070 ^a	,57 ^a	2,33 ^a			-,008
EGITIM	FAKTOR1	96	4,92	1,526	,156	4,61	5,23	1	7	
	FAKTOR2	104	4,45	1,660	,163	4,13	4,77	1	8	
	Total	200	4,68	1,610	,114	4,45	4,90	1	8	
	Model									
	Fixed Effects			1,597	,113	4,45	4,90			
	Random Effects				,232	1,72	7,63			,082
GELİR	FAKTOR1	96	3,02	1,222	,125	2,77	3,27	1	5	
	FAKTOR2	104	2,77	1,201	,118	2,54	3,00	1	5	
	Total	200	2,89	1,215	,086	2,72	3,06	1	5	
	Model									
	Fixed Effects			1,211	,086	2,72	3,06			
	Random Effects				,126	1,29	4,49			,017

Tablo 27 ve 28'deki verilere göre, yaşlılarda yaşam kalitesi düzeyi ve tüm alt başlıklar medeni durum ve gelir durumuna göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).Ancak eğitim durumunda farklılık ortaya çıkmış ve bu nedenle Tukey testi yapılmıştır.

Eğitim durumlarına göre yaşam kalite düzeyleri Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29

Eğitim Durumunun Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
OKURYAZAR DEĞİL	7	1,57	,535	,202	1,08	2,07	1	2
DİPLOMASIZ OKURYAZAR	12	1,67	,492	,142	1,35	1,98	1	2
İLKOKUL	44	1,66	,479	,072	1,51	1,80	1	2
ORTAOKUL	12	1,42	,515	,149	1,09	1,74	1	2
LİSE	40	1,43	,501	,079	1,26	1,59	1	2
FAKULTE	72	1,51	,503	,059	1,40	1,63	1	2
YÜKSEK LİSANS	12	1,25	,452	,131	,96	1,54	1	2
DOKTORA	1	2,00	2	2
Total	200	1,52	,501	,035	1,45	1,59	1	2

Tablo 29'daki verilere dayanarak okuryazar olmayan ve diplomasız okuryazarlar için ortalama değerler 1.57 ve 1.67'dir ve bu da yaşam kalitesi algısının düşük olabileceğini göstermektedir. Bu gruptaki bireyler, eğitim eksikliği nedeniyle daha düşük gelir seviyelerine, daha az iş güvenliğine ve sınırlı sosyal ve ekonomik fırsatlara sahip olabilirler. Bu faktörler, yaşam kalitelerini olumsuz etkileyebilir. İlkokul ve ortaokul mezunları için ortalama değerler 1.66 ve 1.42 olup, orta derecede bir yaşam kalitesi algısını işaret edebilir. İlkokul mezunları, eğitim düzeylerine rağmen, daha fazla iş ve sosyal fırsatlara sahip olabilirler, ancak ortaokul mezunlarının ortalama değeri daha düşük olup, yaşam kalitesinde bazı zorluklarla karşılaşabileceklerini gösterebilir. Lise ve Fakülte Mezunları içinse ortalama değerler 1.43 ve 1.51 olup, bu grupların yaşam kalitesinin genel olarak daha iyi olduğunu düşündürebilir. Lise mezunları, daha iyi istihdam fırsatlarına sahip olabilirken, fakülte mezunları daha yüksek gelir, daha iyi sağlık hizmetleri ve sosyal statü gibi avantajlara sahip olabilirler. Yüksek lisans ve doktora mezunlarına bakıldığında yüksek lisans mezunları için ortalama değer 1.25 olup, yaşam kalitesinin en yüksek olduğu grubu işaret edebilir. Bu bireyler, genellikle

yüksek gelirli, güvenli işlerde çalışmakta ve geniş sosyal fırsatlara sahip olmaktadır. Doktora seviyesindeki tek katılımcı için ortalama değer 2.00 olması, özel bir durum olabilir ve genelleme yapmak için yeterli veri bulunmamaktadır.

Sonuç olarak eğitim durumu arttıkça yaşam kalitesi düzeyinin düşük seviyede de olsa arttığı görülmektedir. En yüksek ortalamalar yüksek lisans mezunlarına aitken, en düşük ortalamalar okuryazar olmayan gruplarda gözlenmektedir.

Eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte yaşam kalitesinin az da olsa yükseldiği bulgusu, eğitimin bireylerin hayatlarını daha iyi idare etmelerine, sağlık hizmetlerine daha kolay ulaşmalarına ve genel olarak daha bilinçli yaşam tarzları benimsemelerine olanak sağlayabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Bu durum, eğitilmiş bireylerin genellikle daha iyi iş fırsatlarına erişme imkânı bulmaları ve sosyoekonomik olarak daha güçlü bir konuma sahip olmalarından kaynaklanabilir.

Sonuç olarak, bu bulgular, yaşam kalitesi ile eğitim seviyesi arasındaki ilişkinin karmaşıklığını vurgulamakta ve yaşam kalitesini etkileyen diğer faktörlerin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmak için eğitim seviyelerini artırmak önemli olsa da, yaşam kalitesini belirleyen diğer faktörlerin de derinlemesine incelenmesi gerekmektedir.

Eğitim seviyesi ve yaşam kalitesi ilişkisi alan yazında incelendiğinde çalışmaya paralel sonuçlar gözlemlenmiştir. Frey ve Stutzer'in (2000: 150) çalışmalarında, eğitim düzeyi yüksek kişilerin diğerlerine kıyasla daha mutlu olduğu sonucuna varılmıştır.

İş durumuna göre yaşlılarda yaşam kalitesinin farklılık gösterip göstermediğini görebilmek için Anova Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30

İş Durumuna Göre Yaşam Kalitesi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
TAM ZAMANLI CALISAN	10	1,30	,483	,153	,95	1,65	1	2
YARI ZAMANLI CALISAN	1	1,00	1	1
İSSİZ	1	2,00	2	2
EV HANIMI	100	1,56	,499	,050	1,46	1,66	1	2
EMEKLİ	88	1,50	,503	,054	1,39	1,61	1	2
Total	200	1,52	,501	,035	1,45	1,59	1	2

Tablo 30'daki verilere göre yaşam kalitesi ortalamalarının karşılaştırılmasında tam zamanlı çalışanların yaşam kalitesi puanları ortalaması 1,30'dur. Bu da genellikle olumlu bir yaşam kalitesine işaret eder. Tam zamanlı çalışan yaşlı kadınlar genellikle daha aktif bir yaşam tarzına sahip olabilirler. İşte olmaları, sosyal etkileşimlerini artırabilir ve mali güvence sağlayabilir. Ancak, çalışma koşulları ve iş stresi de yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilir, bu yüzden ortalama 1,30 puan almışlardır.

Yarı zamanlı çalışanlar ve işsizlere bakıldığında; sadece birer kişiden oluştuğu için, genel bir yorum yapmak zordur. Ancak, yarı zamanlı çalışma, tam zamanlı çalışmaya göre daha az stresli olabilir ve bu birey işini ve özel hayatını daha iyi dengeleyebilir.

İşsiz olan bireyin puanı 2,00 olarak belirtilmiştir. Standart sapma ve hata hesaplanmadığı için bu tek bir veri noktasına dayanmaktadır. Bu da daha düşük bir yaşam kalitesini gösterebilir. İşsizlik, finansal sıkıntılar, sosyal izolasyon ve psikolojik stres gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir, bu da düşük yaşam kalitesine neden olabilir. İşsizlik, hem fiziksel hem de ruhsal sağlığı olumsuz etkileyebilir. İşsiz yaşlı kadınların yaşam kalitesi puanlarının düşük olması, stres, depresyon ve sağlık sorunları gibi faktörlerle açıklanabilir.

Ev hanımlarında ortalama 1,56 puan ile yaşam kalitelerinin genel olarak olumlu olduğunu göstermektedir. Emeklilerde ortalama 1,50 puan ile yaşam kalitelerinin genellikle olumlu olduğunu göstermektedir. Ev işleri, fiziksel aktivite sağlayarak sağlığı olumlu etkileyebilir, ancak sosyal etkileşimlerin sınırlı olması yaşam kalitesini düşürebilir. Tüm gruplar arasında ortalama yaşam kalitesi puanı 1,52'dir. Bu da genel olarak olumlu bir yaşam kalitesini işaret eder. Ev hanımları ve emekliler gibi geniş gruplarda benzer sonuçlar görülmektedir. İşsiz olan bireyin düşük puanı, işsizliğin yaşam kalitesi üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu gösterebilir.

Bu bulgular, iş durumunun yaşam kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Çalışan ve emekli yaşlı kadınların mali durumu, yaşam kalitesinde belirleyici bir faktör olabilir. Tam zamanlı çalışanlar ve emekliler, ekonomik güvenceye sahip oldukları için yaşam kalite düzeyleri daha yüksek çıkmış olabilir. Tam zamanlı çalışanlar, iş ortamında sosyal etkileşimde bulunurken, ev hanımları ve

emekliler evde veya sosyal çevrelerinde daha az etkileşimde bulunabilirler. Bu da sosyal bağlılık ve destek hissini etkileyebilir.

İş durumunun yaşam kalitesi üzerindeki etkisi karmaşık bir yapıya sahiptir ve birçok faktörü içermektedir. Bu bulgular, çalışma yaşamıyla ilişkili faktörlerin yaşam kalitesini etkileyebileceğini ve sosyal politikaların bu faktörleri dikkate alarak düzenlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu sonuçlarla benzerlik gösteren alan yazındaki çalışmaları incelendiğinde Bilgin tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Adana'da işsiz kadınların, çalışan kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde depresyon semptomları sergilediği bulgusu saptanmıştır (Bilgin, 1990). Ayrıca Kadınların %40'ının ruhsal bozukluk belirtileri sergilediği, çalışma yaşamlarına yönelik analizde, ev eksenli çalışanlar ve ev işçilerinin diğer çalışma biçimlerine kıyasla daha yüksek bir ruhsal bozukluk oranına sahip oldukları gösterilmiştir. Ev eksenli ve evde çalışan kadınlarda, evdeki bakım yükü ve ev içi sorumluluk puanları arttıkça, ruhsal bozukluk belirtilerinin şiddetinin arttığı ifade edilmiştir.

Katılımcıların Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Yaşam Kaliteleri Arasındaki ilişki

Bu bölümde, Sincan ve Çankaya ilçelerinde 60 yaş ve üzeri 200 kadının dijital yeterlilik ile yaşam kaliteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. %95 güven düzeyinde $p < 0,05$ ise iki değişken arasında anlamlı bir ilişki vardır. %95 güven düzeyinde $p > 0,05$ ise iki değişken arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Korelasyon katsayısı 0-1 arasında yer alır ve belirli aralıklara göre yorumlanmaktadır. Genellikle 0-0,25 arasında ise çok zayıf, 0,26-0,49 arasında ise zayıf, 0,50-0,69 arasında ise orta, 0,70-0,89 arasında ise yüksek, 0,90 üzeri değerler ise çok yüksek bir ilişkiyi ifade etmektedir.

Elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Araştırmaya katılan 60 yaş ve üzeri kadınların dijital okuryazarlıkları ile yaşam kaliteleri arasında negatif yönde ve çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki vardır.
- Araştırmaya katılan 60 yaş ve üzeri kadınların yaşam kaliteleri ile bilişsel arasında negatif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

- Araştırmaya katılan 60 yaş ve üzeri kadınların dijital okuryazarlıkları ile tutum arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişki vardır.
- Araştırmaya katılan 60 yaş ve üzeri kadınların bilişsel düzeyi ile sosyal duygusal düzeyi arasında negatif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı ilişki vardır.
- Araştırmaya katılan 60 yaş ve üzeri kadınların yaşam kaliteleri ile sosyal duygusal seviyeleri arasında pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 31’de korelasyon değerleri verilmiştir.

Tablo 31

Korelasyon Değerleri

		<i>TUTUM</i>	<i>TEKNİK</i>	<i>BİLİSSEL</i>	<i>SOSYALDUYGUSAL</i>	<i>DIJITALOKURYAZAR</i>	<i>YAŞAM KALİTESİ</i>
<i>TUTUM</i>	Pearson Correlation	1	-,077	-,038	,112	-,601**	,105
	Sig. (2-tailed)		,281	,590	,115	,000	,138
	N	200	200	200	200	200	200
<i>TEKNİK</i>	Pearson Correlation	-,077	1	-,047	-,034	,000	,038
	Sig. (2-tailed)	,281		,511	,632	1,000	,594
	N	200	200	200	200	200	200
<i>BİLİSSEL</i>	Pearson Correlation	-,038	-,047	1	-,892**	-,080	-,178*
	Sig. (2-tailed)	,590	,511		,000	,259	,012
	N	200	200	200	200	200	200
<i>SOSYALDUYGUSAL</i>	Pearson Correlation	,112	-,034	-,892**	1	,078	,209**
	Sig. (2-tailed)	,115	,632	,000		,272	,003
	N	200	200	200	200	200	200
<i>DIJITALOKURYAZAR</i>	Pearson Correlation	-,601**	,000	-,080	,078	1	-,062
	Sig. (2-tailed)	,000	1,000	,259	,272		,382
	N	200	200	200	200	200	200
<i>YAŞAM KALİTESİ</i>	Pearson Correlation	,105	,038	-,178*	,209**	-,062	1
	Sig. (2-tailed)	,138	,594	,012	,003	,382	
	N	200	200	200	200	200	200

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 31'de sunulan korelasyon analizine göre, dijital okuryazarlık ile tutum arasında önemli bir negatif korelasyon (-0.601 , $p < 0.01$) olduğu görülmektedir. Bu bulgu, dijital okuryazarlık düzeyi arttıkça yaşlı kadınların tutumlarının olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Dijital okuryazarlığın artışı, yaşlı bireylerin dijital teknolojilere adaptasyon sürecindeki zorluklar veya dijitalleşmenin getirdiği sosyal izolasyon hissi gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Bu durum, yaşlı kadınların dijital dünyaya uyum sağlarken karşılaştıkları engellerin, genel tutumları üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini işaret etmektedir. Dolayısıyla, dijital okuryazarlık eğitim programlarının, yaşlı bireylerin tutumlarını iyileştirecek şekilde yapılandırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bilişsel yeterlilikler ile sosyal-duygusal yeterlilikler arasında yüksek derecede negatif bir korelasyon (-0.892 , $p < 0.01$) saptanmıştır. Bu, bilişsel becerilerin artmasıyla birlikte sosyal ve duygusal yeterliliklerin azaldığını göstermektedir. Bilişsel aktivitelerin yoğunluğu, yaşlı bireylerin sosyal etkileşimlere ve duygusal bağlantılara ayırdıkları zamanı ve enerjiyi azaltabilir. Bu bulgu, yaşlı kadınların bilişsel ve sosyal-duygusal alanlarda denge kurmasının önemini vurgulamaktadır. Araştırmalar, sosyal etkileşimlerin ve duygusal desteklerin bilişsel sağlık üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, bilişsel gelişim programlarının sosyal ve duygusal etkileşimleri destekleyecek şekilde entegre edilmesi gerektiği söylenebilir.

Tabloda, sosyal-duygusal yeterlilikler ile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir pozitif korelasyon (0.209 , $p < 0.01$) bulunmuştur. Bu ilişki, sosyal ve duygusal yetkinliklerin artmasının yaşam kalitesini iyileştirdiğini göstermektedir. Sosyal-duygusal yeterlilikler, bireylerin sosyal destek ağlarını güçlendirmelerine ve duygusal zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olur. Bu bulgu, sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesinin yaşlı kadınların genel yaşam kalitesini artırmada önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Sosyal etkinlikler, grup terapileri ve duygusal farkındalık eğitimleri, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini iyileştirebilir ve bu yönde yapılacak müdahalelerin önemini ortaya koymaktadır..

Bilişsel yeterlilikler ile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir negatif korelasyon (-0.178 , $p < 0.05$) saptanmıştır. Bu bulgu, bilişsel yetkinliklerin artmasıyla birlikte yaşam kalitesinin azaldığını göstermektedir. Bu durum, bilişsel faaliyetlerin yoğunluğu nedeniyle yaşlı bireylerin sosyal ve fiziksel aktivitelerine yeterince zaman

ayırnamasıyla açıklanabilir. Ayrıca, yüksek bilişsel yetkinliklere sahip bireyler, bilişsel işlevlerindeki herhangi bir düşüşü daha fazla fark edebilir ve bu durum, yaşam kalitelerini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, bilişsel gelişim programlarının, yaşam kalitesini artırıcı diğer faktörlerle dengeli bir şekilde entegre edilmesi önemlidir.

Bu bulgular, yaşlı kadınların yaşam kalitesini artırmak için multidisipliner ve bütüncül yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Dijital okuryazarlık, sosyal-duygusal destek ve bilişsel gelişim alanlarında yapılacak müdahaleler, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini iyileştirebilir ve bu yönde yapılacak araştırmalar ve politikalar için önemli ipuçları sunmaktadır.

Sonuç olarak dijital okuryazarlık ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki zayıf olsa da negatif yöndedir. Negatif ilişki, dijital okuryazarlık arttıkça yaşam kalitesinin biraz azaldığını veya tam tersini gösterir, ancak bu ilişki çok zayıftır.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularının sonuçlarına ve bu sonuçlara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Bu araştırmanın genel amacı; Ankara Çankaya ve Sincan ilçelerinde yaşamakta olup, yaşadığı ilçede Halk Eğitimi Merkezleri bünyesinde açılan programlardan herhangi birine katılmış olan 60 yaş ve üstü kadınların dijital okuryazarlık düzeyleri ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda Araştırmada Ankara'nın Sincan ve Çankaya ilçelerinde yaşayan ve Halk Eğitim Merkezlerinde açılan herhangi bir kursa katılan 60 yaş ve üstü 200 kadından veriler toplanmıştır. Araştırmada korelasyon tipi ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar şunlardır:

Araştırmanın birinci alt amacına yönelik katılımcıların demografik özelliklerini ortaya çıkaran verilerine dayanarak, halk eğitim merkezlerinde açılan kurslara katılan kadın katılımcıların yarısından çoğu 60 yaş civarında olup yaklaşık %40'ı kadarı 65 yaş üzerindedir. Yaş ilerledikçe, kadın katılımcıların halk eğitim merkezlerinde açılan kurslara katılımında azalma olduğu gözlemlenebilir.

Katılımcıların medeni hal verileri incelendiğinde büyük bir çoğunluğun evli olduğu görülmektedir. Bu durum, ülkemizdeki geleneksel aile dinamiklerinin ve cinsiyet rollerinin hala güçlü olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri verileri incelendiğinde ilçe bazında belirgin farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Sincan ilçesinden katılımcıların çoğunluğu ilkokul mezunu iken (%44), Çankaya ilçesinden katılımcıların çoğunluğu fakülte mezunudur (%65). Bu durum, ilçeler arasında eğitim seviyesinde önemli bir farklılık olduğuna işaret etmektedir. Çankaya ilçesinin genel olarak Sincan ilçesine göre daha yüksektir.

Ayrıca, genel olarak katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, fakülte mezunlarının %36 ile en büyük grup olduğu görülmektedir. İlkokul mezunları %22 ile ikinci sırada gelirken, lise mezunlarının oranı %20 olarak belirlenmiştir. Diğer eğitim seviyeleri ise daha küçük gruplar oluşturmaktadır.

Bu verilere dayanarak, Çankaya ilçesinin genel olarak eğitim seviyesinin Sincan ilçesine göre daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Bu tür eğitim seviyesi farklılıkları, ilçeler arasındaki sosyo-ekonomik ve demografik yapıların farklılıklarına bağlı olabilir.

Katılımcıların genel gelir durumu, 7.500-15.000 TL ile 25.000-50.000 TL aralığında yoğunlaşmaktadır. Ancak, ilçe bazında gelir durumlarının farklı dağıldığı da görülmektedir. Çankaya ilçesinden katılımcılar, Sincan ilçesine göre daha yüksek gelire sahiptir.

Katılımcıların iş durumu dağılımlarında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Genel olarak, katılımcıların %50'sinin ev hanımı, %44'ünün emekli ve %5'inin tam zamanlı çalışan olduğu belirlenmiştir. Ancak, ilçe bazında iş durumlarının farklı dağıldığı da görülmektedir.

Çankaya ilçesindeki katılımcıların emekli olma oranının daha yüksek olması, Sincan ilçesindeki katılımcıların ev hanımı olma oranından belirgin bir şekilde farklılık göstermektedir. Bu durum, ilçeler arasındaki sosyo-ekonomik yapıların ve iş fırsatlarının farklılığını yansıtmaktadır.

Çankaya ve Sincan ilçelerinde halk eğitim merkezi kurslarına katılan 60 yaş ve üstü kadın katılımcıların genel dijital okuryazarlık düzeyi 3.28'dir. Bir başka deyişle yaşlı kadınların dijital okuryazarlık düzeyi orta seviyededir. Genel dijital okuryazarlık düzeylerinin: tutum, biliş, teknik ve sosyal-duygusal alt okuryazarlık düzeyleri ise şöyledir: Dijital teknolojilere yönelik tutumları iyi düzeydedir. Dijital okuryazarlık teknik beceri ve biliş düzeyleri ise zayıf düzeyde bulunmakta sosyal duygusal düzeyleri ise orta düzeydedir.

Analiz sonucunda tutum alt başlığı için ortalama puan diğer alt başlıklara oranla daha yüksek bir sonuçta ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, tutum alt başlığının yüksek düzeyde, teknik alt başlığının düşük düzeyde olduğu ve sosyal-duygusal alt başlığının orta düzeyde olduğu görülmektedir. Genel olarak, dijital okuryazarlık düzeyinin orta düzeyde olduğu sonucuna varılabilir. Bu değerlendirme, katılımcıların dijital teknolojilere yönelik tutumlarının olumlu olduğunu ancak teknik becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini ve sosyal-duygusal yönlerin önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Kursiyerlerin dijital okuryazarlık seviyesi ile yaşları arasındaki ilişki şöyledir: 60 yaş kadınların dijital okuryazarlık düzeyinin 60 yaş üstündeki kadınların dijital okuryazarlık düzeyinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, alt başlıkları ayrı ayrı incelediğimizde; tutum alt başlığı bireylerin dijital teknolojilere yönelik olumlu veya olumsuz duygularını, inançlarını ve değerlerini içermektedir. Verilere göre, 60 yaş altı ve 60 yaş üstü gruplar arasında dijital tutum değerleri farklılık göstermektedir. 60 yaşındaki kadınların tutum değerleri 60 yaş üstü kadınlara göre daha yüksektir.

60 yaş ve üstü gruplar arasında dijital sosyal-duygusal beceri ve dijital biliş bakımından da farklılıklar vardır. 60 yaş grubun ortalama sosyal-duygusal ve bilişsel puanları 60 yaş üstü grubun ortalama sosyal-duygusal ve bilişsel puanlarından daha yüksektir. Bu durum, genel olarak yaşın artmasıyla birlikte sosyal-duygusal ve bilişsel becerilerde azalma olduğunu göstermektedir.

Kursiyerlerin dijital okuryazarlık seviyesi ile ikamet edilen ilçe arasındaki ilişki şöyledir: Çankaya ilçesinde yaşayan 60 yaş ve üstü kadınların dijital okuryazarlık düzeyinin Sincan ilçesine göre daha yüksektir. Bu farklılık, iki ilçenin sosyo-ekonomik ve demografik yapısı, eğitim seviyeleri ve diğer faktörlerden kaynaklanabilir. Özellikle, Çankaya ilçesindeki katılımcıların genel olarak daha yüksek eğitim seviyesine sahip olması ve bu nedenle dijital okuryazarlık konusunda daha bilinçli olmaları bu farklılığın ana nedeni olabilir.

Kursiyerlerin dijital okuryazarlık seviyesi ile medeni durum arasındaki ilişki şöyledir: Evli olanların Dijital okuryazarlık düzeyi bekâr olanlara göre daha yüksektir. Dijital tutum bakımından boşanmış ve eşi vefat etmiş olanlar arasında, dijital biliş bakımından evli ve bekar olanlar arasında, dijital sosyal duygusal beceri bakımından evli ve boşanmış olanlar ile boşanmış ve eşi vefat etmiş olanlar arasında, son olarak dijital okuryazarlık bakımından eşi vefat etmiş ve boşanmış olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır. Tutum bakımından anlamlı fark bulunan boşanmış ve eşi vefat etmiş olanlar arasında boşanmış olanların daha yüksek tutum düzeyine sahip olduğu, bilişsel bakımdan anlamlı fark bulunan evli ve bekar olanlar arasında bekar olanların daha yüksek bilişsel düzeye sahip olduğu görülmüştür. Sosyal duygusal bakımdan anlamlı fark bulunan evli ve boşanmış olanlar ile boşanmış ve eşi vefat etmiş olanlar arasında boşanmış olanların daha yüksek sosyal duygusal düzeye sahip olduğu da ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Dijital okuryazarlık bakımından anlamlı fark bulunan eşi

vefat etmiş ve boşanmış olanlar arasında boşanmış olanların daha yüksek dijital okuryazarlık düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Kursiyerlerin dijital okuryazarlık seviyesi ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki şöyledir: Dijital okuryazarlık düzeyi ve dijital tutum, teknik beceri, sosyal duygusal beceri ve biliş bakımından farklılıklar vardır: Eğitim seviyesi yükseldikçe dijital okuryazarlık seviyesi, dijital tutum, dijital teknik beceri ve dijital sosyal duygusal beceri seviyesinin arttığı görülmüştür.

Dijital okuryazarlık seviyesi ile gelir durumu arasındaki ilişki şöyledir: Gelir seviyesi yükseldikçe dijital okuryazarlık düzeyi, dijital tutum düzeyi, dijital teknik beceri düzeyi, dijital sosyal duygusal beceri düzeyi ve dijital biliş düzeyi artmaktadır.

Dijital okuryazarlık düzeyi ile iş durumu arasındaki ilişki şöyledir: Tam zamanlı çalışanların, ev hanımları ve emeklilerin göre daha yüksektir. Tutum hariç tüm alt başlıklar ve dijital okuryazarlık düzeyi farklılık göstermektedir. Dijital okuryazarlık bakımından iş durumları arasındaki anlamlı farklar ise ev hanımı olanlar ile tam zamanlı çalışan ve emekli olanlar arasında görülmüştür. Dijital okuryazarlık bakımından anlamlı fark olan ev hanımı, tam zamanlı çalışan ve emekli arasında tam zamanlı çalışanların daha yüksek dijital okuryazarlık düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Yaşam kalitesi düzeyi değişkeni açısından, engel algısı yüksek olan kadınların yaşam kalitesi düzeyi ortalaması, özerklik ve memnuniyet algısı yüksek olan kadınların yaşam kalitesi düzeyi ortalamasından belirgin şekilde daha yüksektir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p = 0.000$). Bu bulgu, engel algısı yüksek olan kadınların, yaşam kalitesinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, engelleri aşmak için daha fazla çaba sarf eden veya bu engellerle başa çıkmak için daha fazla desteğe sahip olan kadınların yaşam kalitesinin daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmada yaşlı kadınların yaşam kalitesi düzeyi ile ilçe ve yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgu, yaşlıların yaşam kalitesi düzeyinin yaşlarına bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Yaşlılarda yaşam kalitesi düzeyinin yaşa ve ilçeye göre farklılık göstermemesi, yaşlıların yaşam kalitesinin yaşları ilerledikçe genel olarak değişmediği ve yaşla birlikte yaşam kalitesinde düşüş veya artış olmadığını ve yine yaşanan ilçeye göre de seviyenin değişmediğini düşündürülebilir. Ancak, bu sonucun daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi için

diğer faktörlerin (örneğin, sağlık durumu, sosyal destek, aktivite düzeyi) de dikkate alınması önemlidir.

Yaşlı kadınların medeni durum ve gelir durumlarının yaşam kaliteleriyle ilişkisinin yaşlıların yaşam kalitesi düzeyi ve alt başlıklarının medeni durum ve gelir durumuna göre farklılık göstermemektedir. Kısaca medeni durumun (evli, bekar, dul vs.) yaşlıların yaşam kalitesi ile doğrudan bir ilişkisi olmadığı söylenebilir. Aynı zamanda gelir durumunun da yaşam kalitesi ile ilişkisi olmadığı sonucuna varabilir. Bu durum, yaşlıların yaşam kalitesinin medeni ve gelir durumlarından bağımsız olarak değerlendirildiğini ve diğer faktörlerin yaşam kalitesini etkileyebileceğini düşündürülebilir.

Eğitim durumu ile yaşam kalitesi arasında zayıf bir ilişki bulunmuştur. Okuma yazma bilmeme, diploma sahibi olmama, ilkokul mezunu olma, ortaokul mezunu olma, lise mezunu olma ve fakülte mezunu olma eğitim düzeyleri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki zayıf düzeydedir. Oysa bu grup içindeki bireyler, eğitim eksikliği sebebiyle düşük gelir seviyelerine, sınırlı iş güvencesine ve kısıtlı sosyal-ekonomik fırsatlara sahip olabilirler. Buna rağmen bu eğitim düzeylerinin yaşam kalitesi ile ilişkisinin zayıf düzeyde olması incelenmeye değer görülmektedir. Yalnızca doktora seviyesindeki tek katılımcı için ortalama değer 2.00 çıkmıştır bununla orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Bu bulgular, yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin sadece eğitim düzeyiyle sınırlı olmadığını ve diğer değişkenlerin (örneğin, sosyo-ekonomik durum, sağlık durumu) etkisini de göz önünde bulundurmanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, yaşam kalitesini belirleyen kompleks ilişkilerin, tek bir değişkenle açıklanamayabileceği de unutulmamalıdır.

Katılımcıların iş durumu ile yaşam kalitesi arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Tam zamanlı çalışanlar, ev hanımları ve emeklilerin yaşam kalitesi yüksek iken, işsizlerin yaşam kalitesi düşüktür seviyededir. Bu durum, ekonomik güvence, sosyal etkileşim ve aktif yaşamın yaşam kalitesini artırmada kritik rol oynadığını ortaya koymaktadır. Tam zamanlı çalışmanın yaşlı kadınlar için belirli bir yaşam kalitesi sağlayabileceğini göstermektedir.

Son olarak 60 yaş ve üzeri kadınların dijital okuryazarlıkları ile yaşam kaliteleri arasında zayıf ($r: 0.38$) ama olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Yani yaşa kalitesi arttıkça

dijital okuryazarlık seviyesi artmaktadır. Bu bulgu, dijital okuryazarlığın yaşam kalitesinde sınırlı bir iyileşmeye katkı sağladığını, ancak bu etkinin oldukça küçük olduğunu göstermektedir.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak, aşağıdaki önerilerin hayata geçirilmesi mümkündür;

1. Benzer çalışmalar, genişletilmiş bir örneklem grubuyla tekrarlanarak evrenin daha geniş bir yelpazesini temsil etme konusunda daha güvenilir sonuçlar elde edilebilir. Bu çalışmalarda, rastgele seçilen katılımcılar aracılığıyla evrenin daha doğru bir yansıması sağlanabilir.

2. Yaşlı kadınların dijital okuryazarlık düzeylerini artırmak için halk eğitim merkezlerinde düzenlenen programlarda daha fazla dijital okuryazarlık içeriği sağlanabilir. Bu içerikler, teknik becerileri geliştirme, internet kullanımı, dijital güvenlik ve bilgiye erişim gibi konuları kapsamalıdır.

3. Halk eğitim merkezlerinde düzenlenen kurslar, yaşlı kadınların sosyal etkileşimlerini artırmak için önemli bir fırsattır. Bu kurslar, sadece eğitim amaçlı değil, aynı zamanda bir araya gelerek deneyim paylaşımı ve sosyal bağların güçlenmesi için bir ortam sağlamalıdır.

4. Yaşlı kadınların yaşam kalitesini artırmak için sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması ve fiziksel aktivite gibi sağlık teşvik programlarının desteklenmesi önemlidir. Halk eğitim merkezleri, sağlık ve refah alanlarında bilinçlendirme programları düzenleyerek yaşlı kadınların sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik edebilir.

5. Daha düşük gelir seviyesine sahip yaşlı kadınların yaşam kalitesini artırmak için ekonomik destek ve kaynak sağlanabilir. Bu destekler, gelir güvencesi programları, sosyal yardımlar ve istihdam fırsatları gibi çeşitli şekillerde olabilir.

6. Halk eğitim merkezleri, yaşlı kadınlara yönelik danışmanlık hizmetleri sunarak onların karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabilir. Bu hizmetler, psikolojik destek, kariyer danışmanlığı ve sosyal hizmetler gibi alanlarda uzmanlaşmış profesyoneller tarafından verilebilir.

7. Toplumda yaşı kadınlara yönelik farkındalık oluşturmak ve yaşlanma sürecini desteklemek önemlidir. Halk eğitim merkezleri, yaşı kadınların hakları, ihtiyaçları ve katkıları konusunda toplumu bilinçlendiren etkinlikler düzenleyebilir. Bu, yaşı kadınların toplumda daha saygın ve aktif bir rol oynamalarını sağlayabilir

KAYNAKLAR

- Abbey, R. ve Hyde, S. (2009). No country for older people? Age and the digital divide. *Journal of Information, Communication & Ethics in Society*, 7(4), s. 225-242.
- Abay, H ve Kaplan, S (2015). Menopozal Dönem Yaşam Kalitesini Nasıl Etkiliyor? *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi 2015 (1-2-3)*, 1-23
- Açıkdilli, G, Atalay K. D. Kurtulmuşoğlu F. B. ve Çıdam, E. (2018). Yaşlı Pazarının Sosyal Medya Kullanımlarının Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisinin Teknoloji Kabul Modeli Kapsamında İncelenmesi: 55 Yaş Üstü Kadınlara Yönelik Bir Çalışma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 317-336.
- Adnan M. , Kapucu N., Yakar A., Köşk U., ve Özbek Ç. (2021) 65 Yaş Üstü Kadınlara Dijital Yetkinlik Kazandırılmasına Yönelik Bir Öğretim Tasarımı. *Ege Eğitim Dergisi 22(2)*, 2021, 57 - 76
- Akçay, P. (2021). Yaşam Boyu Öğrenme Merkezi Öğretmenlerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilim ve Yeterlikleri (İsmek Örneği). *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 246-266.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2014, Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı, Ankara. <https://www.aile.gov.tr/media/33628/turkiyede-yasli-larin-durumu-ve-yaslanma-ulusal-eylem-plani.pdf> (Erişim Tarihi: 15/04/2024)
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2001)Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/> (Erişim Tarihi: 15/05/2024)
- Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ,(2013) <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/genel-mudurluk/kurum-hakkinda/> (Erişim Tarihi:15/05/2024)
- Akın, Ayşe (2012). *Toplumsal Cinsiyet ve Yaşlılık. Yaşlı Sağlığı Sorunlar ve Çözümler* (Ed), Hasuder Yayın No: 2012/1, Palme Yayıncılık s. 17-24.
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Ankara: Asil Yayın.
- Arpacı F. (2005). Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık, Türkiye İşçi Emeklileri Derneği. <https://docplayer.biz.tr/1116998-Turkiye-isc-i-emeklileri-dernegi-farkliboyutlariyla-yas-lilik-dr-fatma-arpaci.html>
- Artut, S. (2014). *Teknoloji- İnsan Birlikteliği*, Ayrıntı Yayınları.

- Aslan, N., & Arslan Cansever, B. (2012). Ergenlerin Boş Zaman Değerlendirme Algısı (Leisure Perceptions of Adolescence), *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (H. U. Journal of Education).
- Aydın B. K.,(2023) Türkiye’de Boşanma Olgusunun Bekâr Danışmanlığı Teorisi Açısından Değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2023, sayı 56, ss. 1004-1032
- Aydın S, Karaoğlu L. Gaziantep İl Merkezinde Yaşayan Yaşlıların Yaşam Kalitesi Düzeyi ve Etkileyen Faktörler. *Turkish Journal of Geriatrics*. 2012; 15(4): 424-33
- Aydiner Boylu, A. (2007). “*Ailelerin Yaşam Kalitelerini Etkileyen Bazı Objektif ve Sübjektif Göstergelerin İncelenmesi*”, [Doktora Tezi] Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı
- Aydiner Boylu, A. ve Paçacıoğlu, B. (2016). Yaşam Kalitesi ve Göstergeleri Quality Of Life and Indicators. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*. 8(15): 137-150.
- Bakar, N. (2012). “*Yaşlı Bireylerde Depresyon, Yaşam Kalitesi ve Etkileyen Faktörler*”, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Erzincan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı,
- Baran G., Kurt Ş. , Tekeli E (2017) Yaşlıların Dijital Teknolojileri Kullanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 45 / Güz 2017*
- Baş, Ş. (2019) ‘*Evde Yaşayan Yaşlıların Aktif Yaşlanma ve Yaşam Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi: Nazilli Örneği* ‘ [Yüksek Lisans Tezi], Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bawden, D. (2008, Mar 19). Origins and concepts of digital literacy. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.741.4617&rep=rep1&type=pdf> (Erişim Tarihi:10/11/2023)
- Becerikli, S. (2013). Kuşaklararası İletişim Farklılığı: Bilim Teknoloji ve Yenilik Haberleri Üzerinden Bir Odak Grup Çalışması. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 8(1), 5-18.
- Bilgin M. *Çalışan ve Çalışmayan Kadınlara İlişkin Bazı Değişkenlerin Depresyon Düzeylerine Etkisi* (1990) [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990
- Bilir, N., Özcebe, H., Vazioğlu, S. A., Aslan, D., Subaşı, N. ve Telatar, T. G. (2005). “Van İlinde 15 Yaş Üzeri Erkeklerde SF-36 ile Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi”, *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 25, 663-668.

- Blaschke, C.M., Freddolino, P.P., and Mullen, E.E. Ageing and Technology (2009) A Review of the Research Literature, *British Journal of Social Work*, 39:641–656, 2009.
- Bosma, E. Giezen-Biegstraaten, L, Spaltman, M.& Stephan, C. (2000) Seniors and Technology. Groningen, Kittz.
- Bonett, D. G, & Wright, T. A. (2011). Sample Size Requirements for Multiple Regression Interval Estimation. *Journal of Organizational Behavior*, 32(6), 822-830. <https://doi.org/10.1002/job.717> Erişim Tarihi: 05/05/2024
- Bryman, A., & Cramer, D. (2001). Quantitative data analysis with SPSS release 10 for windows: A guide for social scientists. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203471548> Erişim Tarihi:03/05/2024
- Buz, S. (2015). Toplumsal Cinsiyet ve Yoksulluk Odağında Yaşlılık Olgusu. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e- Dergisi*. 12.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K, Akgün, Ö. E, Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Pegem A Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22. baskı). Pegem Akademi.
- Carrington, V, Robinson, M. (Eds.) (2010) *Digital Literacies: Social Learning and Classroom Practices*. SAGE Publications. 2010.
- Carr, M. (1997) *New Patterns: Process and Change in Human Geography*, Thomas Nelson and Sons Ltd.
- Celep, C. (2003). Halk eğitimi. Ankara: Anı.
- Chen, K., Chan, A.H.S. & Chan, S.C. (2012). Gerontechnology Acceptance by Older Hong Kong People. *Gerontechnology*, 11(2), s.102-103. <http://dx.doi.org/10.4017 /gt.2012.11.02.524>. 69
- Çakır, Ö., Aksaraylı, M., Çınar, E. ve Denizli, U. (2013). *Günlük Yaşam Aktiviteleri- Yaşam Kalitesi- Psikolojik ve Fiziksel İyilik Hali İlişkisi: Türkiye’de Emekliler Açısından Bir İnceleme*.
- Çokluk Ö., Şekercioğlu G., Büyüköztürk Ş., (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

- Çolak M, Özer YE. (2015). Sosyal Politika Anlamında Aktif Yaşlanma Politikalarının Ulusal ve Yerel Düzeydeki Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55): 115-124.
- Desjardins, R. (2010). *Participation in Adult Learning*. In Rubenson, K. (Ed.), *International Encyclopedia of Adult Learning and Education* (pp. 205-215). Oxford: Elsevier. (2010).
- Deursen, V & Dijk, J.(2009). Improving Digital Skills for the Use of Online Public Information and Services. *Government Information Quarterly*, 26(2), 333--340.
- Dijk, J. (2016) Ağ Toplumu, Çev. Özlem Sakin. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Durak, M. (2004). *Yaşadığı Ortamda Yaşlıya Hizmet Modeli*. Büyükşehir Belediyesi Yaşlılara Hizmet Merkezi Yayınları.
- Eastman, J. K., & Iyer, R. (2004). The Elderly's Uses and Attitudes Towards the Internet. *Journal of Consumer Marketing*, 21(3), 208-220.
- Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisinde (2017) Cilt 6 Sayı 2
- Ekici G. & Gümüş Ö. (2016) Yaşlılıkta Teknolojinin Kullanımı. *Ege Tıp Dergisi / Ege Journal of Medicine* 2016; 55 (Ek Sayı / Supplement): 26-30
- Erbil, M (2021) Hemşirelik Mesleğinde Dijital Okuryazarlık: Kayseri İli Örneği , *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi (JEBPIR)* 2021, 7(2), 336-352 – Araştırma Makalesi
- Eser B. & Küçük Aksu S. (2021). Yaşlanan nüfus, sorunlar ve politikalar: Türkiye için bir değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(2), 541-556.
- Erkin, Ö. Ardahan, M, Kert, A. (2014) Menopoz Döneminin Kadınların Yaşam Kalitesine Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2014;3(4)
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2004). *Quality of Life in Europe: an Illustrative Report*, Dublin.
- EuropeanUnion. (2021). Adult learning initiatives. 12 Nisan 2023 tarihinde European Education Area: <https://education.ec.europa.eu/education-levels/adult-learning/adultlearning-initiatives> (Erişim Tarihi:04/04/2024)
- Eurostat (2019). *Ageing Europe-Looking at the Lives of Older People in the EU*. Statistical Books
- Field, A. (2000). *Discovering statistics using SPSS for Windows*. Sage Publications Ltd.
- Frey, B. S., & Stutzer, A. (2000). Maximising Happiness?. *German Economic Review*, 1(2), 145-167.

- George, D. & Mallery, M. (2001). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference 10.0 update.* (3. Baskı). Allyn and Bacon.
- Gibson, H. B. (2000). *It Keeps Us Young. Ageing & Society*, 20(6), 773-779
- Gilligan, R., Campbell, P., Dries, J., & Obermaier, N. (1998). *The Current Barriers for Older People in Accessing the Information Society. A Joint Research Project of the European Institute for the Media, Dusseldorf and the Netherlands Platform, Older People and Europe, Utrecht.*
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy.* Wiley Computer Pub
- Görgün-Baran, A. (2007). *Sosyolojik Açıdan Yaşlanma, Geriatri ve Gerontoloji Kitabı içinde.* H.Ü. *Geriatrik Bilimler Araştırma Merkezi ve Türk Eczacılar Birliği Ortak Yapımı*, Türk Eczacılar Birliği Eczacılık Akademisi Yayınları, (s.147-154).
- Görgün-Baran, A. (2011). “*Yaşlılığın Sosyal Boyutu*”, *Yaşamak Ayrıcalıktır İç*, s.23-32. http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilikin_sosyal_boyutu.pdf
- Görgün-Baran, A, Koçak-Kurt, Ş. ve Serdar-Tekeli, E. (2017). Yaşlıların Dijital Teknolojileri Kullanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 1(45), s.1-24.
- Görgün-Baran, A. (2017) Yaşlıların Dijital Teknolojileri Kullanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* Sayı 45 / Güz 2017
- Güler, Ç. (1998), Yaşlılıkta Tanımlar ve Yaşlılık Üstüne Söylenenler. *Geriatri*, Cilt 1, Sayı 2
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2017). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 4.baskı). Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Güven, S. ve Şener, A. (2010). “Factors Affecting Life Satisfaction in Old Age”, *Turkish Journal of Geriatrics*, 14(2), 179-186
- Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E. (2010), *Yaşlı Refahı*, Kilit Yayınları
- Hague, C., & Payton, S. (2010). *Digital Literacy Across the Curriculum. Futurelab.*
- Hamutoğlu, N. B., Canan-Güngören, Ö., Kaya-Uyanık, G., ve Gür-Erdoğan, D. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe’ye Uyarlama Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429. <https://doi.org/10.12984/eeefd.295306>
- Hazer, O. Kılınç, S.Ö. (2005). “*Yaşlıların Günlük Yaşamda Teknolojiyi Kullanma Durumlarının İncelenmesi*”, III. Ulusal Yaşlılık Kongresi. İzmir.

- Hazer, O ve Demir-Erbil, D. Kuşaklararası Dayanışma Açısından Yaşlıların Dijital Okuryazarlık Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Çalışma ASBİ *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, Cilt: 21, Sayı: 2/Yaz: 271-297
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2002) *İzleme ve Değerlendirme Raporu* Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_07/03141649_Yzleme_ve_DeYerlendirme_Raporu_2022.pdf (Erişim Tarihi: 05/05/2024).
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2023) *İzleme ve Değerlendirme Raporu* https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_07/03141649_Yzleme_ve_DeYerlendirme_Raporu_2022.pdf (Erişim Tarihi: 05/05/2024).
- Hekmatpou, D., Shamsi, M. & Zamani M. 2013. The effect of a healthy lifestyle program on the elderly's health in Arak. *Indian JMed Sci*, 67(3), 70.
- Hiçyakmazer, E. ve Mete, M. (2022). Evaluation of Digital Literacy and E-health Literacy in Individuals In Terms of Demographic Characteristics. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal 2022 Volume: 41 S: 120-134*
- Howell, J. (2012). *Teaching with ICT: Digital pedagogies for collaboration and creativity*. Melbourne: Oxford University Press.
- Hyde, J.; Levkoff, S.; Lawton, M.P.; Holmes, W. Zeisel, J.; Silverstein, N.M.; (2003). Environmental correlates to behavioral outcomes in Alzheimer's special care units. *The Gerontologist*. 43;697-711.
- IBM, (2011). <http://edition.cnn.com/2012/01/17/tech/mobile/ibm-digital-divide-gahran/index.html> (Erişim Tarihi: 15/12/2023)
- İlgar, L. (2008). Yaşlılık Dönemi Sosyal Özellikleri ve Serbest Zaman Etkinlikleri. K. Ersanlı ve M. Kalkan (Ed.), *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık İçinde* (s. 63- 96). Pegem Akademi Yayınları.
- İkiz, F., Püskülcü, H., Eren, Ş., 1998. *İstatistiğe Giriş*. Barış Yayınları, Fakülteler Kitabı, Bornova, İzmir
- İslamoğlu, H. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım.
- Ilomaki, L., Paavola, S., Lakkala, M., & Kantosalo, A. (2016). Digital competence—an emergent boundary concept for policy and educational research. *Education and Information Technologies*, 21(3), 655-679. <https://doi.org/10.1007/s10639-014-9346-4> (Erişim Tarihi: 05/05/2024)
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel YayınDağıtım.
- Kaygusuz, C. ve Kalkan, M. (2008). Yaşlılık danışmanlığı. K. Ersanlı ve M. Kalkan (Ed.), *Psikolojik, sosyal ve bedensel açıdan yaşlılık içinde* (s. 251-298). Pegem Akademi Yayınları.

- Kerschner, P. A. et Chelsvig KA (1981), *The aged user and technology*. in conference on communications technology and the elderly: Issues and Forecasts, October (pp. 22-23).
- Kılıç, S. (2016), Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı. *Journal of Mood Disorders (JMOOD)* 2016;6(1):47-8
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide To Factor Analysis*. Routledge, London. 1994.
- Koçak Kurt, Ş. (2017) Yaşlıların Dijital Teknolojileri Kullanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* Sayı 45 / Güz
- Kutsal Y. G., (2003) Yaşlanan Dünya, Yaşlanan Toplum, Yaşlanan İnsan. Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, 2003;24(3-4):1-6 .
- Lima MG, Barros MBDA, César CLG, Goldbaum M, Carandina L, Alves MCGP. (2011) *Health-related Behavior and Quality of Life Among the Elderly: a Population-Based Study*. *Revista de Saúde Pública* 2011; 45(3): 485-93.
- Long, PH. (1960). “On the Quantity and Quality of Life”, *Medieval Times*, 88, 613-619.
- Luckin, R. (2010) *Re-Designing Learning Contexts*. 2010.
- Mansuroğlu, S. (2002). “Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Özellikleri ve Dış Mekân Rekreasyon Eğilimlerinin Belirlenmesi”, *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 15(2), 53-62.
- Marangoz, M. (2006). *Yaşlı Tüketiciler ve Yaşlı Tüketicilerin Harcama Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik bir Araştırma*. *Yönetim ve Ekonomi*, 13(1), 79-96.
- Martin, A. (2005). DigEuLit—a European framework for digital literacy: a progress report. *Journal of eLiteracy*, 2(2), 130-136.
- Martin, A., & Grudziecki, J. (2006). DigEuLit: Concepts and Tools for Digital Literacy Development. *Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences*,, 1-19.
- McKinsey, (2008). *Enduring Ideas: The 7-S Framework*. <https://www.mckinsey.com/capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights/enduring-ideas-the-7-s-framework> (Erişim Tarihi :05/05/2024)
- McKinsey. (2019). *Global AI survey: AI proves its worth, but few scale impact*. McKinsey Analytics
- McLellan, H. (2006) *Digital Storytelling: Bridging Old And New*. *Educational Technology*, 2006; September– October: 26–31.
- Miser, R. (1999). *Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması*. Ankara: TTK Basımevi

- Miser, R., Ural, O., & Ünlühisarcıklı, (2013). Adult education in Turkey. *Adult Learning*, 24(4), 167-174.
- Mitzner, T. L., Boron, J. B., Fausset, C. B., Adams, A. E., Charness, N., Czaja, S. J., ... & Sharit, J. (2010). Older Adults Talk Technology: Technology Usage and Attitudes. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1710-1721.
- Nasi, M., Rasanen, P. ve Sarpila, O. (2012). ICT Activity in Later Life: Internet Use and Leisure Activities Amongst Senior Citizens in Finland. *European Journal of Ageing*, 9(2), 169-176.
- Neves, B. B., Amaro, F., & Fonseca, J. R. S. (2012). Coming of (old) age in digital age: ICT usage and non-usage among older adults. *Sociological Research Online*, 18(2). <https://doi.org/10.5153%2Fsro.2998>
- Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy? *Computers & Education*, 59 (3), 1065-1078. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.04.016>
- Okçabol, R. (2006). Halk eğitimi (Yetişkin Eğitimi). (3. Baskı). Ankara: Ütopya.
- Olphert, W. Damodaran, L.(2013) “Older people and digital disengagement: a fourth digital divide?” *Gerontology*, (59) s.564-570.
- Özcan A, Donat H, Gelecek N, Özdirenç M, Karadibak D. The Relationship Between Risk Factors For Falling And Quality of Life. *British Medical Journal Public Health* 2005; 5: 90.
- Özer M, Karabulut Ö. (2003). Yaşlılarda Yaşam Doyumu. *Türk Geriatri Dergisi*, 6(2): 72- 74.
- Özkul M., Kalaycı I. , Aslan A. (2017). *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Yıl: 2017/2, Sayı:27, s.372
- Öztop, H., Şener, A., Güven, S. ve Doğan, N. (2009). “Influences of Intergenerational Support on Life Satisfaction of the Elderly: The Turkish Sample”, *Social Behavior and Personality*, 37(7), 957-970.
- Öztürk, H. (2015), Yaşlanma ve Kırsal Yaşlılık Mevcut Durum Raporu, 1. Baskı
- Özyurt BC, Eser E, Çoban G, Akdemir SN, Karaca İ, Karakoç Ö. Manisa Muradiye Bölgesindeki Yaşlıların Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*. 2007; 10(3): 117-23
- Paul, G., ve Stegbauer C., (2005). “Is the digital divide between young and elderly people increasing?”, *First Monday*, 10(10), <http://firstmonday.org/article/view/1286>
- Pecchioni L. L., Wright K. B. ve Nussbaum, J. F. (2005). *Life Span Communication*. LEA:Mahwah, NewJersey.

- Räsänen P. & Näsi M.& Sarpila O., 2012. "Old and new sources of risk: a study of societal risk perception in Finland," *Journal of Risk Research*, Taylor & Francis Journals, vol. 15(7), pages 755-769, August. (Erişim Tarihi :12/12/2023)
- Sabbağ, Ç. ve Aksoy, E. (2011). "Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 10-23.
- Sabbah, I., Drouby, N., Sabbah, S., Retel-Rude, N. and Mercier, M. (2003). "Quality of Life in Rural and Urban Populations in Lebanon Using SF-36 Health Survey", *Health Quality Life*, 1, 1-14.
- Samancı, O., ve Mazlumoğlu, M. (2019). Halk Eğitim Merkezlerinde Çalışan Öğretmen ve Yöneticilerin Yetişkin Eğitimine İlişkin Görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*(74), 73-87.
- Saphiro, S. (1998). "Places and Spaces: The Historical Interaction of Technology, Home and Privacy", *The Information Society*, 14, 275-284.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2022). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*
- Smith, A. D. & Reid, W. J. (1986), Role Expectations and Attitudes in Dual-Earner Families, *Social Contemporary Social Work*, 67 (7), 394-402.
- SEGE-2022. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
- Serdar-Tekeli, E. (2017) Yaşlıların Dijital Teknolojileri Kullanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* Sayı 45 / Güz
- Sinav, A.(2019) 65 Yaş ve Üzeri Bireylerin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında İncelenmesi: Eskişehir ili örneği, [Doktora tezi] Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Şahin, S. Z. (2019). *Ankara Araştırmaları Dergisi* Journal of Ankara Studies
- Şenceylan, E. S. (2019). *Motivations Behind Social Media Use By Older Adults*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019), On birinci Kalkınma Planı:2019-2023, T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Yayını, Ankara, <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/On-Birinci-Kalkinma-Plani.pdf>
- Tekedere H., & Arpacı F., (2016). "Orta Yaş ve Yaşlı Bireylerin İnternet ve Sosyal Medyaya Yönelik Görüşleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 377-392.

- Torlak, S. E. ve Yavuzçehre, P. S. (2008). “Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17 (2), 23-44.
- TÜİK-2021. İstatistiklerle Yaşlılar, 2021 <https://data.tuik.gov.tr/>
- TÜİK, (2021) Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021) Erişim tarihi: 20.11.2023
- TÜİK- 2021. İl Yaş Gurubu ve Cinsiyete Göre Nüfus, 2021 <https://data.tuik.gov.tr/>
- Türk Dil Kurumu (2021) <https://www.tdk.gov.tr/>
- Tufan, İsmail,(2003) *Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak*, Anahtar Kitaplar Yay.,.
- Türkoğlu, N, Adıbelli D., (2014). Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeğinin (CASP19) Türk Toplumuna Adaptasyonu *Akademik Geriatri Dergisi*, 26: 98-105
- Ulutak, İ, Candemir, Ö ve Demiray, E (2017) Yetişkinlere Eğitim Hizmeti Veren Beldeevlerine Devam Eden Kadın Kursiyerlerin Profili ve Aldıkları Eğitimlere Yönelik Görüş ve Gözlemleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* Cilt: 6 Sayı: 2 Makale No: 05
- Uğurlu Z. (2011). *Sağlık Kurumlarına Başvuran Hastaların Sağlık Okuryazarlığının ve Kullanılan Eğitim Materyallerinin Sağlık Okuryazarlığına Uygunluğunun Değerlendirilmesi*. [Basılmamış Doktora Tezi]. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- United Nations Organization for Education, Science and Culture. (2008). Media and Information Literacy: Policy And Strategy Guidelines. Communication and Information.<http://www.unesco.org/new/en/communicationandinformation/resources/publications-andcommunicationmaterials/publications/full-list/media-and-information-literacy-policy-andstrategyguidelines> (Erişim Tarihi: 10/11/2023)
- United NationS (2013), World Population Ageing 2013 <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2013.pdf> Erişim tarihi:05/12/2023
- Uysal, M. T. (2020) Yaşlı Bireylerin Sosyalleşmesinde Dijital Teknolojinin Rolü: Dijital Yaşlılar Üzerine Bir Çalışma, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*,2020
- Uysal, M. T. & Yıldız, A. (2006). Türkiye’de Halk eğitimi/Yetişkin Eğitimi Alanının Kurumsallaşma Sorunları. 15. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi’nde sunulan bildiri. Muğla: Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Ünalın P. C. (2012) - *The Journal of Turkish Family Physician*, 2012

- Üstemel C. (2020) *Sosyal ve Ekonomik Yönleriyle Kentleşmenin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri Araştırması: Çanakkale Örneği* [Yüksek Lisans Tezi] Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale
- Van Dijk, Jan, A.G. M., (2016). *Ağ Toplumu*, Kafka Yayınevi
- World Health Organization [WHO]. (2012). *Field trial WHOQOL-100 February 1995: The 100 Questions with Response Scales*, 2012 revision. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HIS-HSI-Rev-2012>.
- World Health Organization. (1997). WHOQOL Measuring Quality of Life. http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf.
- Yalçın, E. (2002). *Öğrenen ve öğreten arasındaki iletişimin yetişkin eğitimi süreci açısından değerlendirilmesi (Çankaya Halk Eğitim Merkezi ve 7. Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü Merkez kursları örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara..
- Yayla, D. (2009). *Türk Yetişkin Eğitimi Sisteminin Değerlendirilmesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

EKLER

EK 1. Onam Formu

Aydınlatılmış Onam Formu

Araştırmanın adı: 60 YAŞ ve ÜSTÜ KADINLARIN DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ VE YAŞAM KALİTELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sayın katılımcı,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı Yetişkin Eğitimi yüksek lisans tezim kapsamında planlanmış olan yukarıda adı yazılı araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir.

Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.”

Bilgilendirme Bölümü:

1. Çalışmanın amacı Ankara Çankaya ve Sincan ilçelerinde yaşamakta olup, Halk Eğitimi Merkezleri bünyesinde açılan programlardan herhangi birine katılmış olan 60 yaş ve üstü kadınların dijital okuryazarlık düzeyleri ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.

2. Çalışmaya katılma koşulları Ankara Sincan veya Çankaya’da ikamet etmek, bu bölgelerde Halk Eğitim Merkezlerinde açılan kurslardan birine katılmış olmak 60 yaş ve üstü kadın olmaktır.

3. Çalışma kapsamında yapılacak uygulamada, çalışmaya katılmayı kabul eden kişilerden araştırmacı tarafından geliştirilen yaş, medeni hal, yaşadığı bölge durumları gibi bazı sosyo-demografik özelliklerin bulunduğu bir veri formunu doldurmaları istenecektir. Bunun yanında katılımcılara uzmanlar tarafından geliştirilen iki ölçek uygulanacaktır. Uygulama süresinin yaklaşık 5 dakika sürmesi beklenmektedir. Ölçekler uygulandıktan sonra veriler SPSS programı ile çözümlenecektir

4. Katılımcılar, araştırmaya katılmaları halinde herhangi bir riskle karşı karşıya kalmamaktadırlar.

5. Katılımcılar, araştırmaya katılmayı kabul etmemeleri ya da araştırmadan ayrılmaları durumunda herhangi bir olumsuz sonuçla karşı karşıya kalmazlar.

6. Katılımcılara herhangi bir ücret ödenmeyecektir ya da katılımcılardan herhangi bir ücret talep edilmeyecektir.

Güvence Bölümü:

“Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır.”

Onay Bölümü:

“Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum (ya da sözlü olarak dinledim). Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacıya sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı.

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul Bilgilendirme Bölümü ettiğimi beyan ederim.

İmza/Tarih

Gönüllünün adı/soyadı

İmza/Tarih

Araştırmacının adı/soyadı

EK 2. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Merhaba, ben Esen Nur Günerhan.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. Prof. Dr. Hayat Boz danışmanlığında yürütmekte olduğum, ‘60 Yaş ve Üstü Kadınların Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişki ‘ konulu tez için düşünceleriniz önem arz etmektedir. Cevaplamanız beklenen bilgi toplama araçlarından ilki olan bu formda yer alan sorularda içinde bulunduğunuz koşulları yansıtan, size en uygun cevabı seçmeniz yeterli olacaktır. Soruları cevaplarken göstereceğiniz özen ve dikkat ile araştırma amacına ulaşacaktır. Araştırmanın içeriği ile ilgili daha detaylı bilgi edinmek için aşağıdaki mail adresimden bana ulaşabilirsiniz.

Anketin uygulanması yaklaşık olarak 10 dakikanızı alacaktır.

Değerli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederim.

ESEN NUR GÜNERHAN

1. Yaşınız :	60	☐	60 Yaş Üzeri	☐
2.Yaşadığınız İlçe:	SİNCAN	☐	ÇANKAYA	☐
3.Medeni haliniz:	Evli	☐	Bekâr	☐
			Boşanmış	☐
	Eşi vefat etmiş	☐		
4.Eğitim Durumunuz:	Okuryazar değil	☐		
	Diplomasız okuryazar	☐		
	İlkokul mezunu	☐		
	Ortaokul mezunu	☐		
	Lise mezunu	☐		
	Yüksek Okul/Fakülte mezunu	☐		
	Yüksek Lisans mezunu	☐		
	Doktora mezunu	☐		
5. Hanenize giren aylık ortalama gelir nedir ?.....				

6. Şu anki iş durumunuz nedir?

Tam zamanlı çalıŐmaktayım

Yarı zamanlı çalıŐmaktayım

İŞsiz

Ev hanımı

Emekli

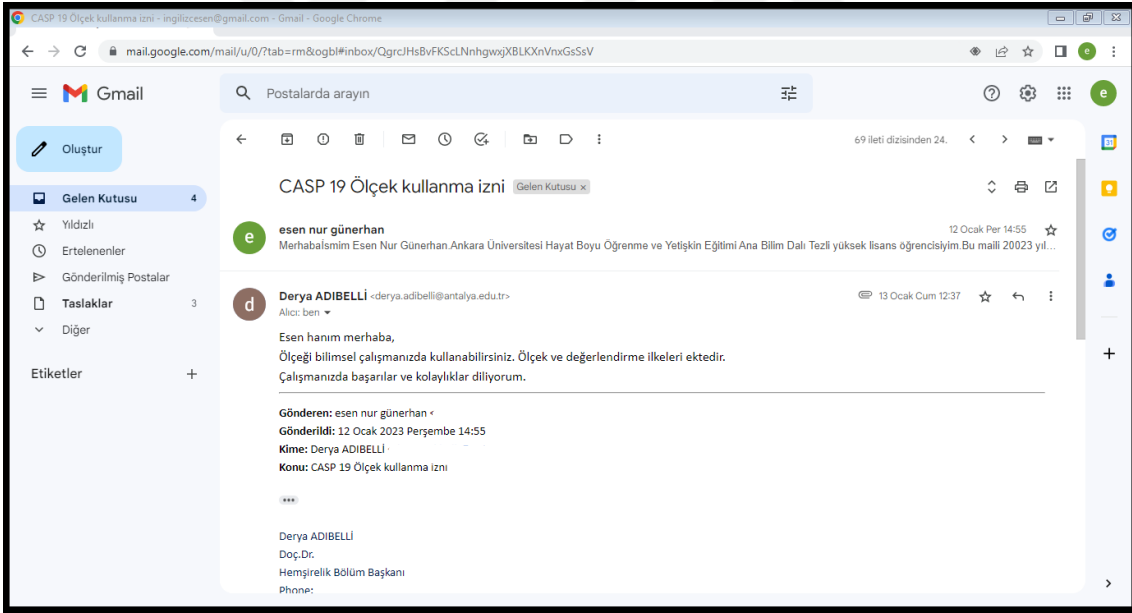
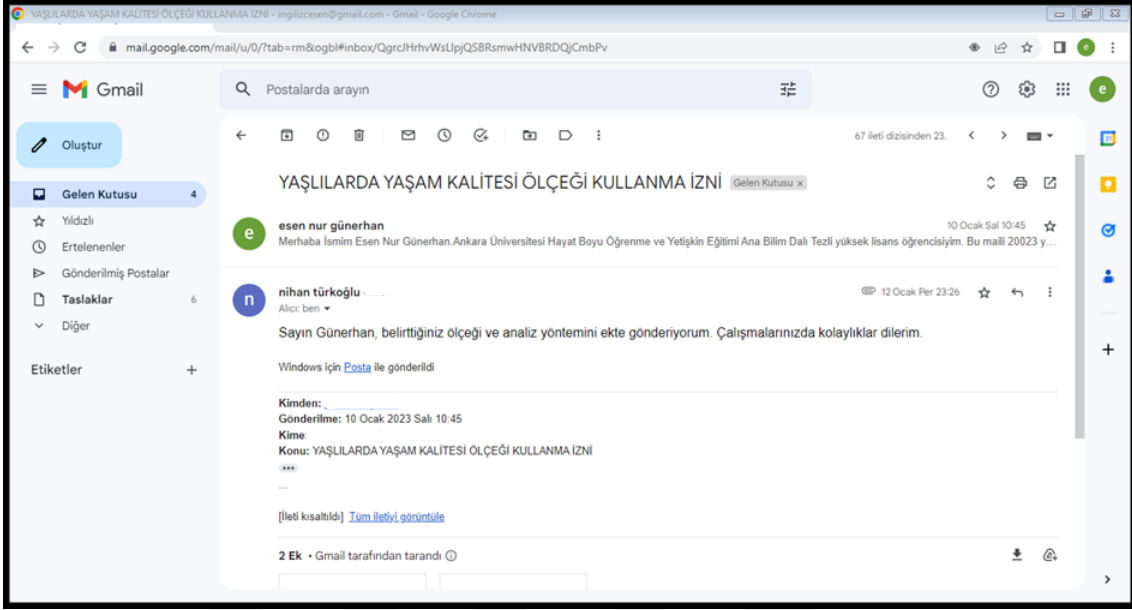
EK 3. Dijital Okuryazarlık Ölçeği

DİJİTAL OKURYAZARLIK ÖLÇEĞİ		Faktör	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Öğrenme sürecinde Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak hoşuma gider.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak daha iyi öğrenirim.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak öğrenmeyi daha ilgi çekici hale getirir.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrenmek beni daha motive eder.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrenmek öz-yönetimli ve bağımsız olmamı sağlar.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Öğrenme sürecinde mobil teknolojileri (Cep telefonları, PDAs, Ipadler, akıllı telefonlar..vb) kullanım potansiyelim yüksektir.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	Öğretmenlerim ders anlatırken bilgi ve iletişim teknolojilerini daha çok kullanmalıdır.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Karşılaştığım teknik problemleri nasıl çözeceğimi bilirim.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Yeni teknolojilerin kullanımını kolaylıkla öğrenebilirim.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Önemli olduğunu düşündüğüm yeni teknolojilere ayak uydurabilirim.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Birçok farklı teknoloji hakkında bilgim var.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Öğrenmede ve yeni şeyler oluşturmada (Sunumlar, dijital hikayeler, wikiler, bloglar gb) bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak için gerekli olan teknik becerilere sahibim.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerim iyidir.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	İnternette bilgi elde etmeye yönelik araştırma ve değerlendirme becerilerime güvenirim.	Bilişsel	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	İnternet tabanlı aktivitelerle ilgili konuları (Örn; siber güvenlik, eser hırsızlığı, araştırma konuları vb) bilirim.	Bilişsel	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Öğrenme etkinliklerim için arkadaşarımdan sıklıkla İnternet aracılığıyla (Skype, Face ve Bloglar vb) yardım alırım.	Sosyal-Duygusal	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	Bilgi ve iletişim teknolojileri proje çalışmalarında ve diğer öğrenme etkinliklerinde arkadaşarımla daha iyi işbirliği içinde çalışmamı sağlar.	Sosyal-Duygusal	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

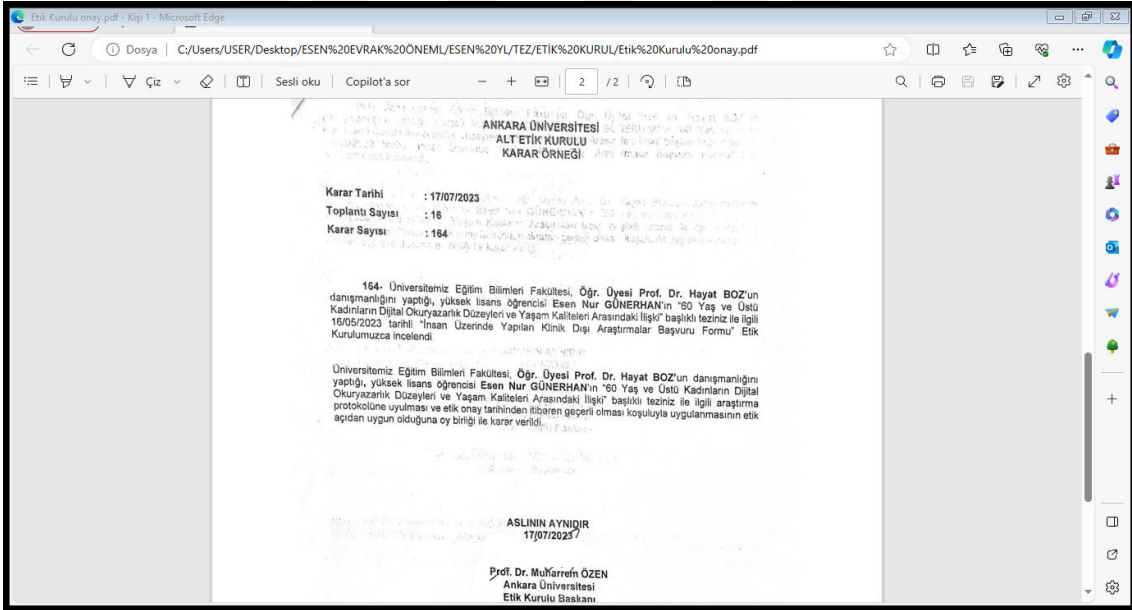
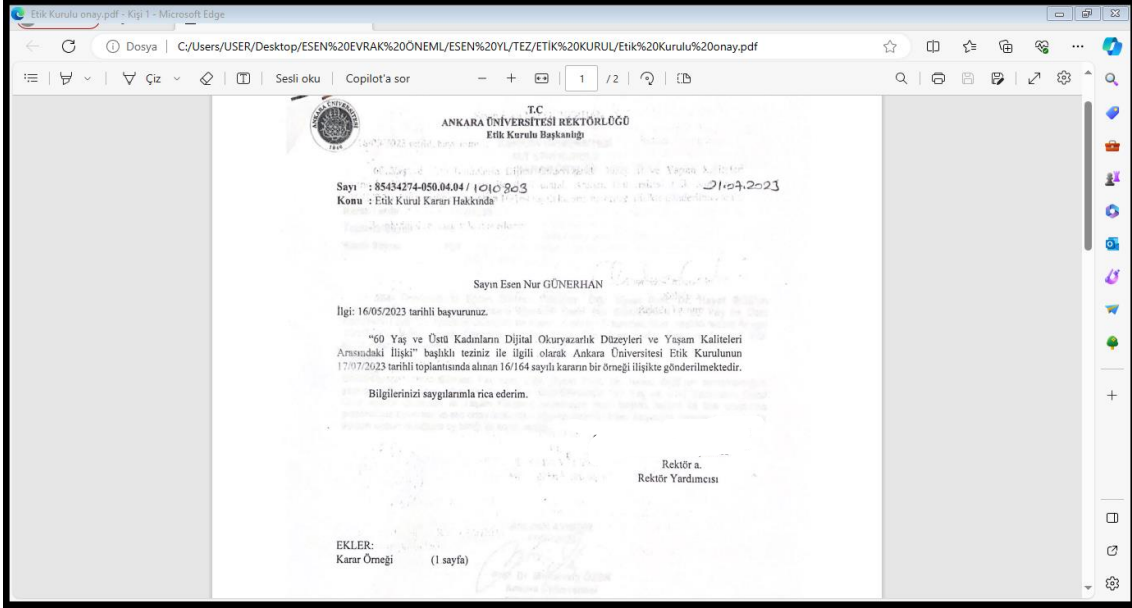
EK 4. Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Ölçeği

	Hiçbir Zaman	Ara sıra	Bazen	Her zaman
1. Yaşım yapmak istediğim şeyleri yapmama engel oluyor.				
2. Bana olan şeylerin kontrolüm dışında olduklarını hissediyorum.				
3. Gelecek için plan yapmada kendimi özgür hissediyorum.				
4. Sağlığım yapmak istediğim şeyleri yapmama engel oluyor.				
5. Her günü dört gözle bekliyorum.				
6. Hayatımın bir anlamı olduğunu hissediyorum.				
7. Yaptığı şeylerden zevk alıyorum.				
8. Başkalarının gruplarına katılmaktan zevk alıyorum.				
9. Geride kalan hayatıma mutlulukla bakıyorum.				
10. Bugünlerde kendimi enerji dolu hissediyorum.				
11. Hayatımın gidiş hattının beni mutlu ettiğini hissediyorum.				
12. Hayatımın fırsatlarla dolu olduğunu hissediyorum.				
13. Geleceğin benim açımdan iyi olacağını hissediyorum.				

EK 5. Ölçek İzinleri

EK 6. Etik Kurul Onayı

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“60 Yaş ve Üstü kadınların Dijital okuryazarlık düzeyleri ve Yaşam Kaliteleri Arasındaki ilişki” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihal Tespit Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	24.06.2024
Gönderim Numarası	2407763682
Sözcük Sayısı	20945
Karakter Sayısı	151742
Benzerlik Oranı	%9
Savunma Tarihi	04.06.2024

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihal Tespit Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin, tek bir kaynakla eşleşme oranının ise %2’den fazla olduğunun belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Esen Nur Günerhan

Tarih: 24.06.2024

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Esen Nur GÜNERHAN

E-Posta Adresi :

İş Deneyimi

Unvan	Görev Yeri	Yıl
UZMAN ÖĞRETMEN	ÖZKENT AKBİLEK FEN LİSESİ(MEB)	2022-HALEN

Akademik Bilgiler

Derece	Bölüm program	Üniversite	Yıl
Lisans	İngilizce Öğretmenliği	ODTÜ	2001-2005
Yüksek Lisans	Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi	Ankara Üniversitesi	2021